無著菩薩《金剛般若論》漢藏三譯對照

瀋陽北塔藏文翻譯組

2013 年元月

目 錄

無著菩薩《金剛般若論》漢藏三譯對照

編　序

無著菩薩《金剛般若論》，廣明十八住，妙顯般若現觀次第。後蓮華戒大師，即依此造《金剛經廣釋》（此有藏譯：འཕགས་པ་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་རྡོ་རྗེ་གཅོད་པའི་རྒྱ་ཆེར་འགྲེལ་པ།）。

華嚴宗大德，於此十八住，複配以十住、十行、十回、十地等，而成十八住階位圖。今以表格略示如下：

<table>
<tr><td>十八住</td><td>一住</td><td>二住</td><td>三住</td><td>四住</td><td>五住</td><td>六住</td><td>七住</td><td>八住</td><td>九住</td><td>十住</td><td>十一住</td><td>十二住</td><td>十三住</td><td>十四住</td><td>十五住</td><td>十六住</td><td>十七住</td><td colspan="2">十八住</td></tr>
<tr><td>四十二位</td><td>初住至十住</td><td>初行至六行</td><td>七行</td><td>八行至十行</td><td>初向</td><td>二向</td><td>三向</td><td>四向</td><td>五向</td><td>六向</td><td>七向</td><td>八向</td><td>九向</td><td>十向</td><td>暖位頂位</td><td>忍位世第一法</td><td>初地</td><td>二地至告等覺</td><td>妙覺</td></tr>
<tr><td>五位</td><td colspan="14">資糧位</td><td colspan="2">加行位</td><td>見道位</td><td>修道位</td><td>無學位</td></tr>
<tr><td>三地</td><td colspan="16">行解地</td><td>淨心地</td><td colspan="2">如來地</td></tr>
<tr><td rowspan="2">八住</td><td>攝住處</td><td>波羅蜜住</td><td colspan="2">欲住處</td><td colspan="12">離障礙住處</td><td>淨心住處</td><td colspan="2">究竟住處</td></tr>
<tr><td colspan="19">廣大住處、甚深住處</td></tr>
</table>

原圖中無八住，系編者另加。

本論漢譯有二版本，皆為隋南印度三藏達磨笈多所譯，標明無著菩薩所造。一者名為《金剛般若論》（*大藏經 T25/No.1510A*），有二卷，世稱「宋元版」；一者名為《金剛般若波羅蜜經論》（*大藏經 T25/No.1510B*），有三卷，此中加入菩提流支所譯《金剛經》原文（*大藏經 T08/No.236*），世稱「明版」。此二互有詳略。

本論亦有藏譯本，名為《聖薄伽梵母金剛般若波羅蜜七義廣釋》（འཕགས་པ་བཅོམ་ལྡན་འདས་མ་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་རྡོ་རྗེ་གཅོད་པའི་དོན་བདུན་གྱི་རྒྱ་ཆེར་འགྲེལ་པ།），然標為世親菩薩所造（སློབ་དཔོན་དབྱིག་གཉེན་གྱིས་མཛད།），由夏魯譯師（護法賢，1444-1529）譯成藏文（ཞྭ་ལུ་ལོ་ཙཱ་བ་ཆོས་སྐྱོང་བཟང་པོས་ལེགས་པར་བསྒྱུར།）。藏譯本，與「宋元版」漢譯，基本一致。

漢譯二版，譯文由笈多法師所譯，比其《金剛經》原文之直譯，已是相當老練。然仍有少分摻雜梵文語序，加之大藏经原文中，標點錯誤甚多，難以通讀。今將三譯對照，修正標點，增加科判。

說明：

1、此中【宋元】，即表示二卷之《金剛般若論》（*大藏經 T25/No.1510A* ）。

2、【明版】，即表示三卷之《金剛般若波羅蜜經論》。

3、【藏譯】，即是藏文譯本。藏譯版本，编者依《中華大藏經・丹珠爾（對勘本）》（第五十六卷，中國藏學研究中心，中國藏學出版社，2000 年）而作详校。

4、科判系編者增加。

瀋陽北塔翻譯組 善慧光 蓮花藏
二零一三年元月

無著菩薩《金剛般若論》漢藏三譯對照

金剛般若論（宋元版）

無著菩薩 造　　隋 南印度三藏 達磨笈多譯

金剛般若波羅蜜經論（明版）

無著菩薩 造　　隋 南天竺三藏法師 達摩岌多譯

༄༅།།འཕགས་པ་བཅོམ་ལྡན་འདས་མ་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་
རྡོ་རྗེ་གཅོད་པའི་དོན་བདུན་གྱི་རྒྱ་ཆེར་འགྲེལ་པ།།

སློབ་དཔོན་དབྱིག་གཉེན་གྱིས་མཛད།
ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པ་གཞོན་ནུ་དཔལ་བའི་ཞལ་སྔ་ནས་གསར་འགྱུར་མཛད་པའི་འགྲོ་ཙང་ཟད་ལུས་པ།
ཞ་ལུ་ལོ་ཙཱ་བ་ཆོས་སྐྱོང་བཟང་པོས་ལེགས་པར་བསྒྱུར།

此中分三：甲一、禮贊；甲二、正釋；甲三、勸信。

甲一、禮贊

【明版】出生佛法無與等　顯了法界最第一　金剛難壞句義聚　一切聖人不能入
【宋元】出生佛法無與等　顯了法界最第一　金剛難壞句義聚　一切聖人不能入
【藏譯】མཚུངས་མེད་སངས་རྒྱས་ཆོས་རྣམས་སྐྱེད་མཛད་ལ།། གང་ཞིག་ཆོས་དབྱིངས་གསོ་བའི་མ་མ་སྟེ།།
དབྱེ་དཀའི་རྡོ་རྗེ་གཞན་དོན་གྲུབ་གང་ཡིན།། གང་ཞིག་བཟུང་བས་འཕགས་ཀུན་སྐྱེད་པའམ་ཡིན།།

【明版】此小金剛波羅蜜　以如是名顯勢力　智者所說教及義　聞已轉為我等說
【宋元】此小金剛波羅蜜　以如是名顯勢力　智者所說教及義　聞已轉為我等說
【藏譯】གང་ཡང་མཚན་ཙམ་བཏགས་པའི་མཐུ་མངའ་བ།། རྡོ་རྗེར་བོད་པ་ཕར་ཕྱིན་ཐུ་བོ་སྟེ།།
གང་གིས་དེ་བསྟན་གསུང་ལས་དེའི་དོན་གང་།། ཐོས་ནས་བདག་ཀྱང་དེ་འཛིན་ལ་བརྩོན་གྱུར།།

【明版】歸命彼類及此輩　皆以正心而頂禮　我應精勤立彼義　解釋相續為自他
【宋元】歸命彼類及此輩　皆以正心而頂禮　我應精勤立彼義　解釋相續為自他
【藏譯】དེ་ཡི་དེ་དག་རྣམས་ཀྱང་རིག་པའི་ཕྱིར།། དེ་ལ་དངོས་པོ་ཀུན་གྱི་སྤྱི་བོས་འདུད།།
གཞན་གྱི་བཤད་སྦྱར་དོན་དེ་གཟུང་བྱའི་ཕྱིར།། རྣམ་པར་བཤད་ལ་བདག་ཀྱང་འབད་པ་ཡིན།།

甲二、正釋

分二：乙一、總攝玄義；乙二、廣釋文句。

乙一、總攝玄義

分二：丙一、總標七義；丙二、別列七義。

丙一、總標七義

【明版】論曰：成立九種義句已，此般若波羅蜜即得成立。

【宋元】論曰：成立九種義句已，此般若波羅蜜即得成立。
【藏譯】དོན་གྱི་གནས་བདུན་དུ་རྣམ་པར་གཞག་པས་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་འདི་རྣམ་པར་གཞག་པ་ཡིན་ནོ།།

【明版】七義句者：一、種性不斷，二、發起行相，三、行所住處，四、對治，五、不失，六、地，七、立名。
【宋元】七義句者：一、種性不斷，二、發起行相，三、行所住處，四、對治，五、不失，六、地，七、立名。
【藏譯】དོན་གྱི་གནས་བདུན་པོ་རྣམས་ནི་འདི་ལྟ་སྟེ། སངས་རྒྱས་ཀྱི་གདུང་རྒྱུན་མི་འཆད་པ་དང་། རབ་ཏུ་སྦྱོར་བའི་མཚན་ཉིད་དང་། དེའི་རྟེན་དང་། གཉེན་པོ་དང་། མི་ཉམས་པ་དང་། ས་དང་། མཚན་གྱི་རྒྱ་མཚན་ནོ།།

【明版】此等七義，於般若波羅蜜經中成立，故名義句。於中前六義句，顯示菩薩所作究竟；第七義句，顯示成立此法門故，應如是知。
【宋元】此等七義，於般若波羅蜜經中成立，故名義句。於中前六義句，顯示菩薩所作究竟；第七義句，顯示成立此法門故，應如是知。
【藏譯】དོན་གྱི་གནས་བདུན་པོ་འདི་རྣམས་ནི་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པའི་རྟེན་ཡིན་པའི་དོན་གྱིས་ན་དོན་གྱི་གནས་ཞེས་བརྗོད་པར་བྱའོ།། དོན་གྱི་གནས་དྲུག་པོ་རྣམས་ཀྱིས་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་བྱ་བ་ཡོངས་སུ་རྫོགས་ལ། བདུན་པས་ནི་ཆོས་ཀྱི་རྣམ་གྲངས་འདིའི་དགོས་པ་ཡོངས་སུ་བསྟན་པར་རིག་པར་བྱའོ།།

丙二、別列七義

分七：丁一、種性不斷；丁二、發起行相；丁三、行所住處；丁四、對治；丁五、不失；丁六、地；丁七、立名

丁一、種性不斷

【明版】一、此般若波羅蜜，為佛種不斷故流行於世，為顯此當得佛種不斷義故，上座須菩提最初經云白佛言：「希有！世尊！如來應供正遍知，善護念諸菩薩，善付囑諸菩薩」如是等。
【宋元】此般若波羅蜜，為佛種不斷故流行於世，為顯此當得佛種不斷義故，上座須菩提最初說言：「希有世尊！云何如來以第一善攝，攝受所有菩薩摩訶薩也」如是等。於中「善攝」者，謂已熟菩薩於佛證正覺轉法輪時，以五種義中菩薩法而建立故。「付囑」者，彼已得攝受菩薩等，於佛般涅槃時，亦以彼五義如是建立故。此「善攝」、「付囑」二種，顯示種性不斷。
【藏譯】ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་འདི་ཡང་སངས་རྒྱས་ཀྱི་གདུང་རྒྱུན་མི་འཆད་པ་ལས་བརྩམས་པ་ཡིན་ཏེ། སངས་རྒྱས་ཀྱི་གདུང་ཇི་ལྟར་རྒྱུན་མི་འཆད་པར་འགྱུར་བའོ།། དེ་ཉིད་གནས་བརྟན་རབ་འབྱོར་གྱིས་དང་པོ་ཉིད་དུ་བཅོམ་ལྡན་འདས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་རྣམས་ལ་ཕན་བཏགས་པ་ཇི་སྙེད་པས་ཕན་བཏགས་པ་ནི་ངོ་མཚར་ཏོ་ཞེས་རྒྱས་པར་ཏེ། དེ་ལ་ཕན་བཏགས་པ་ནི་མངོན་པར་རྫོགས་པར་བྱང་ཆུབ་སྟེ་ཆོས་ཀྱི་འཁོར་ལོ་བསྐོར་བའི་དུས་སུ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་རྣམས་ཡོངས་སུ་སྨིན་པ་སྟེ། དོན་གྱི་གནས་ལྔ་པོ་རྣམས་སུ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཆོས་ཉིད་ལ་རབ་ཏུ་གཞག་པའི་ཕྱིར་རོ།། ཡོངས་སུ་གཏད་པ་ནི་ཡོངས་སུ་མ་སྨིན་པ་དེ་རྣམས་ལ་ཕན་བཏགས་པ་སྟེ། ཡོངས་སུ་མྱ་ངན་ལས་འདས་པའི་དུས་དེ་དག་ཉིད་རབ་ཏུ་གནས་པར་བྱ་བའི་ཆེད་དུའོ་ཞེས་ཕན་བཏགས་པ་དང་ཡོངས་སུ་གཏད་པ་དག་གིས་གདུང་རྒྱུན་མི་འཆད་པ་ཡོངས་སུ་བསྟན་ཏོ།།

丁二、發起行相

【明版】二、發起行相者，如經云：「何菩薩大乘中，發阿耨多羅三藐三菩提心。」如

是等。

【宋元】「發起行相」者，如經云「云何菩薩應住」如是等。彼應住者，謂欲、願故；應修行者，謂相應三摩鉢帝故；應降伏心者，謂折伏散亂故。

於中，欲者，正求也；願者，為所求故作心思念也。相應三摩鉢帝者，無分別三摩提也。折伏散亂者，若彼三摩鉢帝心散，制令還住也。第一者，顯示攝道；第二者，顯示成就道；第三者，顯示不失道。

【藏譯】རབ་ཏུ་སྦྱོར་བའི་མཚན་ཉིད་ནི་ཅི་ལྟར་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔས་གནས་པར་བྱ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པ་སྟེ། དེ་ལ་གནས་པར་བྱ་བ་ནི་འདུན་པ་དང་སྨོན་ལམ་གྱིས་སོ།། བསྒྲུབ་པར་བྱ་བ་ནི་རྣལ་འབྱོར་ལ་སྙོམས་པར་འཇུག་པ་ལས་སོ།། སེམས་རབ་ཏུ་གཟུང་བར་བྱ་བ་ནི་རྣམ་པར་གཡེང་བ་ཆར་གཅོད་པ་ལས་སོ།། དེ་ལ་འདུན་པ་ནི་མངོན་པར་འདོད་པ་ཡིན་ལ། སྨོན་ལམ་ནི་མངོན་པར་འདོད་པའི་དོན་ལ་སེམས་པས་སེམས་མངོན་པར་འདུ་བྱེད་པ་གང་ཡིན་པའོ།། རྣལ་འབྱོར་ལ་སྙོམས་པར་འཇུག་པ་ནི་རྣམ་པར་མི་རྟོག་པའི་ཏིང་ངེ་འཛིན་གང་ཡིན་པའོ།། རྣམ་པར་གཡེང་བ་ཆར་གཅོད་པ་ནི་སྙོམས་པར་འཇུག་པ་མ་ཡིན་པ་ལ་བསྙོད་པ་ལས་བཟློག་ནས་དེ་ཉིད་དུ་འཇོག་པར་བྱེད་པ་སྟེ། དང་པོས་ནི་ལམ་ཡོངས་སུ་འཛིན་ལ། གཉིས་པས་ལམ་རྫོགས་པར་བྱེད་ཅིང་། གསུམ་པས་ནི་ལམ་མི་ཉམས་པར་ཡོངས་སུ་བསྟན་ཏོ།།

丁三、行所住處

分三：戊一、標列十八住；戊二、別釋十八住；戊三、略攝八住處

戊一、標列十八住

【明版】三、行所住處者，謂彼發起行相所住處也。此復有十八種，應知：

【宋元】行所住處者，謂彼發起行相所住處也。此復有十八種應知：所謂：一、發心，二、波羅蜜相應行，三、欲得色身，四、欲得法身，五、於修道得勝中無慢，六、不離佛出時，七、願淨佛土，八、成熟眾生，九、遠離隨順外論散亂，十、色及眾生身摶取中觀破相應行，十一、供養給侍如來，十二、遠離利養及疲乏熱惱故。不起精進及退失等，十三、忍苦，十四、離寂靜味，十五、於證道時遠離喜動，十六、求教授，十七、證道，十八、上求佛地，是為十八種住處。

【藏譯】དེའི་རྟེན་ནི་རབ་ཏུ་སྦྱོར་བའི་མཚན་ཉིད་དེ་ཉིད་ཀྱི་སྡེ་རྟེན་གང་ཡིན་པ་དེ་ཡང་རྣམ་པ་བཅོ་བརྒྱད་དུ་རིག་པར་བྱའོ།། འདི་ལྟ་སྟེ། སེམས་བསྐྱེད་པ་དང་། ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པའི་སྦྱོར་བ་དང་། གཟུགས་ཀྱི་སྐུ་ཐོབ་པར་འདུན་པ་དང་། ཆོས་ཀྱི་སྐུ་ཐོབ་པར་འདུན་པ་དང་། བསྒོམ་པའི་ཁྱད་པར་རྟོགས་པ་ལ་མངོན་པའི་ང་རྒྱལ་མེད་པ་ཉིད་དང་། སངས་རྒྱས་འབྱུང་བ་མཉེས་པར་བྱེད་པ་ཉིད་དང་། ཞིང་ཡོངས་སུ་དག་པའི་སྨོན་ལམ་དང་། སེམས་ཅན་ཡོངས་སུ་སྨིན་པར་བྱེད་པ་དང་། ཕྱི་རོལ་པའི་བསྟན་བཅོས་སྙིང་པོ་མེད་པ་ལ་རྗེས་སུ་ཆགས་པས་དབེན་པ་དང་། གཟུགས་ཀྱི་སེམས་ཅན་གྱི་ལུས་ལ་རིལ་པོར་འཛིན་པ་དང་བྲལ་བའི་སྦྱོར་བ་དང་། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་མཆོད་ཅིང་བསྙེན་བཀུར་བ་དང་། དུབ་པའི་ཡོངས་སུ་གདུང་བ་ལ་བརྩོན་པ་བཟློག་ནས་མ་བརྟམས་པའི་རྙེད་པ་དང་བཀུར་སྟིས་དབེན་པ་དང་། སྡུག་བསྔལ་བཟོད་པ་ཉིད་དང་། ཏིང་ངེ་འཛིན་གྱི་རོ་མྱང་བས་དབེན་པ་དང་། མངོན་པར་རྟོགས་པའི་དུས་སུ་བདག་གོ་སྙམ་དུ་འཛིན་པས་དབེན་པ་དང་། གདམས་ངག་ཡོངས་སུ་ཚོལ་བ་དང་། མངོན་པར་རྟོགས་པ་དང་། དེ་ལས་གོང་དུ་སངས་རྒྱས་ཀྱིས་ཡོངས་སུ་ཚོལ་བའོ།།

【宋元】於中菩薩應如是住，為滅度一切眾生故。發心已，於波羅蜜等中相應修行，為得如來色身及法身故。發生樂欲應遠離證道中障礙心，既離慢等、喜動等心已，為證道故應求教誡，然後得彼證道，自此已上皆求佛地，此等如是次第相續。

【藏譯】རྣམ་པ་བཅོ་བརྒྱད་པོ་འདི་རྣམས་ནི་རྟེན་ཏེ། གང་ལ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་གནས་པར་བྱ་བ་དང་། བསྒྲུབ་པར་བྱ་བ་དང་། སེམས་རབ་ཏུ་གཟུང་བར་བྱ་བ་ཡིན་ནོ།། སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་ཡོངས་སུ་མྱ་ངན་ལས་བཟླ་བའི་ཕྱིར་སེམས་བསྐྱེད་ནས་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་རྣམས་ལ་རབ་ཏུ་སྦྱོར་ཞིང་དེ་བཞིན་གཤེགས་པའི་གཟུགས་ཀྱི་སྐུ་འམ་ཆོས་ཀྱི་སྐུ་རྟོགས་པར་འདུན་པ་སྐྱེད་པར་བྱེད་ལ། མངོན་པར་རྟོགས་པའི་གེགས་ཀྱིས་སེམས་རྣམ་པར་དབེན་པར་བྱེད་ཅིང་མངོན་པའི་ང་རྒྱལ་བསལ་ནས་མཐར་ཐུག་པར་བྱ་བའི་ཕྱིར་སེམས་རྣམ་པར་དབེན་པ་མངོན་

པར་རྟོགས་པའི་གནས་ངག་ཡོངས་སུ་ཚོལ་ལ། དེ་ལས་ནི་མངོན་པར་རྟོགས་པར་བྱེད་དེ་དེ་ལས་གོང་དུ་སངས་རྒྱས་ཀྱིས་ཡོངས་སུ་ཚོལ་བར་བྱེད་དེ་དེ་ལྟར་འདི་དང་འདི་རྣམས་ཀྱི་རིམ་པ་ཤེས་པར་བྱའོ།།

戊二、別釋十八住

分十八：己一、發心；己二、波羅蜜相應行；己三、欲得色身；己四、欲得法身；己五、於修道得勝中無慢；己六、不離佛出時；己七、願淨佛土；己八、成熟眾生；己九、遠離隨順外論散亂；己十、色及眾生身搏取中觀破相應行；己十一、供養給侍如來；己十二、遠離利養及疲乏熱惱故不起精進及退失等；己十三、忍苦；己十四、離寂靜味；己十五、於證道時遠離喜動；己十六、求教授；己十七、證道；己十八、上求佛地。

己一、發心

【明版】一、發心，經言：「諸菩薩生如是心，所有一切眾生」如是等。

【宋元】於中，為發心故，經言：「此菩薩應生如是心」等。

【藏譯】དེ་ལ་སེམས་བསྐྱེད་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་འདི་ལྟར་སེམས་བསྐྱེད་པར་བྱའོ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པ་གང་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ།།

己二、波羅蜜相應行

【明版】二、波羅蜜相應行，經言：「不住於事，行於布施」如是等。

【宋元】為波羅蜜相應行故，經言：「菩薩不住於物，應行布施」等。

【藏譯】ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་སྦྱོར་བའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔས་དངོས་པོ་ལ་མི་གནས་པར་སྦྱིན་པ་སྦྱིན་པར་བྱའོ་ཞེས་བྱ་བ་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ།།

己三、欲得色身

【明版】三、欲得色身，經言：「須菩提！於意云何？可以相成就見如來不」如是等。

【宋元】為欲得色身故，經言：「須菩提！於意云何？應以相具足見如來不」如是等。

【藏譯】གཟུགས་ཀྱི་སྐུ་ཐོབ་པར་འདུན་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། རབ་འབྱོར་དེ་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། མཚན་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པར་བལྟའམ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པ་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ།།

己四、欲得法身

分二：庚一、言說法身；庚二、證得法身

庚一、言說法身

【明版】四、欲得法身，經言：「須菩提白佛言：世尊！頗有眾生，於未來世」如是等。

【宋元】法身復有二種，謂言說法身、證得法身。此證得法身亦有二種，謂智相、福相。

【藏譯】ཆོས་ཀྱི་སྐུ་ཡང་རྣམ་པ་གཉིས་ཏེ། བསྟན་པའི་ཆོས་ཀྱི་སྐུ་དང་། རྟོགས་པའི་ཆོས་ཀྱི་སྐུའོ།། དེ་ལ་རྟོགས་པའི་ཆོས་ཀྱི་སྐུ་ཡང་རྣམ་པ་གཉིས་ཏེ། ཡེ་ཤེས་ཀྱི་རང་བཞིན་དང་། བསོད་ནམས་ཀྱི་རང་བཞིན་ནོ།།

【宋元】言說法身者，謂修多羅等。為欲得此法身故，經言：「世尊！頗有眾生，於未來世」如是等。於不顛倒義想，是為實想，應知如言執義，彼非實想。

【藏譯】དེ་ལ་བསྟན་པའི་ཆོས་ཀྱི་སྐུ་ཐོབ་པར་འདུན་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། བཅོམ་ལྡན་འདས་མ་འོངས་པའི་དུས་ན་སེམས་ཅན་གང་

ལ་ལ་འབྱུང་བར་འགྱུར་བ་མཆིས་སམ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པ་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ། ཕྱིན་ཅི་མ་ལོག་པའི་དོན་གྱི་འདུ་ཤེས་ཀྱང་འདིར་ཡང་དག་པའི་འདུ་ཤེས་སུ་རིག་པར་བྱ་སྟེ། སྒྲ་ཇི་བཞིན་མ་ཡིན་པའི་དོན་དུ་མངོན་པར་ཞེན་པས་འདི་དག་ཡང་དག་པའོ་སྙམ་པའི་འདུ་ཤེས་སོ།།

庚二、證得法身

分二：辛一、智相法身；辛二、福相法身

辛一、智相法身

【宋元】為欲得智相法身故，經言：「有法如來正覺阿耨多羅三藐三菩提耶」如是等。

【藏譯】ཡེ་ཤེས་ཀྱི་རང་བཞིན་གྱི་ཆོས་ཀྱི་སྐུ་ཐོབ་པར་འདུན་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་བླ་ན་མེད་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་མངོན་པར་རྫོགས་པར་སངས་རྒྱས་པའི་ཆོས་འགའ་ཞིག་ཡོད་དམ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པ་གསུངས་སོ།།

辛二、福相法身

【宋元】為欲得福相法身故，經言：「若此三千大千世界」如是等。

【藏譯】བསོད་ནམས་ཀྱི་རང་བཞིན་གྱི་ཆོས་ཀྱི་སྐུ་ཐོབ་པར་འདུན་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། གང་ལ་ལ་ཞིག་གིས་སྟོང་གསུམ་གྱི་སྟོང་ཆེན་པོའི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་འདི་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་གསུངས་སོ།།

己五、於修道得勝中無慢

【明版】五、於修道得勝中無慢，經言：「須陀洹能作是念」如是等。

【宋元】為修道得勝中無慢故，經言：「須嚧多阿般那頗作是念」如是等。

【藏譯】བསྒོམས་པས་ཁྱད་པར་རྟོགས་པ་ལ་མངོན་པའི་ང་རྒྱལ་མེད་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས་རྒྱུན་དུ་ཞུགས་པ་འདི་སྙམ་དུ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པ་གསུངས་སོ།།

己六、不離佛出時

【明版】六、不離佛出時，經言：「於意云何？如來昔在燃燈佛所」如是等。

【宋元】為不離佛出時故，經言：「有法如來於然燈佛所」如是等。

【藏譯】སངས་རྒྱས་འབྱུང་བ་མཉེས་པར་བྱེད་པ་ཉིད་ཀྱི་དབང་དུ་བྱས་ནས། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་དགྲ་བཅོམ་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་སངས་རྒྱས་མར་མེ་མཛད་ལས་གང་བླངས་པའི་ཆོས་དེ་གང་ཡང་ཡོད་དམ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པ་གསུངས་སོ།།

己七、願淨佛土

【明版】七、願淨佛土：經言：「須菩提！若菩薩作是言：我莊嚴佛國土」如是等。

【宋元】為願淨佛土故，經言：「須菩提！若有如是言：我成就莊嚴國土」如是等。

【藏譯】ཞིང་ཡོངས་སུ་དག་པའི་སྨོན་ལམ་གྱི་དབང་དུ་བྱས་ནས། རབ་འབྱོར་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་གང་ལ་ལ་ཞིག་འདི་སྐད་དུ་བདག་གིས་ཞིང་བཀོད་པ་རྣམས་བསྒྲུབ་བོ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པ་གསུངས་སོ།།

己八、成熟眾生

【明版】八、成熟眾生，經言：「須菩提！譬如有人，身如須彌山王」如是等。

【宋元】為成熟眾生故，經言：「須菩提！譬如有丈夫」如是等。

【藏譯】སེམས་ཅན་ཡོངས་སུ་སྨིན་པར་བྱེད་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། རབ་འབྱོར་འདི་ལྟ་སྟེ་དཔེར་ན་མི་ཞིག་གིས་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པ་གསུངས་སོ།།

己九、遠離隨順外論散亂

【明版】九、遠離隨順外論散亂，經言：「須菩提！於意云何？如恒河中所有沙數」如是等。

【宋元】為遠離隨順外論散亂故，經言：「須菩提！於意云何？若恒伽河所有沙，復有爾許恒伽河」如是等。

【藏譯】ཕྱི་རོལ་པའི་བསྟན་བཅོས་སྙིང་པོ་མེད་པ་ལ་རྗེས་སུ་ཆགས་པས་དབེན་པའི་དབང་དུ་མཛད་ནས། རབ་འབྱོར་འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས་གངྒཱའི་ཀླུང་གི་བྱེ་མ་ཇི་སྙེད་པ་དེ་སྙེད་ཀྱི་གངྒཱའི་ཀླུང་དུ་གྱུར་ལ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པ་གསུངས་སོ།།

己十、色及眾生身搏取中觀破相應行

【明版】十、色及眾生身搏取中觀破相應行，經言：「須菩提！於意云何？三千大千世界所有微塵」如是等。

【宋元】為色及眾生身搏取中觀破相應行故，經言：「須菩提！三千大千世界中所有地塵」如是等。

【藏譯】གཟུགས་ཀྱི་སེམས་ཅན་གྱི་ལུས་ལ་རིལ་པོར་འཛིན་པ་དང་བྲལ་བའི་སྦྱོར་བའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། ཡང་རབ་འབྱོར་རིགས་ཀྱི་བུའམ་རིགས་ཀྱི་བུ་མོ་གང་གིས་སྟོང་གསུམ་གྱི་སྟོང་ཆེན་པོའི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་ན་སའི་རྡུལ་རྣམས་ཇི་སྙེད་ཡོད་པ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པ་གསུངས་སོ།།

己十一、供養給侍如來

【明版】十一、供養給侍如來，經言：「須菩提！於意云何？可以三十二大人相見如來不……」如是等。

【宋元】為供養給侍如來故，經言：「須菩提！於意云何？應以三十二大丈夫相，見如來應正遍覺不」如是等。

【藏譯】དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་མཆོད་ཅིང་བསྙེན་བཀུར་བའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། རབ་འབྱོར་འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། སྐྱེས་བུ་ཆེན་པོའི་མཚན་སུམ་ཅུ་རྩ་གཉིས་ཀྱིས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་དགྲ་བཅོམ་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་སངས་རྒྱས་སུ་བལྟའམ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པ་གསུངས་སོ།།

己十二、遠離利養及疲乏熱惱故不起精進及退失等

【明版】十二、遠離利養及疲乏熱惱故，不起精進及退失等，經言：「須菩提！若善男子、善女人以恒河沙等身……」如是等。

【宋元】為遠離利養疲乏熱惱，於精進若退若不發故，經言：「須菩提！若女人若丈夫捨恒伽河沙等身」如是等。

【藏譯】དུབ་པ་དང་ཡོངས་སུ་གདུང་བ་ལ་བརྩོན་པ་བཟློག་ནས་མ་བརྩམས་པའི་རྙེད་པ་དང་བཀུར་སྟིས་དབེན་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། ཡང་རབ་འབྱོར་སྐྱེས་པའམ་བུད་མེད་གང་གིས་ལུས་གངྒཱའི་ཀླུང་གི་བྱེ་མ་སྙེད་ཡོངས་སུ་བཏང་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་གསུངས་སོ།།

己十三、忍苦

【明版】十三、忍苦：經言：「如來說忍波羅蜜……」如是等。

【宋元】於中身有疲乏，心有熱惱。以此二種於彼精進，若退若不發，為忍苦故，經言：「若如來忍波羅蜜」如是等。

【藏譯】དེ་ལ་དུབ་པ་ནི་ལུས་ཀྱི་ཡིན་ལ་ཡོངས་སུ་གདུང་བ་ནི་སེམས་ཀྱི་སྟེ། དེ་དག་ལ་བརྩོན་པ་བཟློག་ནས་མ་བརྩམས་པའི་སྡུག་བསྔལ་ལ་བཟོད་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། ཡང་རབ་འབྱོར་དེ་བཞིན་གཤེགས་པའི་པ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་གང་ཡིན་པ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པ་གསུངས་སོ།།

己十四、離寂靜味

【明版】十四、離寂靜味：經言：「須菩提！若善男子、善女人，能於此法門受持、讀誦、修行……」如是等。

【宋元】為離寂靜味故，經言：「須菩提！若女人、若丈夫，於此法門受持」如是等。

【藏譯】ཉིང་ངེ་འཛིན་གྱི་རོ་མྱོང་བས་དབེན་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། ཡང་རབ་འབྱོར་སྐྱེས་པའམ་བུད་མེད་གང་ཞིག་ལུས་གང་གྲཱའི་ཀླུང་གི་བྱེ་མ་སྙེད་ཅེས་བྱ་བ་དེ་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པ་གསུངས་སོ།།

己十五、於證道時遠離喜動

【明版】十五、於證道時遠離喜動：經言「世尊！云何菩薩發阿耨多羅三藐三菩提心……」如是等。

【宋元】為證道時遠離喜動故，經言：「世尊！云何菩薩應住」如是等。

【藏譯】མངོན་པར་རྟོགས་པའི་དུས་སུ་བདག་གོ་སྙམ་དུ་འཛིན་པས་དབེན་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས་བཅོམ་ལྡན་འདས་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔས་ཇི་ལྟར་གནས་པར་བགྱི་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པ་གསུངས་སོ།།

己十六、求教授

【明版】十六、求教授：經言：「於意云何？如來於然燈佛所，有法得阿耨多羅三藐三菩提……」如是等。

【宋元】為求教授故，經言：「有法如來於燃燈如來所，正覺阿耨多羅三藐三菩提」如是等。

【藏譯】གདམས་ངག་ཡོངས་སུ་ཚོལ་བའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་མར་མེ་མཛད་ལས་གང་བླ་ན་མེད་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་མངོན་པར་རྫོགས་པར་སངས་རྒྱས་པའི་ཆོས་དེ་གང་ཡང་ཡོད་དམ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པ་གསུངས་སོ།།

己十七、證道

【明版】十七、證道：經言「譬如有人，其身妙大……」如是等。

【宋元】為證道故，經言：「須菩提！譬如丈夫妙身大身」如是等。於中「妙身」者，謂至得身成就身得畢竟轉依故。「大身」者，一切眾生身攝身故。

【藏譯】མངོན་པར་རྟོགས་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། རབ་འབྱོར་འདི་ལྟ་སྟེ་དཔེར་ན་མི་ཞིག་ལུས་དང་ལྡན་ཞིང་ལུས་ཆེན་པོ་ཞེས་བྱ་བ

དེ་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པ་གསུངས་སོ།། དེ་ལ་ལུས་དང་ལྡན་པ་ནི་ལུས་ཐོབ་པ་སྟེ་ལུས་རྫོགས་པ་ཤིན་ཏུ་མཐར་ཐུག་པའི་གནས་གྱུར་པ་ཐོབ་པའི་ཕྱིར་རོ།། ལུས་ཆེ་བ་ནི་སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་ཀྱི་ལུས་ཉེ་བར་ལེན་པའི་ཕྱིར་རོ།།

己十八、上求佛地

分六：庚一、國土淨具足；庚二、無上見智淨具足；庚三、隨形好身具足；庚四、相身具足；庚五、語具足；庚六、心具足

【明版】十八、上求佛地：經言：「須菩提！若菩薩作是言：'我莊嚴佛土。'是不名菩薩……」如是等。

【宋元】自此已上皆求佛地應知。彼佛地復有六種具足攝轉依具足：所謂國土淨具足、無上見智淨具足、隨形好身具足、相身具足、語具足、心具足。

【藏譯】དེ་ལས་གོང་དུ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ས་ཡོངས་སུ་ཚོལ་བར་རིག་པར་བྱ་སྟེ། སངས་རྒྱས་ཀྱི་ས་དེ་ཡང་། ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་དྲུག་གིས་ཡོངས་སུ་བསྡུས་པ་གནས་གྱུར་པའོ།། ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་དྲུག་ནི་འདི་ལྟ་སྟེ། ཞིང་ཡོངས་སུ་དག་པ་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་དང་། བླ་ན་མེད་པའི་མཐོང་བ་དང་ཡེ་ཤེས་ཡོངས་སུ་དག་པ་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་དང་། བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་ལ་དབང་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་དང་། སྐུ་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་དང་། གསུང་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་དང་། ཐུགས་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པའོ།།

【宋元】彼「心具足」中，復有念處、有正覺、有施設大利法、有攝取法身、有不住生死涅槃、有行住淨應知。

【藏譯】ཐུགས་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་དེ་ཡང་དྲན་པ་ཉེ་བར་གཞག་པ་དང་། མངོན་པར་རྫོགས་པར་བྱང་ཆུབ་པ་དང་། དོན་ཆེན་པོའི་ཆོས་སུ་གདགས་པ་དང་། དོན་ཆེན་པོའི་གདམས་ངག་ཏུ་གདགས་པ་དང་། ཆོས་ཀྱི་སྐུ་ཡོངས་སུ་བསྡུས་པ་དང་། མྱ་ངན་ལས་འདས་པ་དང་འཁོར་བ་ལ་རབ་ཏུ་མི་གནས་པ་དང་། རྒྱུ་བ་དང་གནས་ཡོངས་སུ་དག་པར་རིག་པར་བྱ་སྟེ།

【宋元】此「行住淨」中，復有威儀行住、有名色觀自在行住、有不染行住應知。

【藏譯】 རྒྱུ་བ་དང་གནས་པ་ཡོངས་སུ་དག་པ་ཡང་རྒྱུ་བ་དང་གནས་པའི་སྤྱོད་ལམ་དང་། གཟུགས་དང་མིང་ལ་རྣམ་པར་བསྒོམ་པའི་དབང་འབྱོར་བ་ཉིད་ཀྱི་རྒྱུ་བ་དང་གནས་པ་དང་། ཀུན་ནས་ཉོན་མོངས་པ་མེད་པའི་རྒྱུ་བ་དང་གནས་པ་རྣམས་སུ་རིག་པར་བྱའོ།།

【宋元】此「不染」中，復有說法不染、流轉不染應知。

【藏譯】ཀུན་ནས་ཉོན་མོངས་པ་མེད་པ་ཡང་སྟོན་པ་ལ་ཀུན་ནས་ཉོན་མོངས་པ་མེད་པ་དང་། འཁོར་བའི་ཀུན་ནས་ཉོན་མོངས་པ་མེད་པ་དག་ཏུ་རིག་པར་བྱའོ།།

庚一、國土淨具足

【宋元】為國土淨具足故，經言：「須菩提！若菩薩如是言，我國土莊嚴成就」如是等。

【藏譯】དེ་ལ་ཞིང་ཡོངས་སུ་དག་པ་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། རབ་འབྱོར་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་གང་ཞིག་འདི་སྐད་དུ་བདག་གིས་ཞིང་བཀོད་པ་རྣམས་བསྒྲུབ་པོ་ཞེས་ཟེར་ན་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པ་གསུངས་སོ།།

庚二、無上見智淨具足

【宋元】為無上見智淨具足故，經言：「須菩提！於意云何？如來有肉眼不？乃至若此三千大千世界」如是等。

【藏譯】བླ་ན་མེད་པའི་མཐོང་བ་ཡོངས་སུ་དག་པ་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པའི་དབང་དུ་མཛད་ནས། རབ་འབྱོར་འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ལ་ཤའི་སྤྱན་མངའ་སྙམ་མམ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པ་གསུངས་སོ།།

བླ་ན་མེད་པའི་ཡེ་ཤེས་ཡོངས་སུ་དག་པ་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། རབ་འབྱོར་འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། གང་གཱའི་ཀླུང་གི་བྱེ་མ་ཇི་སྙེད་པ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པ་གསུངས་སོ།། བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་ལ་དབང་བའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། རབ་འབྱོར་འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། སྟོང་གསུམ་གྱི་སྟོང་ཆེན་པོའི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པ་གསུངས་སོ།།

庚三、隨形好身具足

【宋元】為隨形好身具足故，經言:「須菩提！於意云何？應以色身成就見如來不」如是等。

【藏譯】དཔེ་བྱད་ཀྱི་སྐུ་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། རབ་འབྱོར་དེ་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། གཟུགས་ཀྱི་སྐུ་ཡོངས་སུ་གྲུབ་པས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པར་བལྟའམ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པ་གསུངས་སོ།།

庚四、相身具足

【宋元】為相身具足故，經言:「須菩提！於意云何？應以相具足見如來不」如是等。

【藏譯】མཚན་གྱི་སྐུ་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པའི་དབང་དུ་མཛད་ནས། རབ་འབྱོར་དེ་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། མཚན་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པར་བལྟའམ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པ་གསུངས་སོ།།

庚五、語具足

【宋元】為語具足故，經言:「須菩提！於意云何？如來作是念我說法耶」如是等。

【藏譯】གསུང་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། རབ་འབྱོར་འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་འདི་སྙམ་དུ་ངས་ཆོས་བསྟན་ཏོ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པ་གསུངས་སོ།།

庚六、心具足

分六：辛一、為念處；辛二、為正覺；辛三、為施設大利法；辛四、為攝取法身；辛五、為不住生死涅槃；辛六、為行住淨

辛一、為念處

【宋元】於「心具足」中，為念處故，經言:「須菩提！非眾生非不眾生」如是等。

【藏譯】ཐུགས་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་དྲན་པ་ཉེ་བར་གཞག་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། རབ་འབྱོར་དེ་དག་ནི་སེམས་ཅན་ཡང་མ་ཡིན། སེམས་ཅན་མེད་པ་ཡང་མ་ཡིན་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པ་གསུངས་སོ།།

辛二、為正覺

【宋元】為正覺故，經言:「須菩提！於意云何？頗有法如來正覺阿耨多羅三藐三菩提不」如是等。

【藏譯】མངོན་པར་རྫོགས་པར་བྱང་ཆུབ་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། རབ་འབྱོར་འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གང་བླ་ན་མེད་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་མངོན་པར་རྫོགས་པར་སངས་རྒྱས་པའི་ཆོས་དེ་གང་ཡང་ཡོད་དམ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པ་གསུངས་སོ།།

辛三、為施設大利法

【宋元】為施設大利法故，經言：「復次，須菩提！三千大千世界中，所有須彌山」如是等。

【藏譯】དོན་ཆེན་པོའི་ཆོས་སུ་གདགས་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། ཡང་རབ་འབྱོར་སྟོང་གསུམ་གྱི་སྟོང་ཆེན་པོའི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་ན་རིའི་རྒྱལ་པོ་རི་རབ་ཇི་སྙེད་ཡོད་པ་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་དེ་ལྟ་བུ་གསུངས་སོ།། དོན་ཆེན་པོའི་གདམས་ངག་ཏུ་གདགས་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། རབ་འབྱོར་དེ་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་འདི་སྙམ་དུ་ངས་སེམས་ཅན་རྣམས་བསྒྲོལ་ལོ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པ་གསུངས་སོ།།

辛四、為攝取法身

【宋元】為攝取法身故，經言：「須菩提！於意云何？應以相具足見如來不」如是等。「須菩提！於意云何？如來可以相具足正覺阿耨多羅三藐三菩提，莫作是念」者，此義明相具足，體非菩提，亦不以相具足為因也，以相是色自性故。

【藏譯】ཆོས་ཀྱི་སྐུ་ཡོངས་སུ་བསྡུས་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། རབ་འབྱོར་འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། མཚན་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པར་བལྟའམ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པ་གསུངས་སོ།། རབ་འབྱོར་འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། མཚན་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་བླ་ན་མེད་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་མངོན་པར་རྫོགས་པར་སངས་རྒྱས་སོ་སྙམ་དུ་ཞེས་བྱ་སྟེ། ཡང་དོན་ཅི་ཞིག་ཡིན་ཞེ་ན། མཚན་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པའི་བདག་ཉིད་ཅན་གྱི་བྱང་ཆུབ་ཀྱང་མཚན་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པའི་རྒྱུ་ཅན་ནོ་ཞེས་བྱ་བ་ཡོངས་སུ་གསལ་བར་བྱེད་པའི་དོན་ཏོ།།

辛五、為不住生死涅槃

【宋元】為不住涅槃故，經言：「須菩提！如是念發行菩薩乘者，有法說斷滅耶」如是等。

【藏譯】མྱ་ངན་ལས་འདས་པ་ལ་རབ་ཏུ་མི་གནས་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། ཡང་རབ་འབྱོར་ཁྱོད་འདི་སྙམ་དུ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་ཐེག་པ་ལ་ཡང་དག་པར་ཞུགས་པ་རྣམས་ཀྱིས་ཆོས་ལ་ལ་ཞིག་རྣམ་པར་བཤིག་གམ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པ་གསུངས་སོ།།

【宋元】為不住流轉故，經言：「須菩提菩薩於福聚，不應受不應取」如是等。受者說有故，取者取彼道故，如福聚及果中皆不應者。

【藏譯】འཁོར་བ་ལ་རབ་ཏུ་མི་གནས་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། རབ་འབྱོར་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔས་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་ཡོངས་སུ་གཟུང་བར་མི་བྱའམ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པ་གསུངས་སོ།། ཡོངས་སུ་གཟུང་བར་བྱ་བ་ནི་རབ་འབྱོར་གཟུང་བར་བྱ་བ་མ་ཡིན་ཞེས་པ་ནི་ལམ་གྱིས་གཟུང་བར་བྱ་བ་མ་ཡིན་ཏེ། བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་ཇི་ལྟ་བ་བཞིན་དུ་འདི་དག་ཀྱང་ཡང་དག་པར་སྐྱེ་བར་མི་འགྱུར་རོ།།

辛六、為行住淨

分三：壬一、威儀行住；壬二、名色觀破自在行住；壬三、不染行住

壬一、威儀行住

【宋元】於「行住淨」中，為威儀行住故，經言：「若有如是言，如來若去」如是等。

【藏譯】རྒྱུ་བ་དང་གནས་པ་ཡོངས་སུ་དག་པ་སྤྱོད་ལམ་གྱི་རྒྱུ་བ་དང་གནས་པ་ཡིན་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། གང་ལ་ལ་ཞིག་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་བཞུད་དམ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པ་གསུངས་སོ།།

壬二、名色觀破自在行住

【宋元】為名色觀破自在行住故，經言：「須菩提！若復善家子、善家女，以所有三千大千世界中地塵」如是等。

【藏譯】གཟུགས་དང་མིང་རྣམ་པར་བསྒོམ་པ་ལ་དབང་བས་རྒྱ་བ་དང་གནས་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། ཡང་རབ་འབྱོར་རིགས་ཀྱི་བུའམ་རིགས་ཀྱི་བུ་མོ་གང་གིས་སྟོང་གསུམ་གྱི་སྟོང་ཆེན་པོའི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་ན་སའི་རྡུལ་རྣམས་ཇི་སྙེད་ཡོད་པ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པ་གསུངས་སོ།།

壬三、不染行住

分二：癸一、說法不染；癸二、流轉不染

癸一、說法不染

【宋元】於「不染行住」中，為說法不染故，經言：「須菩提！若復菩薩，以無量無數世界」如是等。

【藏譯】འཁོར་བའི་ཀུན་ནས་ཉོན་མོངས་པ་མེད་པའི་རྒྱ་བ་དང་གནས་པ་རྣམས་ལས་སྟོན་པ་ལ་ཀུན་ནས་ཉོན་མོངས་པ་མེད་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། ཡང་རབ་འབྱོར་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་གང་དཔག་ཏུ་མེད་པ་དང་གྲངས་མེད་པའི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པ་གསུངས་སོ།།

癸二、流轉不染

分四：子一、自性相；子二、著所住味相；子三、隨順過失相；子四、隨順出離相

【宋元】為流轉不染故，說偈言：「如星翳燈幻，露泡夢電雲，於諸有為法，應當如是觀」。此偈顯示四種有為相：所謂自性相、著所住味相、隨順過失相、隨順出離相。

【藏譯】འཁོར་བའི་ཀུན་ནས་ཉོན་མོངས་པ་མེད་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། སྐར་མ་རབ་རིབ་མར་མེ་དང་།། སྒྱུ་མ་ཟིལ་པ་ཆུ་བུར་དང་།། རྨི་ལམ་གློག་དང་སྤྲིན་ལྟ་བུར།། འདུས་བྱས་དེ་ལྟར་བལྟ་བར་བྱ།། ཞེས་བྱ་བའི་ཚིགས་སུ་བཅད་པ་འདིས་འདུས་བྱས་ཀྱི་མཚན་ཉིད་རྣམ་པ་བཞི་བསྟན་ཏེ། ངོ་བོ་ཉིད་ཀྱི་མཚན་ཉིད་དང་། ཆགས་པའི་གནས་མ་ཡིན་པའི་རོ་མྱང་བའི་མཚན་ཉིད་དང་། ཉེས་དམིགས་ཀྱི་རྗེས་སུ་འགྲོ་བའི་མཚན་ཉིད་དང་། ངེས་པར་འབྱུང་བའི་རྗེས་སུ་འགྲོ་བའི་མཚན་ཉིད་དོ།།

子一、自性相

【宋元】於中自性相者，共相見識，此相如星，應如是見，何以故？無智闇中，有彼光故，有智明中，無彼光故。

【藏譯】དེ་ལ་ངོ་བོ་ཉིད་ཀྱི་མཚན་ཉིད་ནི་མཚན་མ་དང་བཅས་པའི་ལྟ་བ་ནི་རྣམ་པར་ཤེས་པའོ།། དེ་ལ་མཚན་མ་ནི་སྐར་མ་ལྟ་བུར་བལྟ་བར་བྱ་སྟེ། དོན་གང་གིས་ཤེ་ན། མི་ཤེས་པའི་མུན་པ་ལ་དེ་སྣང་བར་འགྱུར་བའི་ཕྱིར་དང་། ཡེ་ཤེས་ཀྱི་སྣང་བ་ལ་ཡོད་ཀྱང་མི་སྣང་བར་འགྲོ་བའི་ཕྱིར་རོ།།

【宋元】人法我見如翳，應如是見，何以故？以取無義故。

【藏譯】གང་ཟག་དང་ཆོས་སུ་ལྟ་བ་ནི་རབ་རིབ་ཅན་བཞིན་དུ་བལྟ་བར་བྱ་སྟེ། དོན་གང་གིས་ཤེ་ན། ཡོད་པར་མ་གྱུར་པའི་དོན་འཛིན་པར་བྱེད་པའི་ཕྱིར་རོ།།

【宋元】識如燈，應如是見，何以故？渴愛潤取，緣故熾然。

【藏譯】རྣམ་པར་ཤེས་པ་ནི་མར་མེ་དང་འདྲ་བར་བལྟ་བར་བྱ་སྟེ། དོན་གང་གིས་ཤེ་ན། སྲེད་པའི་སྣུམ་གྱི་ཉེ་བར་ལེན་པ་ལ་བརྟེན་ནས་

འབར་བའི་ཕྱིར་རོ།།

子二、著所住味相

【宋元】於中著所住味相者，味著顛倒境界故，彼如幻，應如是見，何以故？以顛倒見故。

【藏譯】དེ་ལ་ཆགས་པའི་གནས་མ་ཡིན་པའི་རོ་མྱང་བའི་མཚན་ཉིད་ནི་ཕྱིན་ཅི་ལོག་ཏུ་གཞག་པར་བྱ་བའི་ཡུལ་མྱང་བ་སྟེ། དེ་སྒྱུ་མ་བཞིན་དུ་བལྟ་བར་བྱ་སྟེ། དོན་གང་གིས་ཤེ་ན། ཕྱིན་ཅི་ལོག་གི་སྣང་བ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་རོ།།

子三、隨順過失相

【宋元】於中隨順過失相者，無常等隨順故。彼露譬喻者，顯示相體無有，以隨順無常故；彼泡譬喻者，顯示隨順苦體，以受如泡故，若有受皆是苦故隨有，應知彼苦生故是苦苦，破滅故是壞苦，不相離故是行苦。復於第四禪及無色中，立不苦不樂受以勝故。

【藏譯】དེ་ལ་ཉེས་དམིགས་ཀྱི་རྗེས་སུ་འགྲོ་བའི་མཚན་ཉིད་ནི་མི་རྟག་པའི་རྗེས་སུ་འགྲོ་བའི་ཕྱིར་དང་། སྡུག་བསྔལ་གྱི་རྗེས་སུ་འགྲོ་བའི་ཡང་ཕྱིར་རོ།། དེ་ལ་ཟིལ་པ་ལྟ་བུ་ཉིད་ཀྱིས་ན་ལུས་སྐད་ཅིག་གིས་མི་རྟག་པ་དང་རྗེས་སུ་འབྲེལ་བའི་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ཡོངས་སུ་གསལ་བར་བྱས་སོ།། ཆུ་བུར་ལྟ་བུ་ཡིན་པ་ཉིད་ཀྱིས་ཚོར་བ་སྡུག་བསྔལ་དང་རྗེས་སུ་འབྲེལ་བ་ཉིད་ནི་ཆུ་བུར་ལྟ་བུའོ།། གང་ཅུང་ཟད་ཚོར་བ་འདི་ནི་འདིར་སྡུག་བསྔལ་ལོ་ཞེས་བྱས་ནས་སྡུག་བསྔལ་རྣམ་པ་གསུམ་གྱིས་ཅི་རིགས་པར་ཚོར་བ་སྡུག་བསྔལ་ཏེ། དེ་ལ་སྐྱེ་བ་ལས་བྱུང་བ་ནི་སྡུག་བསྔལ་གྱི་སྡུག་བསྔལ་ཉིད་དོ།། འབྲལ་བ་ལས་བྱུང་བ་ནི་འགྱུར་བའི་སྡུག་བསྔལ་ཉིད་དོ།། ཡང་དག་པར་སྦྱོར་བ་དང་མ་བྲལ་བ་ལས་བྱུང་བ་ནི་འདུ་བྱེད་ཀྱི་སྡུག་བསྔལ་ཉིད་དོ།། དེ་ཡང་བསམ་གཏན་བཞི་དང་གཟུགས་མེད་པ་ལ་ཡང་སྡུག་བསྔལ་ཡང་མ་ཡིན་བདེ་བ་ཡང་མ་ཡིན་པའི་ཚོར་བ་གཙོ་བོ་ཉིད་ཀྱིས་རྣམ་པར་བཞག་གོ། །

子四、隨順出離相

【宋元】於中隨順出離相者，隨順人法無我，以攀緣故，得出離故，說無我以為出離也。

【藏譯】དེ་ལ་ངེས་པར་འབྱུང་བའི་རྗེས་སུ་འགྲོ་བའི་མཚན་ཉིད་ནི། གང་ཟག་དང་ཆོས་ཀྱི་བདག་མེད་པ་དང་རྗེས་སུ་འབྲེལ་བ་ལ་དམིགས་པས་ངེས་པར་འབྱུང་བའི་ཕྱིར་བདག་མེད་པ་ནི་ངེས་པར་འབྱུང་བའི་མཚན་ཉིད་དུ་བཤད་དོ།།

【宋元】隨順者，謂過去等行，以夢等譬喻，顯示彼過去行，以所念處故如夢。現在者不久時住，故如電。

【藏譯】དེ་ལ་རྗེས་སུ་འགྲོ་བ་ཡང་འདས་པ་ལ་སོགས་པའི་འདུ་བྱེད་རྣམས་རྨི་ལམ་ལ་སོགས་པ་ལྟ་བུ་ཉིད་དུ་ཡོངས་སུ་གསལ་བར་བྱས་སོ།། དེ་ལ་འདས་པའི་འདུ་བྱེད་རྣམས་ནི་དྲན་པ་ལ་གནས་པ་ཉིད་ཀྱིས་རྨི་ལམ་ལྟ་བུའོ།། ད་ལྟར་བྱུང་བ་ནི་དུས་ཡུན་རིང་དུ་མི་གནས་པ་ཉིད་ཀྱིས་གློག་ལྟ་བུའོ།།

【宋元】未來者彼粗惡種子似虛空，引心出故如雲，如是知三世行轉生已，則通達無我，此顯示隨順出離相。

【藏譯】མ་འོངས་པ་ནི་དེའི་ས་བོན་གནས་ངན་ལེན་གྱིས་ནམ་མཁའ་ལྟ་བུའི་སེམས་ལ་གཡོགས་པར་བྱེད་པ་ཉིད་ཀྱིས་སྤྲིན་ལྟ་བུའོ།། དེ་ལྟར་ན་དུས་གསུམ་གྱི་འདུས་བྱས་ཐམས་ཅད་ཀྱི་འཇུག་པ་ཡོངས་སུ་ཤེས་པའི་ཕྱིར་འདི་རྣམས་བདག་མེད་པར་རྟོགས་པར་འགྱུར་ཞེས་ངེས་པར་འབྱུང་བའི་རྗེས་སུ་འགྲོ་བའི་མཚན་ཉིད་ཡོངས་སུ་གསལ་བར་བསྟན་པ་ཡིན་ནོ།།

戊三、略攝八住處

【明版】彼住處等，略為八種，亦得滿足：一、攝住處，二、波羅蜜淨住處，三、欲住處，四、離障礙住處，五、淨心住處，六、究竟住處，七、廣大住處，八、甚深住處。

【宋元】彼住處等略為八種，亦得滿足。所謂：一、攝住處，二、波羅蜜淨住處，三、欲住處，四、離障礙住處，五、淨心住處，六、究竟住處，七、廣大住處，八、甚深住處。。

【藏譯】དེ་དང་དེ་རྣམས་ཀྱི་རྟེན་རྣམས་ནི་མདོར་བར་འདུ་བ་གསལ་བར་བྱེད་པའི་རྟེན་ཡིན་ཏེ། ཡོངས་སུ་འཛིན་པའི་རྟེན་དང་། ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་རྣམ་པར་དག་པའི་རྟེན་དང་། འདུན་པའི་རྟེན་དང་། གེགས་ཀྱིས་དབེན་པའི་རྟེན་དང་། བསམ་པ་རྣམ་པར་དག་པའི་རྟེན་དང་། མཐར་ཐུག་པའི་རྟེན་དང་། རྒྱ་ཆེ་བའི་རྟེན་དང་ཟབ་པའི་རྟེན་རྣམས་སོ།།

【明版】於中攝住處者，謂發心；波羅蜜淨住處者，謂波羅蜜相應行；欲住處者，謂欲得色身、法身；離障礙住處者，謂餘十二種；淨心住處者，謂證道；究竟住處者，謂上求佛地；廣大及甚深住處者，通一切住處。

【宋元】於中攝住處者，謂發心；波羅蜜淨住處者，謂波羅蜜相應行；欲住處者，謂欲得色身、法身；離障礙住處者，謂餘十二種；淨心住處者，謂證道；究竟住處者，謂自此已上皆求佛地；廣大及甚深住處者，通一切處。

【藏譯】ཡོངས་སུ་འཛིན་པའི་རྟེན་ནི་སེམས་བསྐྱེད་པའོ།། ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་རྣམ་པར་དག་པའི་རྟེན་ནི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པའི་སྦྱོར་རོ།། འདུན་པའི་རྟེན་ནི་གཟུགས་དང་ཆོས་སྐུ་ཐོབ་པར་བྱེད་པའོ།། གེགས་ཀྱིས་དབེན་པའི་རྟེན་ནི་ལྷག་མ་བཅུ་གཉིས་སོ།། བསམ་པ་རྣམ་པར་དག་པའི་རྟེན་ནི་མངོན་པར་རྟོགས་པའོ།། མཐར་ཐུག་པའི་རྟེན་ནི་དེ་ལས་གོང་དུ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ས་ཡོངས་སུ་ཚོལ་བའོ།། རྒྱ་ཆེ་བ་དང་ཟབ་པའི་རྟེན་ནི་ཐམས་ཅད་རྣམས་སོ།།

【明版】於初住處中，若說「菩薩應生如是心，所有眾生」如是等，此為廣大；又復說言「若菩薩有眾生相」如是等，此為甚深。

【宋元】於初住處中，若說「菩薩應生如是心，所有眾生」如是等，此為廣大；若復說言「若菩薩眾生想轉」如是等，此為甚深；

【藏譯】དང་པོར་རེ་ཞིག་རྟེན་ལ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔས་སེམས་བསྐྱེད་པར་བྱ་སྟེ། སེམས་ཅན་སུ་ཡང་རུང་བ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པའོ།། འདི་ནི་རྒྱ་ཆེན་པོ་སྟེ། གང་སྐད་གལ་ཏེ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་ཅན་དུ་འདུ་ཤེས་འཇུག་ན་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པའོ།།

【明版】於第二住處中，若說「菩薩不住於事行於布施」如是等，此為甚深；若復說言「彼所有福聚不可思量」如是等，此為廣大，如是於餘住處中廣大、甚深等，隨所相應應知，已說住處。

【宋元】於第二住處中，若說「菩薩不住於事，應行布施」如是等，此為甚深；若復說言「彼所有福聚，不可量取」如是等，此為廣大。如是於餘住處中，廣大、甚深等，隨所相應應知。已說住處。

【藏譯】འདི་ནི་ཟབ་མོ་སྟེ་རྟེན་གཉིས་པ་ཡང་ཡིན་ནོ།། གང་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔས་དངོས་པོ་ལ་མི་གནས་པར་སྦྱིན་པ་སྦྱིན་པར་བྱའོ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པ་གསུངས་ཏེ། འདི་ནི་ཟབ་མོའོ།། གང་སྐད་ཡང་དེའི་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་ནི་ཚད་གཟུང་བར་སླ་བ་མ་ཡིན་ནོ་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་གསུངས་ཏེ་འདི་ནི་རྒྱ་ཆེ་བའོ།། དེ་ལྟར་རྟེན་གཞན་རྣམས་ལ་ཡང་ཟབ་པ་དང་རྒྱ་ཆེ་བར་ཇི་ལྟར་རིགས་པར་རིག་པར་བྱ་སྟེ

རྟེན་བཤད་ཟིན་ཏོ།།

丁四、對治

【明版】四、對治者，彼如是相應行相，行諸住處時，有二種對治應知：一、邪行，二、共見正行，此中見者，謂分別也。

【宋元】何者對治？彼如是相應行相行諸住處時，有二種對治應知：謂邪行及共見正行。此中見者，謂分別也。

【藏譯】གཉེན་པོ་གང་ཞེ་ན། དེ་ཉིད་སྒྲུབ་པའི་མཚན་ཉིད་དང་། དེའི་རྟེན་འཇུག་པ་གཉིས་ཀྱི་གཉེན་པོར་རིག་པར་བྱའོ།། རྣམ་པ་གཉིས་ཀྱིས་ལོག་པར་སྒྲུབ་སྟེ་འཇིག་ཚོགས་ལ་ལྟ་བ་རྣམས་ཀྱང་ངོ་།། ཡང་དག་པར་སྒྲུབ་པ་ན་ལྟ་བ་ནི་འདིར་རྣམ་པར་རྟོག་པ་ལ་འདོད་དོ།།

【明版】於初住處中，若說「菩薩應生如是心，所有眾生」等，此是邪行對治，「生如是心」是菩薩邪行。若復說言「若菩薩有眾生相」等，此為共見正行對治，此分別執菩薩亦應斷，謂「我應滅度眾生」故。

【宋元】於初住處中，若說「菩薩應生如是心，所有眾生」等，此是邪行對治，「生如是心」是菩薩邪行。若復說言「若菩薩有眾生想轉」等，此為共見正行對治。此分別執菩薩亦應斷，謂「我應滅度眾生」故。

【藏譯】དང་པོར་རེ་ཞིག་རྟེན་ནི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔས་འདི་ལྟར་སེམས་བསྐྱེད་པར་བྱ་སྟེ། སེམས་ཅན་གང་སུ་ཡང་རུང་བ་རྣམས་ཞེས་བྱ་བ་འདི་ནི་ལོག་པར་སྒྲུབ་པའི་གཉེན་པོའོ།། དེ་ལྟར་སེམས་མ་བསྐྱེད་པ་ནི་ལོག་པའི་སྒྲུབ་པར་འགྱུར་རོ།། གང་སྐད་གལ་ཏེ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་ཅན་དུ་འདུ་ཤེས་འཇུག་ན་ཞེས་གང་གསུངས་པ་འདི་ནི་ཡང་དག་པའི་ལྟ་བ་སྟེ་ཡང་དག་པར་སྒྲུབ་པ་དང་གཉེན་པོའོ།། འདི་དག་ཀྱང་རྣམ་པར་རྟོག་པས་མངོན་པར་ཞེན་པ་སྟེ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔས་སྤང་བར་བྱའོ།། སེམས་ཅན་རྣམས་ཡོངས་སུ་མྱ་ངན་ལས་བཟླ་བར་བྱའོ་ཞེས་བྱ་བ་ནི།

【明版】於第二住處中，若說「應行布施」，此為邪行對治，非於布施是菩薩邪行。若復說言「住於事」等，此是共見正行對治，此分別執菩薩亦應斷，謂應行布施故。

【宋元】於第二住處中，若說「應行布施」，此為邪行對治，非無布施是菩薩邪行。若復說言「住於事」等，是共見正行對治。此分別執菩薩亦應斷，謂應行布施故。

【藏譯】གཉིས་པ་སྟེ། གང་སྦྱིན་པ་སྦྱིན་པར་བྱའོ་ཞེས་གསུངས་པ་འདི་ནི་ལོག་པར་སྒྲུབ་པའི་གཉེན་པོ་སྟེ། མ་བྱིན་ན་ནི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་ལོག་པར་ཞུགས་པར་འགྱུར་རོ།། གང་སྐད་དངོས་པོ་ལ་མི་གནས་པར་སྦྱིན་པ་སྦྱིན་པར་བྱའོ་ཞེས་གང་གསུངས་པ་འདི་ནི་ཡང་དག་པའི་ལྟ་བ་སྟེ། ཡང་དག་པའི་སྒྲུབ་པ་དང་གཉེན་པོ་ཡིན་ནོ།། འདི་དག་ཀྱང་རྣམ་པར་རྟོག་པས་མངོན་པར་ཞེན་པ་སྟེ། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔས་སྤང་བར་བྱ་ཞིང་སྦྱིན་པ་སྦྱིན་པར་བྱའོ།།

丁五、不失

【明版】五、不失者，謂離二邊。云何二邊？謂增益邊、損減邊。若於如言辭法中，分別執有自性，是增益邊；若於法無我事中，而執為無，是損減邊。

【宋元】何者不失？謂離二邊。云何二邊？謂增益邊、損減邊。若於如言辭法中，分別執有自性，是增益邊；若於法無我事中，而執為無，是損減邊。

【藏譯】མི་ཉམས་པ་གང་ཞེ་ན། མཐའ་གཉིས་རྣམ་པར་སྤངས་པའོ།། འདིའི་མཐའ་ཞེ་ན། སྒྲོ་འདོགས་པའི་མཐའ་དང་། སྐུར་པ་འདེབས་

པའི་མཐའ་སྟེ། གང་ཞིག་སྔ་རི་བཞིན་པའི་ཆོས་རྣམས་ལ་ཀུན་བརྟགས་པ་མ་ཡིན་པའི་ངོ་བོ་ཉིད་དུ་མངོན་པར་ཞེན་པ་འདི་ནི་སྒྲོ་འདོགས་པའི་མཐའོ།། གང་ཞིག་ཆོས་བདག་མེད་པའི་གཞི་ལ་ཡང་དངོས་པོ་མེད་པར་ཞེན་པ་འདི་ནི་སྐུར་བ་འདེབས་པའི་མཐའོ།།

【明版】於中若說言「世尊！若福聚非聚」，此遮增益邊，以無彼福聚分別自性故。若復說言「是故如來說福聚」，此遮損減邊，彼不如言辭有自性而有可說事，以如來說福聚故，此得顯示如是。

【宋元】於中若說言「世尊！若福聚非聚」者，此遮增益邊，以無彼福聚分別自性故。若復說言「是故如來說福聚」，此遮損減邊。以彼雖不如言辭有自性而有可說事，以如來說福聚故，此得顯示如是。

【藏譯】དེ་ལ་བཅོམ་ལྡན་འདས་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་དེ་ཉིད་ཕུང་པོ་མ་མཆིས་ཞེས་བྱ་བ་འདིས་ནི་སྒྲོ་འདོགས་པའི་མཐའ་དགག་པར་མཛད་པར་གང་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ།། བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་དེ་མེད་པ་དེས་ན་སྔ་རི་བཞིན་བར་ཡོད་པ་གང་ཡིན་པ་འདི་ནི་ཀུན་བརྟགས་པའི་ངོ་བོ་ཉིད་ཀྱིས་ཡོད་པ་སྟེ། སླར་ཡང་དེས་ན་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་ཞེས་བྱ་བ་འདིས་སྐུར་པ་འདེབས་པའི་མཐའ་དགག་པར་མཛད་པས་གང་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ།། སྔ་རི་བཞིན་པ་མ་ཡིན་པའི་ངོ་བོ་ཉིད་དེ་ནི་ཅུང་ཟད་ཅིག་ཡོད་དེ། བརྗོད་དུ་མེད་པའི་དངོས་པོ་གང་ཡིན་པ་སྟེ་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་ཞེས་གསུངས་པ་ཡོངས་སུ་གསལ་བར་བྱེད་དོ།།

【明版】「須菩提！佛法佛法者，如來說非佛法」者，此遮增益邊；「是名佛法」者，此遮損減邊，於中「如來說非佛法」者，顯示不失義；「是名佛法」者，顯示相應義。

【宋元】「須菩提！佛法佛法者，如來說非佛法」者，此遮增益邊。「是名佛法」者，此遮損減邊。於中「如來說非佛法」者，顯示不共義；「是名佛法」者，顯示相應義。

【藏譯】དེ་བཞིན་དུ་རབ་འབྱོར་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་རྣམས་སངས་རྒྱས་རྣམས་ཞེས་བྱ་བ་ནི་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་དེ་དག་མེད་པར་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གསུངས་ཞེས་བྱ་བས་ནི་སྒྲོ་འདོགས་པའི་མཐའ་དགག་པར་མཛད་ལ། དེས་ན་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་རྣམས་ཞེས་བྱ་བས་ནི་སྐུར་པ་འདེབས་པའི་ཉམས་པ་དགག་པར་མཛད་དོ། ། དེ་ལ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་དེ་དག་མེད་པར་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གསུངས་ཞེས་བྱ་བ་འདིས་ནི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་དོན་ཉིད་ཡོངས་སུ་གསལ་བར་མཛད་དེ། དེས་ན་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་རྣམས་ཞེས་བརྗོད་པ་ནི་དོན་དང་འབྱོར་པ་ཉིད་དོ།།

【明版】何者是相應？若佛法，如說有自性者，則如來不說佛法，以雖不說亦自知故，是故無有自性。為世諦故，如來說名佛法，如是於一切處，顯示不共及相應義應知。

【宋元】何者是相應？若佛法，如說有自性者，則如來不說佛法。以雖不說，亦自知故，是故無有自性。為世諦故，如來說名佛法。如是於一切處，顯示不共及相應義應知。

【藏譯】གལ་ཏེ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་རྣམས་ཇི་ལྟར་གསུངས་པའི་ངོ་བོ་ཉིད་ཀྱིས་མེད་ན་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་མེད་པ་གསུང་བར་བྱ་བ་ཡིན་ན་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་རྣམས་ཞེས་མ་གསུངས་ཀྱང་དེ་རྣམས་དེ་བཞིན་དུ་རྟོགས་པར་འགྱུར་རོ།། གང་གི་ཕྱིར་དེ་རྣམས་ཀྱི་ངོ་བོ་ཉིད་དེ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་པ་དེའི་ཕྱིར་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་ཐ་སྙད་ཀྱི་དོན་དུ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་རྣམས་ཞེས་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ།། དེ་བཞིན་དུ་གཞན་ཐམས་ཅད་ལ་ཡང་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་དོན་ཉིད་འདི་དོན་དང་འབྱོར་བར་རིག་པར་བྱའོ།།

【明版】復次，佛法者，攝波羅蜜事及念處等菩提分應知。菩薩離此二邊故，於彼對治不復更失，故名不失。

【宋元】復次，佛法者，攝波羅蜜事及念處等菩提分應知。菩薩離此二邊故，於彼對治不復更失，故名不失。

【藏譯】སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་རྣམས་ཀྱང་འདིར་ཕ་རོལ་དུ་ཕྱིན་པ་དང་བསྡུ་བའི་དངོས་པོ་དང་ལྡན་པ་ཉེ་བར་གཞག་པ་ལ་སོགས་པ་བྱང་ཆུབ་ཀྱི་ཕྱོགས་རྣམས་སུ་རིག་པར་བྱའོ།། འདིས་ནི་མཐའ་གཉིས་རྣམ་པར་སྤངས་པའི་ཚུལ་གྱིས་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་དེ་རྣམས་ལ་གཉེན་པོས་ཉམས་པའི་ཉམས་པ་མེད་དོ་ཞེས་བརྗོད་པར་བྱའོ།།

丁六、地

【明版】六、地者，此地有三種：謂信行地、淨心地、如來地。於中前十六處，顯示信行地；證道住處，是淨心地；後上求佛地。

【宋元】何者「地」，此地有三種：謂信行地、淨心地、如來地。於中前十六住處顯示信行地，證道住處是淨心地，究竟住處是如來地。

【藏譯】ས་གང་ཞེ་ན། ས་ནི་འདིར་རྣམ་པ་གསུམ་དུ་མངོན་པར་འདོད་དེ། མོས་པས་སྤྱོད་པའི་ས་དང་། ལྷག་པའི་བསམ་པ་དག་པའི་ས་དང་། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་དང་ལྡན་པའི་སའོ།། དེ་ལ་རྟེན་བཅུ་དྲུག་རྣམས་ཀྱིས་མོས་པས་སྤྱོད་པའི་ས་བསྟན་ལ། མངོན་པར་རྟོགས་པས་ནི་ལྷག་པའི་བསམ་པ་དག་པའི་སའོ།། སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་ཡོངས་སུ་ཚོལ་བས་ནི་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་དང་ལྡན་པའི་སའོ།།

丁七、立名

【明版】七、立名，名「金剛能斷」者，此名有二義相應知。如說入正見行、入邪見行故。

【宋元】云何立名？名「金剛能斷」者？此名有二義相應知。如說入正見行、入邪見行故。

【藏譯】མཚན་གྱི་རྒྱ་མཚན་གང་ཞེ་ན། རྡོ་རྗེ་གཅོད་པ་ཞེས་བྱ་བའི་མཚན་གང་ཡིན་པ་དེ་ཡང་དོན་རྣམ་པ་གཉིས་དང་འབྲེལ་བར་རིག་པར་བྱ་སྟེ། གང་འདིའི་ཡང་དག་པའི་སྒྲུབ་པས་ལྟ་བ་དང་ཉོན་མོངས་པ་འཇོམས་པ་གསུངས་སོ།།

【明版】「金剛」者，細牢故。細者，智因故；牢者，不可壞故。「能斷」者，般若波羅蜜中，聞思修所斷，如金剛斷處而斷故，是名「金剛能斷」。

【宋元】「金剛」者，細牢故。細者，智因故；牢者，不可壞故。「能斷」者，般若波羅蜜中，聞思修所斷，如金剛斷處而斷故，是名「金剛能斷」。

【藏譯】དེ་ཕྲ་མོ་དང་སྙིང་པོ་ཉིད་ཀྱིས་རྡོ་རྗེར་གྱུར་ལ། དེ་ཡང་ཤེས་དཀའ་བ་ཉིད་ཀྱིས་ན་ཕྲ་མོ་ཡིན་ཞིང་། སྲང་དཀའ་བ་ཉིད་ཀྱིས་ན་སྙིང་པོའོ།། དེ་ལ་འདི་ནི་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་ཐོས་པ་དང་། བསམ་པ་དང་། བསྒོམ་པས་གཅོད་པར་བྱེད་དོ།། རྡོ་རྗེ་ཡང་འདི་ཡིན་ལ། གཅོད་པ་ཡང་འདི་ཡིན་ཞིང་། ཡོངས་སུ་གཅོད་པའི་དབྱིབས་ཏེ་རྡོ་རྗེ་གཅོད་པའོ།།

【明版】又如畫金剛形，初、後闊，中則狹，如是般若波羅蜜中，狹者，謂淨心地；初、後闊者，謂信行地、如來地，此顯示不共義也。彼五種義句上上依止應知，彼等皆依止地故說。

【宋元】又如畫金剛形，初、後闊，中則狹，如是般若波羅蜜中，狹者，謂淨心地；初、後闊者，謂信行地、如來地，此顯示不共義也。彼五種義句上上依止應知，彼等皆依止地故。

【藏譯】རྡོ་རྗེ་ནི་མཐའ་གཉིས་རྒྱ་ཆེ་ལ་དབུ་མ་བསྡུས་ཏེ་བྲི་བར་བྱ་སྟེ། དེ་ལྟ་བུའི་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་ནི་དབུ་མར་བསྡུས་པའི་ཕྱིར་ལྷག་པའི་བསམ་པ་དག་པའི་ས་ཡོངས་སུ་བསྟན་ཏོ།། ཐོག་མ་དང་ཐ་མ་དག་རྒྱ་ཆེན་པོས་ནི་མོས་པ་སྤྱོད་པའི་ས་དང་། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ

དང་ལྡན་པའི་ས་ཡོངས་སུ་བསྟན་ཏོ།། དེ་ལ་དོན་གྱི་གནས་ལྔ་པོ་རྣམས་ནི་ཕྱི་མ་ལ་ཡང་དག་པར་བརྟེན་ནས་རིག་པར་བྱ་སྟེ། ས་དེ་རྣམས་ཀྱང་ཡང་དག་པའི་རྟེན་ཡིན་ཏེ། མདོའི་ལུས་ཀྱི་འབྲེལ་པ་བཤད་ཟིན་ཏོ།། །།

乙二、廣釋文句

分三：丙一、種性不斷；丙二、發起行相；丙三、廣釋十八住

丙一、種性不斷

經曰：【如是我聞。一時婆伽婆，在舍婆提城，祇樹給孤獨園。與大比丘眾千二百五十人俱。爾時，世尊食時，著衣持鉢，入舍婆提大城乞食。於其城中，次第乞食已，還至本處。飯食訖，收衣鉢，洗足已，如常敷坐，結跏趺坐，端身而住，正念不動。爾時，諸比丘來詣佛所，到已，頂禮佛足，右繞三匝，退坐一面。爾時，慧命須菩提，在大眾中，即從坐起，偏袒右肩，右膝著地，向佛合掌，恭敬而立，白佛言：「希有！世尊！如來應供正徧知，善護念諸菩薩，善付囑諸菩薩。】

【明版】論曰：修多羅身相續，此義句今當說，世尊何故以寂靜者威儀而坐也？顯示唯寂靜者，於法能覺、能說故。

【宋元】說修多羅身相續，此義句今當說，世尊何故以寂靜者威儀而坐也？顯示唯寂靜者，於法能覺、能說故。

【藏譯】དེ་ནི་ཚིག་གི་དོན་བརྗོད་པར་བྱ་སྟེ། ཅིའི་དོན་དུ་བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་ཆོས་སྟོན་པའི་ཚེ་སྟོང་བ་པའི་སྤྱོད་ལམ་གྱིས་བཞུགས་ཤེ་ན། སྟོང་བ་པ་ཁོ་ནས་ཆོས་འདི་རྟོགས་པར་ནུས་སོ་ཞེས་བསྟན་པར་བྱ་བའི་ཕྱིར་རོ་སྙམ་དུ་ཡོངས་སུ་བསྟན་པའི་དོན་དུའོ།།

【明版】經言：「善攝第一菩薩摩訶薩」者，謂已熟菩薩，於佛證正覺轉法輪時，以五種義中菩薩法而建立故。諸菩薩有七種大故，此大眾生名摩訶薩埵。何者七種大？一、法大，二、心大，三、信解大，四、淨心大，五、資糧大，六、時大，七、果報大。如《菩薩地持》中說。

【宋元】諸菩薩有七種大故，此大眾生名摩訶薩埵。何者七種大？謂法大、心大、信解大、淨心大、資糧大、時大、果報大，如《菩薩地持》中說[1]。

【藏譯】བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་རྣམས་ནི་ཆེན་པོ་ཉིད་རྣམ་པ་བདུན་གྱིས་ཆེ་བའི་ཕྱིར་སེམས་དཔའ་ཞེས་དང་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་སྟེ། ཆེན་པོ་ཉིད་བདུན་པོ་གང་དག་ཅེ་ན། ཆོས་དང་། སེམས་དང་། མོས་པ་དང་། བསམ་པ་དང་། ཚོགས་དང་། དུས་དང་། ཀུན་དུ་འགྲོ་བ་ཆེན་པོ་ཉིད་དེ། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་ས་རྣམས་ལ་ཅི་རིགས་པར་རོ[2]།།

【明版】於諸菩薩所，何者善攝？何者第一也？利樂相應，為「善攝第一」，有六種應知：一、時，二、差別，三、高大，四、牢固，五、普遍，六、異相。

【宋元】經言：「善攝第一善攝」者，於諸菩薩所，何者善攝？何者第一也？利樂相應，為「善攝第一」，有六種應知：一、時，二、差別，三、高大，四、牢固，五、普遍，六、異相。

【藏譯】ཕན་གདགས་པའི་དམ་པས་ཕན་བཏགས་པ་ཞེས་པ་ལ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་རྣམས་ལ་ཕན་གདགས་པ་ནི་ཅི་ཞིག །ཇི་ལྟར་ན་དམ་པ་ཡིན་ཞེ་ན། ཕན་པ་དང་བདེ་བའི་སྦྱོར་བ་ནི་ཕན་བཏགས་པ་ཡིན་ལ། རྒྱུ་དྲུག་རྣམས་ཀྱིས་དམ་པར་རིག་པར་བྱ་སྟེ། དུས་དང་ཁྱད་པར་

---

[1] 【宋元版】原文中，於「菩薩七大」之前，為須菩提請問之「六因緣」，此段按理應在「第二、發起行相」中，今為方便對照故，依【明版】及【藏譯】，暫將「六因緣」放於「發起行相」中。

[2] 【藏譯】中，此「菩薩七大」，原文放於「第二、發起行相」中，今為方便對照，依【明版】、【宋元版】，暫移此處。

དང་རྒྱ་ཆེན་པོ་དང་བརྟན་པ་དང་ཁྱབ་པ་དང་རིགས་པ་སྟེ།

【明版】何者時？現見法及未來故。彼菩薩善攝中，樂者是現見法，利者是未來世。

【宋元】何者時？現見法及未來故。彼菩薩善攝中，樂者是現見法，利者是未來世。

【藏譯】དུས་ཀྱིས་ཇི་ལྟ་བུ་ཞེ་ན། ཆོས་མཐོང་བ་དེ་ནི་དམ་པ་ཉིད་ཡིན་པའི་ཕྱིར་རོ།། དེ་ཡང་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་རྣམས་ལ་ཕན་བཏགས་པ་ཡིན་ལ། བདེ་བ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར་མཐོང་བའི་ཆོས་ཅན་ནོ།། ཕན་པ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར་ཡང་དག་པའི་ཕ་རོལ་ཅན་ནོ།།

【明版】何者差別？於世間三摩鉢帝，及出世聖者聲聞獨覺等，善攝中差別故。

【宋元】何者差別？於世間三摩鉢帝，及出世聖者聲聞獨覺等，善攝中差別故。

【藏譯】ཁྱད་པར་གྱིས་ཇི་ལྟ་བུ་ཞེ་ན། དེ་ནི་ཕྱི་རོལ་པ་རྣམས་ཀྱི་འཇིག་རྟེན་པའི་སྙོམས་པར་འཇུག་པ་ཡིན་ལ། འདིར་ནི་འཇིག་རྟེན་ལས་འདས་པའི་སྙོམས་པར་འཇུག་པས་འཕགས་པ་ཉན་ཐོས་དང་རང་སངས་རྒྱས་རྣམས་ལ་ཕན་བཏགས་པ་ལས་ཁྱད་པར་དུ་འཕགས་པའོ།།

【明版】何者高大？此善攝無有上故。

【宋元】何者高大？此善攝無有上故。

【藏譯】རྒྱ་ཆེ་བས་ཇི་ལྟ་བུ་ཞེ་ན། ཕན་བཏགས་པ་ནི་བླ་ན་མེད་པ་ཉིད་ཡིན་པའི་ཕྱིར་རོ།།

【明版】何者牢固？謂畢竟故。

【宋元】何者牢固？謂畢竟故。

【藏譯】བརྟན་པས་ཇི་ལྟ་བུ་ཞེ་ན། ཤིན་ཏུ་བ་ཉིད་ཡིན་པའི་ཕྱིར་རོ།།

【明版】何者普遍？自然於自他身善攝。

【宋元】何者普遍？自然於自他身善攝故。

【藏譯】ཇི་ལྟར་ཁྱབ་པ་ཡིན་ཞེ་ན། རང་དང་གཞན་གྱི་རྒྱུད་ལ་ཕན་འདོགས་པར་བྱེད་པ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར་རོ།།

【明版】何者異相？於未淨菩薩善攝中勝上故。

【宋元】何者異相？於未淨菩薩善攝中勝上故。

【藏譯】རིགས་ཀྱི་ས་ཇི་ལྟ་བུ་ཞེ་ན། མ་དག་པའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་རྣམས་ལ་ཕན་འདོགས་པ་ཆེས་གཙོ་བ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར་རོ།།

【明版】經言「第一付囑」者，彼已得善攝菩薩等於佛般涅槃時，亦以彼五義如是建立故。何者第一付囑？有六種因緣：一、入處，二、法爾得，三、轉教，四、不失，五、悲，六、尊重。

【宋元】經言「第一付囑」者，何者第一付囑？有六種因緣：一、入處，二、法爾得，三、轉教，四、不失，五、悲，六、尊重。

【藏譯】དམ་པས་ནི་ཡོངས་སུ་གཏོད་པར་བྱེད་དོ།། ཇི་ལྟར་དམ་པས་ཤེ་ན། རྒྱུ་དྲུག་རྣམས་ཀྱིས་ཏེ། རྒྱས་པ་དང་། ཆོས་ཉིད་ལ་སོ་སོར་དམིགས་པ་དང་། ཀུན་ཤེས་པ་ལ་འཇུག་པ་དང་། མི་ཉམས་པ་དང་། སྙིང་རྗེ་དང་། གུས་པར་བྱ་བ་ལས་སོ།།

【明版】何者入處？於善友所善付囑故。何者法爾？彼已得善攝，菩薩於他所，法爾善攝。何者轉教？汝等於餘菩薩應當善攝，是名轉教。此等三種，如其次第，即是不失，

及悲、尊重等應知。此善攝、付囑二種，顯示「種性不斷」。

【宋元】何者入處？於善友所善付囑故。何者法爾得？已得善攝，菩薩於他所，法爾善攝故。何者轉教？汝等於餘菩薩應當善攝，是名轉教。此等三種，如其次第，即是不失，及悲、尊重等應知。

【藏譯】ཇི་ལྟར་རྒྱས་པ་ལས་ཞེ་ན། དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་རྣམས་ལ་ཡོངས་སུ་གཏད་པའི་ཕྱིར་རོ།། ཇི་ལྟར་ཆོས་ཉིད་ལ་སོ་སོར་དམིགས་པ་ལས་ཞེ་ན། ཕན་བཏགས་པའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་རྣམས་ཀྱིས་གཞན་ལ་ཕན་འདོགས་པར་བྱེད་པའི་ཆོས་ཉིད་སྐྱེད་པར་བྱེད་པའི་ཕྱིར་རོ།། ཇི་ལྟར་ཀུན་ཤེས་པ་ལ་འཇུག་པས་ཞེ་ན། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་གཞན་ཁྱེད་རྣམས་ཀྱིས་ཕན་བཏགས་པ་ནི་འདི་དག་གོ་ཞེས་ཀུན་ཤེས་པར་བྱེད་པའི་ཕྱིར་རོ།། གསུམ་པོ་འདི་རྣམས་ཉིད་ཀྱིས་མི་ཉམས་པ་ལས་དང་། སྙིང་རྗེ་དང་ལྡན་པ་ལས་དང་། གུས་པར་བྱ་བ་དག་ལས་ཞེས་བྱ་བ་རྣམས་རིག་པར་བྱའོ།།

丙二、發起行相

經曰：**【「世尊！云何菩薩大乘中，發阿耨多羅三藐三菩提心？應云何住？云何修行？云何降伏其心？」爾時，佛告須菩提：「善哉！善哉！須菩提！如汝所說。如來善護念諸菩薩，善付囑諸菩薩。汝今諦聽，當為汝說。如菩薩大乘中，發阿耨多羅三藐三菩提心，應如是住，如是修行，如是降伏其心。」須菩提白佛言：「世尊！如是。願樂欲聞。」】**

【明版】論曰：此下第二，發起行相。何故上座須菩提問也？有六因緣：一、為斷疑故，二、為起信解故，三、為入甚深義故，四、為不退轉故，五、為生喜故，六、為正法久住故。亦即是般若波羅蜜令佛種不斷。

【宋元】何故上座須菩提問也？有六因緣：一、為斷疑故，二、為起信解故，三、為入甚深義故，四、為不退轉故，五、為生喜故，六、為正法久住故。即是般若波羅蜜令佛種不斷。

【藏譯】ཅིའི་དོན་དུ་གནས་བརྟན་རབ་འབྱོར་གྱིས་དྲིས་པར་གྱུར་ཞེ་ན། རྒྱུ་དྲུག་རྣམས་ཀྱིས་ཏེ། ཐེ་ཚོམ་གཅོད་པར་བྱེད་པའི་དོན་དང་། ལྷག་པར་མོས་པ་ལ་གཞུག་པའི་དོན་དང་། ཟབ་པའི་དོན་ལ་རྗེས་སུ་གཞུག་པའི་དོན་དང་། མ་ལོག་པའི་དོན་དང་། རབ་ཏུ་དགའ་བ་སྐྱེད་པར་བྱེད་པའི་དོན་དང་། དམ་པའི་ཆོས་སུ་རིང་དུ་གནས་པ་ཉིད་ཀྱི་དོན་ཏེ། གདུང་རྒྱུན་མི་འཆད་པའི་དོན་དུ་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པའོ།།

【明版】云何以此令佛種不斷也？若有疑者得斷故；有樂福德而心未成熟諸菩薩等，聞多福德，於般若波羅蜜起信解故；已成熟心者入甚深義故；已得不輕賤者，由貪受持修行，有多功德不復退轉故；已得順攝及淨心者，於法自入及見生歡喜故；能令未來世大乘教久住故者。

【宋元】云何以此令佛種不斷也？若有疑者得斷故；有樂福德而心未成熟諸菩薩等，聞多福德，於般若波羅蜜起信解故；已成熟心者，入甚深義故；已得不輕賤者，由貪受持修行，有多功德不復退轉故；已得順攝及淨心者，於法自入及見生歡喜故；能令未來世大乘教久住故。

【藏譯】དེ་ལ་ཇི་ལྟར་ན་འདི་དག་གིས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་གདུང་མི་འཆད་ཅེ་ན། ཐེ་ཚོམ་ཅན་རྣམས་ཀྱི་ཐེ་ཚོམ་གཅོད་པར་བྱེད་པའི་དོན་དང་། བསོད་ནམས་འདོད་པ་རྒྱུད་ཡོངས་སུ་མ་སྨིན་པའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་རྣམས་ནི་བསོད་ནམས་མང་པོ་ཉིད་ཐོབ་པ་ལས་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་ལ་ལྷག་པར་མོས་སུ་གཞུག་པའི་དོན་དང་། རྒྱུད་ཡོངས་སུ་སྨིན་པ་རྣམས་ཟབ་མོའི་དོན་ལ་གཞུག་པའི་དོན་དང་། ཡོངས་སུ་གྱུར་པ་རྣམས་དེ་དག་རྗེས་སུ་འཛིན་པ་ལ་བསོད་ནམས་མང་པོ་ཉིད་ཐོབ་པས་མ་ལོག་པའི་དོན་དང་། ཕན་བཏགས་པའི་ལྷག་པའི་བསམ་པ་དག་པ་རྣམས་ཀྱི་བདག་ཉིད་ཆོས་དེ་རྟོགས་པའི་བསོད་ནམས་ཉིད་ལ་དགའ་བ་ཡང་དག་པར་སྐྱེད་པའི་དོན་དང་། མ་འོངས་པའི་དུས་སུ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་བསྟན་

པ་ཡུན་རིང་དུ་གནས་པའི་ཆེད་དུའོ།།

【明版】若略說，疑者令見故；樂福德及已成熟諸菩薩等攝受故；已得不輕賤者，令精勤心故；已得淨心者，令歡喜故。

【宋元】若略說，疑者令見故；樂福德及已成熟諸菩薩等攝受故；已得不輕賤者，令精勤心故；已得淨心者，令歡喜故。

【藏譯】མདོར་བསྡུ་ན་ due ཐེ་ཚོམ་ཅན་རྣམས་ལ་ཡང་དག་པར་བསྟན་པའི་དོན་དང་བསོད་ནམས་འདོད་པ་ཡོངས་སུ་སྨིན་པའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་རྣམས་ཡང་དག་པར་ལེན་དུ་གཞུག་པའི་དོན་དང་། ཡོངས་སུ་གྱུར་པ་རྣམས་གཟེངས་བསྟོད་པའི་དོན་དང་། ལྷག་པའི་བསམ་པ་དག་པ་རྣམས་ཡང་དག་པར་རབ་ཏུ་དགའ་བར་བྱེད་པའི་དོན་དུའོ།།

【明版】經言「應云何住」者，謂欲願故；應修行者，謂相應三摩鉢帝故；應降伏心者，謂折伏散亂故。

於中「欲」者，正求也；「願」者，為所求故作心思念也；「相應三摩鉢帝」者，無分別三摩提也；「折伏散亂」者，若彼三摩鉢帝心散，制令還住也。

第一者顯示攝道，第二者顯示成就道，第三者顯示不失道。

【明版】何故唯問發行菩薩乘？為三種菩提差別故。以善問故，於上座須菩提所，應稱善哉。

【宋元】何故唯問發行菩薩乘？為三種菩提差別故。以善問故，於上座須菩提所，應稱善哉。

【藏譯】ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་ཐེག་པ་ལ་ཡང་དག་པར་ཞུགས་པས་ཞེས་གསུངས་ཏེ། བྱང་ཆུབ་རྣམ་པ་གསུམ་ཉིད་ལས་ཁྱད་པར་དུ་འཕགས་པར་གྱུར་པ་གནས་བརྟན་རབ་འབྱོར་གྱིས་ཚུལ་བཞིན་དུ་དྲིས་པར་གྱུར་པ་ཡིན་ནོ།།

丙三、廣釋十八住

分十八：丁一、發心；丁二、波羅蜜相應行；丁三、欲得色身；丁四、欲得法身；丁五、於修道得勝中無慢；丁六、不離佛出時；丁七、願淨佛土；丁八、成熟眾生；丁九、遠離隨順外論散亂；丁十、色及眾生身搏取中觀破相應行；丁十一、供養給侍如來；丁十二、遠離利養及疲乏熱惱故不起精進及退失等；丁十三、忍苦；丁十四、離寂靜味；丁十五、於證道時遠離喜動；丁十六、求教授；丁十七、證道；丁十八、上求佛地。

丁一、發心

經曰：**【佛告須菩提：「諸菩薩生如是心：所有一切眾生眾生所攝，若卵生、若胎生、若濕生、若化生，若有色、若無色，若有想、若無想、若非有想非無想，所有眾生界眾生所攝，我皆令入無餘涅槃而滅度之。如是滅度無量無邊眾生，實無眾生得滅度者。何以故？須菩提！若菩薩有眾生相，即非菩薩。何以故非？須菩提！若菩薩起眾生相、人相、壽者相，則不名菩薩。】**

【明版】論曰：自下第三，行所住處。訖盡經末，有十八門，具如前說。

此中第一，初明發心，經言「所有眾生眾生所攝」者，總相說也。「卵生」等者，差別說也。又受生、依止、境界所攝差別應知，卵生乃至化生者，「受生」別也；「若有色、若無色」者，「依止」別也；「若有想、若無想，若非有想、非無想」者，「境界所攝」別故。「所有眾生界眾生所攝」者，謂上種種想住眾生界，佛施設說也。

【宋元】「所有眾生眾生所攝」者，總相說也。「卵生」等者，差別說也。又受生、依止、境界所攝差別應知，乃至「化生」等者，「受生」別故。「若有色、若無色」者，「依止」別故；「若有想、若無想，若非有想、非無想」者，「境界所攝」別故。「所有眾生界施設住施設已」者，謂上種種相住眾生界，佛施設說也。

【藏譯】ལེགས་སོ་བྱིན་ནས་བདག་གིས་སེམས་ཅན་ཇི་ཙམ་སེམས་ཅན་དུ་བསྡུ་བར་བསྡུས་པ་ཞེས་པས་ནི་སྤྱིའི་མཚན་ཉིད་བསྟན་པའོ།། སྒོང་ལས་སྐྱེས་པའམ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པས་ནི་ཁྱད་པར་གྱི་མཚན་ཉིད་བསྟན་པ་སྟེ། དེ་ཡང་སྐྱེ་བ་དང་གནས་ཀྱི་ཁྱད་པར་སྔོས་པའི་དབྱེ་བ་ལས་རིག་པར་བྱ་སྟེ། སྒོང་། མངལ། དྲོད་གཤེར། བརྫུས་པ་རྣམས་ཞེས་བྱ་བ་ནི་སྐྱེ་བའི་དབྱེ་བའོ།། གཟུགས་ཅན་ནམ་གཟུགས་མེད་པ་ཞེས་བྱ་བ་ནི་གནས་ཀྱི་དབྱེ་བའོ།། འདུ་ཤེས་ཅན་ནམ་འདུ་ཤེས་མེད་པའམ། འདུ་ཤེས་མེད་འདུ་ཤེས་མེད་མིན་ཞེས་བྱ་བ་ནི་ཡུལ་འཛིན་པའི་དབྱེ་བའོ།། ཇི་ཙམ་སེམས་ཅན་གྱི་ཁམས་སུ་གདགས་པས་བཏགས་པ་ཞེས་པ་ནི་མཚན་ཉིད་རྣམ་པ་གཉིས་པོ་དེ་ཉིད་ཀྱི་གནས་སྐབས་ཀྱི་སེམས་ཅན་གྱི་ཁམས་སངས་རྒྱས་སུ་བཏགས་པ་ཉིད་ངེས་པར་བསྟན་ཏོ།།

【明版】「我皆令入無餘涅槃」者，何故願此不可得義？生所攝故無過，以皆是生故。如所說卵生等生並入願數故，彼卵生、濕生，無想及非有想、非無想等則不能。

【宋元】「我皆令入涅槃」者，何故願此不可得義？生所攝故無過，以皆是生故。如所說卵生等生並入願數者，彼卵生、濕生、無想及非有想非無想等則不能。

【藏譯】ཐམས་ཅད་ཡོངས་སུ་མྱ་ངན་ལས་བཟླའོ་ཞེས་བྱ་བ་ནི་ཅི་ནས་ནུས་པ་མེད་པའི་དོན་དུ་གཉེར་བ་ཡིན་ནོ།། རིགས་ལས་ནི་ཇི་སྐད་བཤད་པའི་སྒོང་ལས་སྐྱེས་པ་ལ་སོགས་པའི་རིགས་ཐམས་ཅད་ཀྱི་དབང་དུ་བྱས་ནས་སོ་ཞེས་དགོངས་ཀྱི། གྲངས་ལས་ནི་མ་ཡིན་ནོ།། དེ་བཞིན་དུ་ཡང་སྒོང་ལས་སྐྱེས་པའམ་དྲོད་གཤེར་ལས་སྐྱེས་པ་རྣམས་དང་། འདུ་ཤེས་ཅན་དང་། འདུ་ཤེས་མེད་པ་དང་། འདུ་ཤེས་མེད་འདུ་ཤེས་མེད་མིན་རྣམས་དབང་དུ་བྱས་པའི་ཕྱིར།

【明版】云何能令一切眾生入涅槃也？有三因緣故：一、、難處生者，得時故；二、、非難處生未成熟者，成熟之故；三、、已成熟者，解脫之故。

【宋元】云何能令一切眾生入涅槃也？有三因緣故：難處生者待時故、非難處生未成熟者成熟之故、已成熟者解脫之故。

【藏譯】ཅི་ནས་སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་ཡོངས་སུ་མྱ་ངན་ལས་འདས་པ་ལ་རྒྱུ་གསུམ་གྱིས་སྦྱར་བར་བྱ་སྟེ། མི་ཁོམ་པར་སྐྱེས་པ་རྣམས་དལ་བའི་དུས་སུ་འགྲོ་བའི་ཕྱིར་དང་། དལ་བར་སྐྱེས་པ་ཡོངས་སུ་མ་སྨིན་པ་རྣམས་ཡོངས་སུ་སྨིན་པར་བྱེད་པའི་ཕྱིར་དང་། ཡོངས་སུ་སྨིན་པ་རྣམས་གྲོལ་བར་བྱེད་པའི་ཕྱིར་རོ།།

【明版】何故說無餘涅槃界，不直說涅槃？若如是，便與世尊所說初禪等方便涅槃不別故。彼自以丈夫力故，無佛亦得，但非究竟。

【宋元】何故說無餘涅槃界，不直說涅槃？若如是，便與世尊所說初禪等方便涅槃不別故。彼自以丈夫力故，無佛亦得，但非究竟。

【藏譯】ཅི་ལས་ཤེ་ན། ལྷག་མ་མེད་པའི་མྱ་ངན་ལས་འདས་པའི་དབྱིངས་སུའོ་ཞེས་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ།། མྱ་ངན་ལས་བཟླ་བ་མེད་དོ་ཞེས་བྱ་བ་ཉིད་དོ།། བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་རྣམ་གྲངས་ཀྱིས་ཀྱང་མྱ་ངན་ལས་འདས་པར་གསུངས་ཏེ། བསམ་གཏན་དང་པོ་ལ་སོགས་པ་དེའི་ཡོངས་སུ་སྤྱོང་བའི་དོན་དུའོ།། དེ་ནི་གཟུགས་བརྙན་གྱི་མིའི་རྣམ་པས་སངས་རྒྱས་རྣམས་ཀྱིས་གདུལ་བྱས་ཀྱང་སྟེ། ཤིན་ཏུ་བ་ཡང་ཐོབ་པར་བྱའོ།།

【明版】何故不說有餘涅槃界？彼共果故，自以宿業，又值佛說，而得果故。又非一向身苦有餘故。如是涅槃及有餘涅槃等，丈夫力果故，共果故，非究竟果故，非一向果

故，是故說無餘。

【宋元】何故不說有餘涅槃界？彼共果故，自以宿業，又值佛說，而得果故。又非一向身苦有餘故。如是涅槃及有餘涅槃等，丈夫力果故，共果故，非究竟果故，非一向果故，是故說無餘。

【藏譯】ཅི་ལས་ན་ལྷག་མ་དང་བཅས་པའི་མྱ་ངན་ལས་འདས་པའི་དབྱིངས་སུ་ཞེས་ནི་མ་གསུངས་སོ།། དེ་ནི་ཐུན་མོང་གི་འབྲས་བུ་སྟེ། རང་གི་སྔོན་གྱི་ལས་དང་སངས་རྒྱས་ཀྱི་མན་ངག་གི་འབྲས་བུ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་རོ།། གཅིག་ཏུ་མཐར་ཐུག་པ་མ་ཡིན་ཀྱང་ལུས་ཅན་སྡུག་བསྔལ་བའི་ཁྱབ་པར་ཉིད་ལས་སོ་ཞེས་མྱ་ངན་ལས་འདས་པ་ལྷག་མ་དང་བཅས་པ་ནི་སྐྱེས་བུ་བྱེད་པའི་འབྲས་བུ་ཡིན་པ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར་དང་། ཐུན་མོང་གི་འབྲས་བུ་ཡིན་པ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར་དང་། ཤིན་ཏུ་བ་ཡིན་པ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར་རོ།། ཤིན་ཏུ་མཐར་ཐུག་པ་མ་ཡིན་པའི་འབྲས་བུ་ཉིད་ལས་ཀྱང་ལྷག་མ་མེད་པ་ཞེས་བྱ་བ་ཉིད་དུ་བཤད་དོ།།

【明版】「如是無量眾生入涅槃已」者，顯示卵生等生一一無量故。

【宋元】「如是無量眾生入涅槃已」者，顯示卵生等生一一無量故。

【藏譯】དེ་ལྟར་སེམས་ཅན་ཚད་མེད་པ་ཡོངས་སུ་མྱ་ངན་ལས་བཟླས་ཀྱང་ཞེས་བྱ་བ་ནི་སྒོང་ལས་སྐྱེས་པ་ལ་སོགས་པའི་རིགས་སོ་སོར་ཚད་མེད་པ་ཉིད་དུ་ཡོངས་སུ་སྟོན་ཏེ། སེམས་ཅན་འགའ་ཡང་མྱ་ངན་ལས་འདའ་བར་འགྱུར་བ་ནི་མ་ཡིན་ནོ་ཞེས་དགོངས་སོ།།

【明版】「無有眾生得涅槃」者，此何義？如菩薩自得涅槃，無別眾生。何以故？若菩薩有眾生相，「即非菩薩」者。

【宋元】「無有眾生得涅槃」者，此何義？如菩薩自得涅槃，無別眾生。何以故？若菩薩眾生想轉，則不名菩薩者。

【藏譯】བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་བདག་ཉིད་ཀྱིས་ཡོངས་སུ་མྱ་ངན་ལས་འདས་པར་གྱུར་ཞེས་བྱ་ན་འགའ་ཡང་མེད་དོ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལ་གཏན་ཚིགས་ཅི་ཞེ་ན། གལ་ཏེ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་ཅན་དུ་འདུ་ཤེས་འཇུག་ན་དེ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཞེས་བླ་བར་མི་བྱའོ།།

【明版】此何義？若菩薩於眾生所，他想轉非自體想，不名菩薩故。

【宋元】此何義？若菩薩於眾生所，他想轉非自體想，不名菩薩故。

【藏譯】དགོངས་པ་ཅི་ཡིན་ཞེ་ན། གལ་ཏེ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་ཅན་རྣམས་ལ་གཞན་དུ་འདུ་ཤེས་འཇུག་ན་བདག་ཏུ་འདུ་ཤེས་པས་དེ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཞེས་བླ་བར་མི་བྱ་ལ།

【明版】何以故？「若菩薩起眾生相、人相、壽者相，則不名菩薩」者。此何義？若以煩惱，取眾生、命、人相轉，彼則有我想，及於眾生中，有眾生相轉。

【宋元】何以故？「若眾生想、命想、人想轉，不名菩薩」者，此何義？若以煩惱心，取眾生、命、人想轉，彼則有我想，及於眾生中有眾生想轉。

【藏譯】གང་སེམས་ཅན་དུ་འདུ་ཤེས་འཇུག་པའམ་སྲོག་ཏུ་འདུ་ཤེས་སམ་གང་ཟག་ཏུ་འདུ་ཤེས་ཞེས་བྱ་བའི་དགོངས་པ་ཅི་ཡིན་ཞེ་ན། གང་གི་ཉོན་མོངས་པ་ཅན་གྱི་སེམས་ཅན་དང་། སྲོག་དང་། གང་ཟག་ཏུ་འཛིན་པའི་འདུ་ཤེས་འཇུག་པ་དེའི་བདག་ལ་ཡང་བདག་ཏུ་འདུ་ཤེས་ཤིང་། སེམས་ཅན་ལ་ཡང་སེམས་ཅན་དུ་འདུ་ཤེས་འཇུག་སྟེ།

【明版】菩薩於彼不轉，已斷我見故，得自行平等相故，信解自他平等，彼菩薩非眾生、命、人取見者，此是其義。

【宋元】菩薩於彼不轉，已斷我見故，得自行平等相故，信解自他平等。彼菩薩非眾

生、命、人取見者，此是其義。

【藏譯】བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ལ་ནི་བདག་ཏུ་ལྟ་བ་སྤངས་པ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར་དེ་རྣམས་མི་འཇུག་གོ། དེའི་ཕྱིར་འདུ་བྱེད་ཀྱི་མཚན་ཉིད་དུ་མཚུངས་པ་ཉིད་ཀྱིས་ན་བདག་དང་གཞན་མཉམ་པ་ཉིད་དུ་སོས་པ་གང་ཡིན་པའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་དེ་ནི་སེམས་ཅན་དང་། སྲོག་དང་། གང་ཟག་ཏུ་འཛིན་པའི་ལྟ་བ་ཅན་མ་ཡིན་ནོ་ཞེས་བྱ་བ་འདི་ནི་འདིའི་དགོངས་པ་ཡིན་ནོ།།

【明版】復次，經言「諸菩薩生如是心等」者，顯示菩薩應如是住中「欲願」也。

【宋元】復次，經言:「菩薩應生如是心」者，顯示菩薩應如是住中欲願也。

【藏譯】དེ་ལྟར་སེམས་བསྐྱེད་པར་མི་བྱའོ་ཞེས་བྱ་བ་འདིས་ནི་ཇི་ལྟར་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔས་འདུན་པ་དང་སྨོན་ལམ་གྱིས་གནས་པར་བྱ་བ་དེ་ཡོངས་སུ་བསྟན་པ་ཡིན་ནོ།།

【明版】「若菩薩有眾生相即非菩薩」者，顯示應如是修行中，「相應三摩鉢帝」時也。

【宋元】「若菩薩我想轉，不名菩薩」者，顯示應如是修行中，相應三摩鉢帝時也。

【藏譯】གལ་ཏེ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་ཅན་དུ་འདུ་ཤེས་འཇུག་ན་དེ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཞེས་མི་བྱ་བ་འདིས་ནི་རྣལ་འབྱོར་ལ་མཉམ་པར་གཞག་པའི་དུས་སུ་ཇི་ལྟར་བསྒྲུབ་པར་བྱ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ཡོངས་སུ་བསྟན་ཏོ།།

【明版】「若菩薩起眾生相、人相、壽者相、則不名菩薩」者，顯示應如是降伏心中「攝散」時也。

【宋元】若眾生想、命想、人想轉，不名菩薩者，顯示應如是降伏心中攝散時也。

【藏譯】གང་སེམས་ཅན་དུ་འདུ་ཤེས་འཇུག་གམ། སྲོག་ཏུ་འདུ་ཤེས་འཇུག་གམ། གང་ཟག་ཏུ་འདུ་ཤེས་འཇུག་ན་དེ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཞེས་མི་བྱའོ་ཞེས་བྱ་བ་འདིས་ནི་རྣམ་པར་གཡེང་བ་ཚར་གཅོད་པའི་དུས་སུ་ཇི་ལྟར་སེམས་རབ་ཏུ་གཟུང་བར་བྱ་བ་དེ་ཡོངས་སུ་བསྟན་པ་ཡིན་ནོ།།

【明版】如菩薩相應三摩鉢帝散時，眾生相亦不轉，如彼爾焰相住故。

【宋元】如菩薩相應三摩鉢帝散時，眾生想亦不轉，如彼爾焰相住故。

【藏譯】ཇི་ལྟར་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་རྣལ་འབྱོར་ལ་སྒོམས་པར་འཇུག་པའི་དུས་སམ་རྣམ་པར་གཡེང་བ་ཚར་གཅོད་པའི་དུས་སུ་སེམས་ཅན་དུ་འདུ་ཤེས་པ་མི་འཇུག་ན་དེ་ལྟ་བུའི་མཚན་ཉིད་དེས་ཤེས་པར་བྱ་བའི་གནས་སྐབས་སོ།།

【明版】「是故無有眾生得涅槃」者，此得成就彼欲願者，攝諸住處為最勝彼相應行相行，餘住處時，依止欲願決定得故，此欲願義不復重釋。

【宋元】「是故無有眾生得涅槃」者，此得成就彼欲願者，攝諸住處為最勝彼相應行相行，餘住處時，依止欲願決定得故，此欲願義不復解釋。

【藏譯】དེའི་ཕྱིར་སེམས་ཅན་འགའ་ཡང་ཡོངས་སུ་མྱ་ངན་ལས་འདས་པར་འགྱུར་བ་མེད་དོ་སྙམ་དུ་འདི་དག་ཡིད་ལ་མི་བྱ་བ་གཉིས་སུ་འགྱུར་རོ།། བཤད་ཟིན་པའི་འདུན་པ་དང་སྨོན་ལམ་ལ་སོགས་པ་ནི་ཡོངས་སུ་འཛིན་པའི་རྟེན་ལ་རབ་ཏུ་སྦྱོར་བའི་མཚན་ཉིད་དོ།། རྟེན་གཞན་རྣམས་སུ་དེ་ཉིད་འདུན་པ་དང་སྨོན་ལམ་ལ་བརྟེན་ནས་ངེས་པར་འབྱུང་བར་འགྱུར་རོ་ཞེས་འདུན་པ་དང་སྨོན་ལམ་ལ་སོགས་པ་སླར་ཡང་རྒྱས་པར་བསྟན་པ་ཡིན་ནོ།།

丁二、波羅蜜相應行

經曰:【「復次，須菩提！菩薩不住於事行於布施，無所住行於布施，不住色布施，不住聲香味觸法布施。須菩提！菩薩應如是布施，不住於相想。何以故？若菩薩不住相布施，其福德聚不可思量。須菩提！於汝意云何？東方虛空，可思量不？」須菩提言:「不也！世尊！」佛言:「如是，須菩提！南西北方，四維上下虛空，可思量不？」須菩提言:「不也！世尊！」佛言:「如是如是，須菩提！菩薩無住相布施，福德聚亦復如是不可思量。」佛復告須菩提:「菩薩但應如是行於布施。」】

【明版】論曰：此下第二，波羅蜜相應行，自此後餘住處中，有五種隨所相應而解釋應知：一、依義，二、說相，三、攝持，四、安立，五、顯現。

【宋元】自此後餘住處中，有五種隨所相應而解釋應知：一、依義，二、說相，三、攝持，四、安立，五、顯現。

【藏譯】འདི་དག་ལས་གོང་གི་རྟེན་དེ་རྣམས་སུ་རྣམ་པ་ལྔ་རྣམས་ཀྱིས་ཇི་ལྟར་སྦྱོར་བ་རྣམ་པར་བཤད་པར་རིག་པར་བྱ་སྟེ། དོན་ཉམས་པ་དང༌། མཚན་མ་ཅམ་ཡོངས་སུ་གྲགས་པ་དང༌། གསལ་བར་བྱེད་པ་དང༌། རྣམ་པར་འཇོག་པར་བྱེད་པ་དང༌། ཡང་དག་པར་མཐོང་བར་བྱེད་པ་ལས་སོ།།

【明版】住處對治，為依義；即彼住處，為說相；欲願，為攝持；住處第一義，為安立；相應三摩提及攝散心，為顯現。

【宋元】住處對治，為依義；即彼住處，為說相；欲願，為攝持；住處第一義，為安立；相應三摩提，為顯現。

【藏譯】དོན་ཉམས་པ་ནི་རྟེན་གྱི་མི་མཐུན་པའི་ཕྱོགས་སོ།། རྟེན་དེ་ཉིད་ཀྱི་མཚན་མ་ཙམ་ནི་ཡོངས་སུ་གྲགས་པ་ལས་སོ།། འདུན་པ་དང་སྨོན་ལམ་གྱིས་ནི་གསལ་བར་བྱེད་པ་ལས་སོ།། དོན་དམ་པའི་ནི་རྣམ་པར་འཇོག་པར་བྱེད་པ་ལས་སོ།། རྣལ་འབྱོར་ལ་སྙོམས་པར་འཇུག་པ་དང༌། རྣམ་པར་གཡེང་བ་ཚར་གཅོད་པ་དག་ནི་ཡང་དག་པར་སྟོན་པར་བྱེད་པ་ལས་སོ།།

【明版】於波羅蜜淨住處中，經言「菩薩不住於事，行於布施」，此為「依義」，顯示對治住著故。

【宋元】於波羅蜜淨住處中，經言:「菩薩不住於物，應行布施」等。此為依義，顯示對治住著故。

【藏譯】དེ་ལ་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་རྣམ་པར་དག་པའི་རྟེན་ལ་རེ་ཞིག་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔས་དངོས་པོ་ལ་མི་གནས་པར་སྦྱིན་པ་བྱིན་ནོ་ཞེས་གང་གསུངས་པ་ཡིན་ཏེ། དེའི་དོན་ཉམས་པ་ནི་གནས་པ་ཉིད་མི་མཐུན་པའི་ཕྱོགས་སོ་ཞེས་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ།།

【明版】經言「應行施者」，此為「說相」。六波羅蜜初攝一切檀那體性故。檀那有三種：一、資生施者，謂檀那波羅蜜。二、無畏施者，謂尸羅波羅蜜、羼提波羅蜜。三、法施者，謂毘梨耶波羅蜜、禪那波羅蜜、般若波羅蜜等。

【宋元】經言:「應行施」者，此為「說相」。六波羅蜜初攝一切檀那體性故。檀那有三種：資生施者，謂檀那波羅蜜。無畏施者，謂尸羅波羅蜜、羼提波羅蜜。法施者，謂毘梨耶波羅蜜、禪那波羅蜜、鉢羅腎攘波羅蜜等。

【藏譯】སྦྱིན་པ་བྱིན་ནོ་ཞེས་གང་གསུངས་པ་དེ་ནི་མཚན་མ་ཙམ་ཡོངས་སུ་གྲགས་པ་ལས་སོ།། འདིར་སྦྱིན་པའི་རང་བཞིན་གྱིས་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་དྲུག་པོ་ཐམས་ཅད་སྦྱིན་པ་རྣམ་པ་གསུམ་གྱི་དབང་དུ་བྱས་ནས་བསྡུས་པ་ཡིན་ཏེ། ཟང་ཟིང་གི་སྦྱིན་པས་ནི་སྦྱིན་པའི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པའོ།། མི་འཇིགས་པའི་སྦྱིན་པས་ནི་ཚུལ་ཁྲིམས་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་དང༌། བཟོད་པའི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པའོ།། ཆོས་ཀྱི་སྦྱིན་པས་ནི་བརྩོན་འགྲུས་

དང་། བསམ་གཏན་དང་། ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་སྟེ།

【明版】若無精進，於受法人所，為說法時，疲倦故不能說法；若無禪定，則貪於信敬供養，及不能忍寒熱逼惱故，染心說法；若無智慧，便顛倒說法，多有過故，不離此三得成法施。

【宋元】若無精進，於受法人所，為說法時，疲倦故不能說法；若無定，則貪於信敬供養，及不能忍寒熱等逼惱故，染心說法；若無智慧，便顛倒說法，多有過故，不離此三得成法施。

【藏譯】བརྩོན་འགྲུས་མེད་ན་ཆོས་འཛིན་པ་དང་སྟོན་པ་ལ་སྐྱོ་བཞིན་པས་ཆོས་སྟོན་པར་མི་བྱེད་དོ།། བསམ་གཏན་མེད་ན་དད་པས་དབང་དུ་བྱ་བར་འདོད་པ་ཉིད་ཀྱིས་གྲང་བ་དང་ཚ་བ་མི་བཟོད་དེ། ཀུན་ནས་ཉོན་མོངས་པར་སྟོན་ཏོ།། ཤེས་རབ་མེད་ན་ཕྱིན་ཅི་ལོག་ཏུ་སྟོན་ཏེ་གང་ལས་ཉམས་པར་འགྱུར་ཞེས་བྱ་སྟེ། གསུམ་པོ་མེད་པ་མ་ཡིན་ན་ཆོས་ཀྱི་སྦྱིན་པ་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་ཡིན་ནོ།།

【明版】彼諸波羅蜜有二種果，謂未來、現在。未來果者，檀那波羅蜜，得大福報；尸羅波羅蜜，得自身具足，謂釋梵等；羼提波羅蜜，得大伴助、大眷屬；毘離耶波羅蜜，得果報等不斷絕；禪那波羅蜜，得生身不可損壞；般若波羅蜜，得諸根猛利，及多諸悅樂，於大人眾中得自在等。現在果者，得一切信敬供養，及現法涅槃等。

【宋元】彼諸波羅蜜有二種果，謂未來、現在。未來果者，檀那波羅蜜，得大福報；尸羅波羅蜜，得自身具足，謂釋梵等；羼提波羅蜜，得大伴助、大眷屬；毘離耶波羅蜜，得果報等不斷絕，禪那波羅蜜，得生身不可損壞；鉢羅腎攘波羅蜜，得諸根猛利，及多諸悅樂，於大人眾中得自在等。現在果者，得一切信敬供養，及現法涅槃等。

【藏譯】ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་དེ་རྣམས་ཀྱང་ཕ་རོལ་པ་དང་མཐོང་བའི་ཆོས་ཀྱི་འབྲས་བུ་རྣམ་པ་གཉིས་ཏེ། སྦྱིན་པའི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པས་ཕ་རོལ་གྱི་འབྲས་བུ་ལོངས་སྤྱོད་ཆེན་པོའོ།། ཚུལ་ཁྲིམས་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པས་བརྒྱ་བྱིན་ཉིད་དང་ཚངས་པ་ཉིད་ལ་སོགས་པའི་ལུས་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པའོ།། བཟོད་པའི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པས་ཕྱོགས་ཆེ་བ་དང་འཁོར་ཆེ་བའོ།། བརྩོན་འགྲུས་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པས་ནི་ལོངས་སྤྱོད་ལ་སོགས་པ་རྒྱུན་མི་འཆད་པའོ།། བསམ་གཏན་གྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པས་ནི་གནོད་པ་མེད་པ་སྐྱབ་པོ།། ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པས་ནི་དབང་པོ་ཐམས་ཅད་རྣོ་ཞིང་བདེ་བ་དང་། ཡིད་བདེ་བ་མང་བ་དང་། སྐྱེ་བོའི་ཚོགས་ཆེན་པོ་ལ་དབང་སྒྱུར་བ་ཉིད་དོ།། མཐོང་བའི་ཆོས་ཀྱི་ནི་ཐམས་ཅད་ལྷག་པར་དད་པ་དང་། མཐོང་བའི་ཆོས་ལ་མྱ་ངན་ལས་འདས་པའོ།།

【明版】於中，若菩薩求未來果故行施，為住事行施，如所施物，還得彼物果，是故經言「不住於事，行於布施」。若求未來尸羅等果故行施，為有所住行施，是故經言「無所住應行布施」。尸羅等果有眾多，不可分別故，總名有所住。

【宋元】於中，若菩薩求未來果故行施，為住物行施，如所施物，還望得彼物果。是故經言「不住於物，應行布施。」若求未來尸羅等果故行施，為有所住行施；是故經言「無所住應行布施。」尸羅等果有眾多，不可分別故，總名有所往。

【藏譯】དེ་ལ་གལ་ཏེ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཕ་རོལ་གྱི་སྦྱིན་པའི་འབྲས་བུ་དོན་དུ་གཉེར་བཞིན་པས་སྦྱིན་པ་ནི་དངོས་པོ་ལ་གནས་པས་སྦྱིན་པ་ཡིན་ཏེ། སྦྱིན་བྱའི་དངོས་པོ་དང་། དེ་ལྟ་བུའི་འབྲས་བུའི་དངོས་པོ་ལ་གནས་པ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར་རོ།། དེ་བས་ན་དངོས་པོ་ལ་མི་གནས་པར་སྦྱིན་པ་སྦྱིན་ནོ་ཞེས་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ།། ཡང་ན་ཕ་རོལ་གྱི་ཚུལ་ཁྲིམས་ལ་སོགས་པའི་འབྲས་བུ་དོན་དུ་གཉེར་བཞིན་པས་སྦྱིན་པ་བྱེད་ན་འགའ་ཞིག་ལ་གནས་པས་སྦྱིན་པ་ཡིན་ཏེ། དེ་བས་ན་ཅི་ལ་ཡང་མི་གནས་པར་སྦྱིན་པ་སྦྱིན་ནོ་ཞེས་པ་ཡིན་ནོ།། ཚུལ་ཁྲིམས་ལ་སོགས་པའི་འབྲས་བུ་མང་བ་ཉིད་དུ་བྱེ་བྲག་མེད་པས་ཅི་ལ་ཡང་གི་སྒྲ་བརྗོད་དོ།།

【明版】若求現在果信敬供養故行施，為住色聲香味觸行施，故經言「不住色」等。若求現法涅槃故行施，為住法行施，故經言「不住於法應行布施」。

【宋元】若求現在果，信敬供養等故行施，為住色聲香味觸行施故，經言：「不住色」等。若求現法涅槃故行施，為住法行施故，經言：「不住於法應行布施」。

【藏譯】ཡང་ན་མཐོང་བའི་ཆོས་ཀྱི་འབྲས་བུ་དད་པས་དབང་དུ་བྱེད་པ་དོན་དུ་གཉེར་བཞིན་པས་སྦྱིན་ན་ནི་གཟུགས་དང་། སྒྲ་དང་། དྲི་དང་། རོ་དང་། རེག་བྱ་ལ་གནས་པས་སྦྱིན་པ་ཡིན་ཏེ། དེ་བས་ན་གཟུགས་ལ་ཡང་མི་གནས་པར་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པ་གསུངས་སོ།། ཡང་ན་མཐོང་བའི་ཆོས་ལ་མྱ་ངན་ལས་འདས་པ་དོན་དུ་གཉེར་བཞིན་པས་སྦྱིན་ན་ནི་ཆོས་ལ་གནས་པས་སྦྱིན་པ་ཡིན་ཏེ། དེ་བས་ན་ཆོས་ལ་ཡང་མི་གནས་པར་སྦྱིན་པ་སྦྱིན་ནོ་ཞེས་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ།།

【明版】又經言「應行布施」者，即說「攝持」施之欲願故。經言「不住行施」者，即此不住為「安立」第一義故，於中以不住故，顯示如所有事第一義，不住物等是所有事。經言「菩薩應如是行施，不住於相想」者，此為「顯示」，謂相應三昧及攝散心，於此二時，不住相想。

【宋元】又經言「應行布施」者，即說「攝持」施之欲願故。經言：「不住行施」者，即此不住為「安立」第一義故。於中以不住故，顯示如所有事第一義不住物等，是所有事。經言：「菩薩應如是行施，不住於相想」者，此為「顯示」，謂相應三昧及攝散心，於此二時，不住相想。

【藏譯】སྦྱིན་པ་སྦྱིན་པར་བྱའོ་ཞེས་མཚོན་པར་བྱེད་པ་གང་གསུངས་པ་འདིས་ནི་སྦྱིན་པ་ལ་འདུན་པ་དང་སྨོན་ལམ་དག་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ།། མི་གནས་པར་སྦྱིན་པ་སྦྱིན་ནོ་ཞེས་གང་གསུངས་པའི་མི་གནས་པ་ཉིད་ནི་དོན་དམ་པ་རྣམ་པར་གཞག་པ་ཡིན་ནོ།། དེ་ལ་མི་གནས་པ་ཉིད་ཀྱིས་ནི་ཇི་ལྟ་བ་བཞིན་དུ་བསྒོམ་པར་བྱ་བའི་དོན་དམ་པ་ཡོངས་སུ་གསལ་བར་བྱེད་ལ། དངོས་པོ་ལ་སོགས་པ་ལ་མི་གནས་པ་ཉིད་ཀྱིས་ནི་ཇི་སྙེད་བསྒོམ་པ་ཉིད་དེ། ཅི་ནས་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔས་མཚན་མར་འདུ་ཤེས་པ་ལ་ཡང་མི་གནས་པར་སྦྱིན་པ་སྦྱིན་ནོ་ཞེས་གང་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ།། མི་གནས་པ་ཞེས་བྱ་བ་ནི་རྣལ་འབྱོར་ལ་སྒོམས་པར་ཞུགས་པའི་རྣམ་པར་གཡེང་བ་ཚར་གཅོད་པ་བསྟན་པ་ཡིན་ཏེ། དུས་དེར་མཚན་མར་འདུ་ཤེས་པ་ལ་མི་གནས་པ་ཡིན་ནོ།།

【明版】如是建立不住已，或有菩薩貪福德故，於此不堪，為令堪故，世尊顯示不住行施，福聚甚多，猶如虛空，有三因緣：一、遍一切處，謂於住不住相中福生故；二、寬廣高大殊勝故；三、無盡究竟不窮故。

【宋元】如是建立不住已，或有菩薩貪福德故，於此不堪。為令堪故，世尊顯示不住行施，福聚甚多，猶如虛空。有三因緣：一、遍一切處，謂於住不住相中福生故；二、寬廣高大殊勝故；三、無盡究竟不窮故。

【藏譯】དེ་ལྟར་མི་གནས་པ་ལ་སྦྱོར་བཞིན་པའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ལ་ལ་བསོད་ནམས་ལ་ལྟོས་པ་དང་བཅས་པ་ཉིད་ཀྱིས་སྤྲོ་བ་མེད་པའམ། སྤྲོ་བས་དོན་དུ་གཉེར་བའི་ཆ་ཡང་ཉུང་ངེ། མི་གནས་པར་སྦྱིན་པ་སྦྱིན་པའི་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་ཆེ་བ་ཉིད་ཡོངས་སུ་སྟོན་ཏེ། རྣམ་པ་གསུམ་གྱིས་ནམ་མཁའ་དང་མཚུངས་སོ།། ཐམས་ཅད་དུ་འགྲོ་བ་ཉིད་ཀྱིས་གནས་པའམ་མི་གནས་པ་ཡང་ཉུང་ངེ་བསོད་ནམས་འབྱུང་བར་མཐུན་པ་ལས་སོ།། ཡངས་པ་ཉིད་ཀྱིས་ནི་མཆོག་གི་ཁྱད་པར་ལས་སོ།། མི་ཟད་པས་ནི་མཐའ་ཡས་པའི་སྦྱིན་པ་ལས་སོ།།

丁三、欲得色身

經曰：【「須菩提！於意云何？可以相成就見如來不？」須菩提言：「不也！世尊！不

可以相成就得見如來。何以故？如來所說相，即非相。」佛告須菩提：「凡所有相，皆是妄語。若見諸相非相，則非妄語。如是諸相非相，則見如來。」】

【明版】論曰：此下第三，欲得色身住處。經言「須菩提於意云何？可以相成就見如來不」者，此為「依義」，應如顯示對治如來色身慢故。經言「相成就」者，此為「說相」，顯示如來色身故。

【宋元】為欲得色身住處故，經言：「須菩提！於意云何？應以相具足見如來不」，此為「依義」，顯示對治如來色身慢故。經言：「相具足」者，此為「說相」，顯示如來色身故。

【藏譯】གཟུགས་ཀྱི་སྐུ་ཐོབ་པར་འདུན་པའི་རྟེན་སྐབས་ཡང་། རབ་འབྱོར་འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། མཚན་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པར་བལྟའམ་ཞེས་བྱ་བ་ལ། དོན་ཉམས་པ་ལས་ནི་གཟུགས་ཀྱི་སྐུ་ལ་དེ་བཞིན་གཤེགས་པར་མངོན་པར་ང་རྒྱལ་བ་མི་མཐུན་པའི་ཕྱོགས་ཡིན་པར་སྟོན་ཏེ། དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ཅི་འདྲ་བ་ཞིག་གིས་ཡོངས་སུ་ཟིན་ན་སྙེ་ཅི་འདྲ་བས་ཤེ་ན།

【明版】上座須菩提言：「不也」，為成滿此義故。世尊說：「須菩提！凡所有相皆是妄語」，即顯欲願，於如是義中應「攝持」故，及即是「安立」第一義，於第一義中，相成就為虛妄，非相成就不虛妄。

【宋元】上座須菩提言「不也」，為成滿此義故。世尊說：「須菩提！所有相具足者，彼為虛虛」，此即顯欲願，於如是義中應「攝持」故，及即是「安立」第一義，於第一義中，相具足為虛妄，非相具足為不虛妄。

【藏譯】གནས་བརྟན་རབ་འབྱོར་གྱིས་མ་ལགས་སོ་ཞེས་སྨྲས་པ་ཡིན་ཏེ། བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་ཡོངས་སུ་རྫས་པར་མཛད་པ་ནི། རབ་འབྱོར་ཇི་ཙམ་དུ་མཚན་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་དེ་ཙམ་དུ་བརྫུན་ནོ་ཞེས་བྱ་བ་འདིས་ནི་འདུན་པ་དང་སྨོན་ལམ་མོ།། འདི་ལ་དོན་ནི་དོན་དམ་པ་རྣམ་པར་གཞག་པར་སྟོན་པ་ཡིན་ཏེ། དོན་དམ་པར་མཚན་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་ནི་བརྫུན་ཏེ། མཚན་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་མེད་པ་ནི་མི་བརྫུན་ནོ་ཞེས་བྱ་བས་སོ།།

【明版】經言「如是諸相非相，則見如來」者，此為「顯現」，謂相應三昧及攝亂心時，於彼相中非相見故。

【宋元】經言：「如是諸相非相，應見如來」者，此為「顯現」，謂相應三昧及攝散心時，於彼相中非相見故。

【藏譯】དེ་ལྟར་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ལ་མཚན་དང་མཚན་མེད་པར་བལྟའོ་ཞེས་བྱ་བས་ནི་རྣལ་འབྱོར་ལ་སྒོམས་པར་ཞུགས་པའི་རྣམ་པར་གཡེང་བ་ཚར་གཅོད་པ་ཡང་དག་པར་སྟོན་པ་ཡིན་ཏེ། དེའི་ཚེ་མཚན་རྣམས་ནི་མཚན་མ་ཡིན་པ་ཉིད་དུ་བལྟ་བར་བྱའོ།།

丁四、欲得法身

分二：戊一、言說法身；戊二、證得法身

戊一、言說法身

經曰：**【須菩提白佛言：「世尊！頗有眾生，於未來世末世，得聞如是脩多羅章句，生實相不？」佛告須菩提：「莫作是說：頗有眾生，於未來世末世，得聞如是脩多羅章句，生實相不？」佛復告須菩提：「有未來世末世，有菩薩摩訶薩，法欲滅時，有持戒修福德智慧者，於此脩多羅章句，能生信心，以此為實。」佛復告須菩提：「當知彼菩薩摩訶薩，非於一佛二佛三四五佛所修行供養，非於一佛二佛三四五佛所而種善根。」佛復告須菩提：「已於無量百千萬諸佛所修行供養，無量百千萬諸佛所種諸善根。聞是脩多羅，乃至一**

念能生淨信。須菩提！如來悉知是諸眾生，如來悉見是諸眾生。須菩提！是諸菩薩，生如是無量福德聚，取如是無量福德。何以故？須菩提！是諸菩薩，無復我相、眾生相、人相、壽者相。「須菩提！是諸菩薩，無法相，亦非無法相。無相，亦非無相。何以故？須菩提！是諸菩薩，若取法相，則為著我人眾生壽者。須菩提！若是菩薩有法相，即著我相人相眾生相壽者相。何以故？須菩提！不應取法，非不取法。以是義故，如來常說筏喻法門，是法應捨，何況非法。」】

【明版】論曰：此下第四，為欲得法身住處。於中二種：一、言說法身；二、證得法身。為欲得此言說法身故，經言「世尊！頗有眾生，於未來世末世，得聞如是修多羅章句」等。

【宋元】為欲得言說法身住處故，經言：「頗有眾生於未來世，於如是修多羅句說」等。

【藏譯】བསྟན་པའི་ཆོས་ཀྱི་སྐུ་ཐོབ་པར་འདུན་པའི་རྟེན་ལ་སེམས་ཅན་གང་ལ་ལ་དག་འདི་ལྟ་བུའི་འདུ་ཤེས་སྐྱེད་པར་འགྱུར་བ་མཆིས་སམ་ནི་གང་དེ་ལྟ་བུའི་ཚུལ་གྱི་མདོ་སྡེའི་མཐའི་ཚིག་རྣམས་ལ་ཞེས་པའོ།།

【明版】於中「修多羅章句」者，謂所有義應知。何者為句？如上所說七種義句，於不顛倒義想，是謂實相應知。如言執義，彼非實相。上座須菩提作是念：「於未來世無有生實相」者，為遮此故。世尊言「有正法欲滅時」者，謂修行漸滅時應知。

【宋元】於中「修多羅章句」說者，謂所有義應知。何者為句？如上所說七種義句。上座須菩提作是念：「於未來世無有生實想」者，為遮此故，世尊言「有正法欲滅時」者，謂修行漸滅時應知。

【藏譯】དེ་ལ་མདོ་སྡེའི་ཚིག་རྣམས་ནི་འཆད་པར་འགྱུར་བ་རྣམས་ལ་ཞེས་བྱ་བའི་དོན་དུ་རིགས་པར་བྱའོ།། ཚིག་ཇི་ལྟ་བུ་རྣམས་སུ་ཞེ་ན། གང་དོན་བདུན་གྱི་ཚིག་ཅེས་གསུངས་པ་རྣམས་སོ།། གནས་བརྟན་རབ་འབྱོར་གྱིས་མ་འོངས་པའི་དུས་སུ་འབྱུང་བའི་འདུ་ཤེས་སྐྱེད་པར་བྱེད་པའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་རྣམས་ཀྱི་འབྱུང་བ་ཉིད་དོ།། འབྱུང་བར་འགྱུར་བ་མ་ཡིན་པ་དེ་དགག་པ་མཛད་ནས་འབྱུང་བར་འགྱུར་རོ་ཞེས་བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་གསུངས་ཏེ། ཆོས་རྣམ་པར་འཇིག་པ་ཡང་སྒྲུབ་པ་ཡོངས་སུ་ཉམས་པར་རིག་པར་བྱ་སྟེ།

【明版】次後，世尊為如是義顯示五種：一、顯示修行；二、顯示集因；三、顯示善友攝受；四、顯示攝福德相應；五、顯示實相中當得實想故。

【宋元】次後，世尊為如是顯示修行，如是集因，如是善友攝受，如是攝福德相應，如是實想中當得實想故。

【藏譯】དེ་རྣམས་སུ་ཇི་ལྟ་བུ་བསྒྲུབ་པས་ཤེ་ན། རྒྱུ་ཇི་ལྟ་བུ་ཀུན་དུ་འབྱུང་བས་མཚན་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པའི་རྒྱུ་ཅན་ཡོངས་སུ་བསྒྲགས་པ་ལས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པའི་གཟུགས་ཀྱི་སྐུ་ཡོངས་སུ་བསྟན་པ་ཡིན་ཏེ། བསོད་ནམས་ཡོངས་སུ་བཟུང་བས་ཞེས་འབྲེལ་ཏོ།། ཇི་ལྟ་བུའི་ཡང་དག་པའི་འདུ་ཤེས་ཀྱིས་འདུ་ཤེས་ཅན་འབྱུང་བར་འགྱུར་བ་ཡིན་པ་སྟེ། བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་ཡོངས་སུ་བསྟན་ཏོ།།

【明版】經言「有持戒修福德智慧」者，此增上戒等三學，「顯示修行」功德，少欲等功德為初，乃至三摩提等。經言「已得供養無量百千諸佛，乃至一心淨信」等，此「顯示集因」，一心淨信尚得如是，何況生實想也。經言「如來悉知悉見是諸眾生」者，此「顯示善友所攝」，知者，知名身；見者，見色身，謂一切行住所作中，知其心，見其依止故。經言「生取無量福聚」者，此「顯示攝福德」，「生」者，福正起時故；「取」者，即彼滅時，攝持種子故。

【宋元】經言「有戒有功德有智慧」者，此增上戒等三學，「顯示修行」功德者，少欲等功德為初，乃至三摩提等。經言「已得供養無量百千諸佛，乃至一心淨信」等，此「顯示集因」，一心淨信尚得如是業，何況生實想也。經言「如來悉知」者，知名身；「如來悉見」者，見色身，謂於一切行住所作中，知其心，見其依止故。此等「顯示善友所攝」。經言：「生取無量福聚」者，此「顯示攝福德」。「生」者，福正起時故，「取」者即彼滅時，攝持種子故。

【藏譯】ཚུལ་ཁྲིམས་དང་ལྡན་པ། ཡོན་ཏན་དང་ལྡན་པ། ཤེས་རབ་དང་ལྡན་པ་ཞེས་བྱ་བས་ལྷག་པའི་ཚུལ་ཁྲིམས་ལ་སོགས་པའི་བསླབ་པ་གསུམ་གྱི་སྒྲུབ་པ་ཡོངས་སུ་བསྟན་ཏེ། ཡོན་ཏན་སྙོམས་པ་ནི་འདོད་པ་ཆུང་བ་ལ་སོགས་པའི་ཡོན་ཏན་སྔོན་དུ་འགྲོ་བའི་ཏིང་ངེ་འཛིན་སྙོམས་པ་ཡིན་ནོ།། སངས་རྒྱས་བརྒྱ་སྟོང་མང་པོ་ལ་དེ་རྣམས་ཀྱིས་བསྙེན་བཀུར་བ་འབྱུང་བར་འགྱུར་རོ་ཞེས་བྱ་བ་རྒྱ་ཆེན་པོས་རྒྱུ་ཀུན་དུ་འབྱུང་བ་ཡོངས་སུ་བསྒྲགས་པ་ཡིན་ནོ།། སེམས་གཅིག་ཏུ་རབ་ཏུ་དང་བ་ཡང་རེ་ཞིག་གང་ཞིག་བཤད་པ་དེ་རྣམས་ལས་དང་པོ་ཉིད་དུ་གང་དག་འབྱུང་བའི་འདུ་ཤེས་སྐྱེད་པར་འགྱུར་བ་ཞེས་བྱའོ།། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་དེ་དག་མཁྱེན་ཏོ་ཞེས་བྱ་བ་ནི་དེ་རྣམས་ཀྱི་མིང་དང་། ལུས་དང་། ཤེས་པ་དང་། ལྟ་བ་རྣམས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་སོ།། གཟུགས་ཀྱི་སྐུ་མཐོང་བ་ལས་གནས་པ་དང་རྒྱུ་བ་ཐམས་ཅད་དོ་སྙམ་པའི་བསམ་པ་མཁྱེན་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ལྟ་བ་རྣམས་ཏེ། འདི་དག་གིས་ནི་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་གྱིས་ཡོངས་སུ་བཟུང་བར་བསྟན་ལ། དེ་དག་ཐམས་ཅད་ནི་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་དཔག་ཏུ་མེད་པ་ཞེས་བྱ་བ་འདིས་བསོད་ནམས་ཀྱིས་ཡོངས་སུ་བཟུང་བར་བསྟན་ཏོ།། དེ་ལ་རབ་ཏུ་བསྒྲུབ་ཅིང་བསོད་ནམས་བསྐྱེད་པའི་དུས་སུ་ཡོངས་སུ་བཟུང་བར་འདོད་དེ། དེ་འགགས་པའི་དུས་སུ་ས་བོན་ཡོངས་སུ་འཛིན་པའི་ཕྱིར་རོ།།

【明版】經言「是諸菩薩無復我相、眾生相」，乃至「若是菩薩有法想，即著我相、人相、眾生相、壽者相」者，此「顯示實想」，對治五種邪取故。何者五邪取？一、外道；二、內法凡夫及聲聞；三、增上慢菩薩；四、世間共想定；五、無想定。

【宋元】經言：「是諸菩薩無復我想、眾生想轉」，乃至言「若法想轉，即為有我取」者，此「顯示實想」，對治五種邪取故。何者五邪取？一、外道；二、內法凡夫及聲聞；三、增上慢菩薩；四、世間共想定；五、無想定。

【藏譯】བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་དེ་རྣམས་ནི་སེམས་ཅན་དུ་འདུ་ཤེས་པ་འཇུག་པར་མི་འགྱུར་བ་ནས་ཇི་སྲིད་གལ་ཏེ་ཆོས་མེད་པའི་འདུ་ཤེས་འཇུག་ན་དེ་ཉིད་དེ་དག་གི་བདག་ཏུ་འཛིན་པར་འགྱུར་ཞེས་བྱ་བས་ནི་དེ་རྣམས་ཀྱི་ཡང་དག་པའི་འདུ་ཤེས་བསྟན་ཏོ།། ལོག་པར་འཛིན་པ་ལྔའི་གཉེན་པོར་ཏེ། ལོག་པར་འཛིན་པ་ལྔ་པོ་ཇི་ལྟ་བུ་ཞེ་ན། གཞན་མུ་སྟེགས་བྱེད་དག་ཆོས་འདི་ལ་དང་། སོ་སོའི་སྐྱེ་བོ་དང་། ཉན་ཐོས་དང་། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་མངོན་པའི་ང་རྒྱལ་ཅན་དང་། འཇིག་རྟེན་པ་ཐུན་མོང་བའི་འདུ་ཤེས་སུ་ལྡང་བ་རྣམས་སམ། འདུ་ཤེས་མེད་པར་ལྡང་བ་རྣམས་ཀྱང་སྟེ།

【明版】第一者，我等想轉；第二，法相轉；第三者，無淨想轉，此猶有法取，有法取者，謂取無法故；第四者，有想轉；第五者，無想轉。是諸菩薩於彼皆不轉也。此中顯了有戒，乃至當生無量福聚等。

【宋元】第一者，我等想轉；第二者，法想轉；第三者，無法想轉，此猶有法取，有法取者，謂取無法故；第四者，有想轉；第五者，無想轉。是諸菩薩於彼皆不轉也，此中顯了有戒，乃至當生無量福聚等。

【藏譯】དང་པོ་ནི་བདག་ཏུ་འདུ་ཤེས་འཇུག་ལ། གཉིས་པ་ནི་ཆོས་སུ་འདུ་ཤེས་ཤིང་། གསུམ་པ་ནི་ཆོས་ཡིན་པར་འདུ་ཤེས་པ་སྟེ། ཆོས་ལ་དངོས་པོར་འདུ་ཤེས་པས་ཆོས་ཀྱི་དངོས་པོ་མེད་པ་ནི་འདིར་ཆོས་མ་ཡིན་པར་འདོད་དོ།། བཞི་པའི་འདུ་ཤེས་འཇུག་པ་དང་། ལྔ་པའི་འདུ་ཤེས་མེད་པ་སྟེ། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་དེ་རྣམས་ནི་འདི་དག་ཐམས་ཅད་ལ་འདུ་ཤེས་འཇུག་པར་མི་འགྱུར་རོ།། དེའི་ཕྱིར་ཚུལ་ཁྲིམས་དང་ལྡན་པ་འབྱུང་བར་འགྱུར་བ་ནས་ཇི་སྲིད་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་དཔག་ཏུ་མེད་པ་འབྱུང་བར་འགྱུར་རོ་ཞེས་ཉེ་བར་སྟོན་ཏོ།།

【明版】經言「何以故」者，此言是中邪取但法，及非法想轉，非我等想，以我想及依止不轉故。然於我想中，隨眠不斷故，則為有我取。是故經言「是諸菩薩，若取法想，則為著我等取，若無法想轉，則為有我取」等。此我等想轉中，餘義猶未說。

【宋元】經言:「何以故」者，此言是中邪取但法，及非法想轉，非我等想，以想及依止不轉故。然於我想中，隨眠不斷故，則為有我取。是故經言:「是諸菩薩，若起法想，則為有我取」等，「若無法想轉，則為有我取」等。此我等想轉中，餘義猶未說。

【藏譯】དེ་ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན་ཞེས་གསུངས་པའི་ཕྱིར་གང་དང་གང་ལོག་པར་འཛིན་པ་ནི་ཆོས་དང་ཆོས་མེད་པའི་འདུ་ཤེས་འཇུག་པར་འགྱུར་བ་ཡིན་ནོ།། བདག་མེད་པ་ལ་སོགས་པའི་འདུ་ཤེས་ཉིད་མི་འཇུག་པ་གང་ཡིན་པ་དེ་ཡང་བདག་ལ་སོགས་པའི་འདུ་ཤེས་ཏེ། དེ་དག་གིས་བག་ལ་ཉལ་མ་སྤངས་པའི་ཕྱིར་འདི་ཉིད་བདག་ཏུ་འཛིན་པ་ཡིན་ཏེ། དེས་ན་གལ་ཏེ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་དེ་དག་ཆོས་སུ་འདུ་ཤེས་འཇུག་ན་དེ་ཉིད་དེ་དག་གི་བདག་ཏུ་འཛིན་པར་འགྱུར། གལ་ཏེ་ཆོས་མ་ཡིན་པར་འདུ་ཤེས་ཞེས་རྒྱས་པར་ལྷག་མ་རྣམས་ཀྱང་བདག་ལ་སོགས་པའི་འདུ་ཤེས་འཇུག་པར་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ།། ཉིད་ཅེས་མ་བརྗོད་ན་ཡང་དེ་ཉིད་དེ་དག་གིས་བདག་ཏུ་འཛིན་པར་འགྱུར་རོ་ཞེས་པའོ།།

【明版】經言「若是菩薩有法相即著我」等者，於中，取自體相續，為我想；我所取，為眾生相；謂我乃至壽住取，為命想；展轉取餘趣，取為人相應知。

【宋元】經言「則為有我取」者，於中，取自體相續，為我想；我所取，為眾生想；謂我乃至壽住取，為命想；展轉趣餘趣取，為人想應知。

【藏譯】དེ་ལ་རང་གི་རྒྱུད་དུ་ཡོངས་སུ་གཅོད་པའི་འཛིན་པ་ནི་བདག་ཏུ་འདུ་ཤེས་པར་རིག་པར་བྱ་ལ། བདག་གི་བ་ཡོད་པ་ཉིད་དུ་འཛིན་པ་ནི་སེམས་ཅན་འདུ་ཤེས་པའོ།། བདག་ཚེ་ཇི་སྲིད་པར་གནས་པར་འཛིན་པ་ནི་སྲོག་ཏུ་འདུ་ཤེས་པའོ།། ཡང་ནས་ཡང་དུ་འགྲོ་བ་རྣམས་སུ་འགྲོ་བར་འཛིན་པ་ནི་གང་ཟག་ཏུ་འདུ་ཤེས་པའོ།།

【明版】於中，言「當生實想」者，此為「依義」應知，顯示對治不實想故。言於此修多羅章句說中者，此為「說相」，顯示言說法身故。「即彼當生實想」中，言「當生」者，是故願「攝持」故，「是諸菩薩無復我想轉」等者，是「安立」第一義。「須菩提！不應取法，非不取法」者，是「顯了」，謂相應三摩鉢帝及散心時，「不應取法」者，於法體及法無我吖不分別。

【宋元】於中，言「當生實想」者，此為「依義」，顯示對治不實想故。言於此修多羅句說中者，此為「說相」，顯示言說法身故。即彼當生實想中，言「當生」者，是欲願攝持者。是「諸菩薩無復我想轉」等者，是「安立」第一義。「須菩提！不應取法非法」者，是「顯了」，謂相應三摩鉢帝及攝散心時，不應取法非法者，於法體及法無我並不分別故。

【藏譯】དེ་དག་ལ་ཡང་དག་པའི་འདུ་ཤེས་བསྐྱེད་པར་འགྱུར་བ་ཞེས་བྱའོ།། དོན་ཉམས་པ་ལས་ནི་འཆད་པར་འགྱུར་བའི་མདོ་སྡེའི་ཚིག་རྣམས་ལ་ཡང་དག་པ་མ་ཡིན་པའི་འདུ་ཤེས་ནི་མི་མཐུན་ཕྱོགས་ཡིན་པར་སྟོན་ཏེ། རྒྱུ་ཙམ་ཡོངས་སུ་བརྗོད་པ་ལས་ནི་བསྟན་པའི་ཆོས་ཀྱི་སྐུ་ཡོངས་སུ་སྟོན་ཏོ།། ཡང་དག་པའི་འདུ་ཤེས་བསྐྱེད་ཅེས་བྱ་བ་འདི་ཉིད་ཀྱིས་དེ་བསྐྱེད་པའི་འདུན་པ་དང་སྨོན་ལམ་སྟོན་པ་ཡིན་ནོ།། དེ་དག་གི་བདག་ཏུ་འདུ་ཤེས་པ་འཇུག་པར་མི་འགྱུར་ཞེས་བྱ་བས་ནི་དོན་དམ་པ་རྒྱས་པར་རྣམ་པར་འཇོག་པར་བྱེད་དོ།། ཡང་རབ་འབྱོར་ཆོས་སུ་བཟུང་བར་མི་བྱ་ཞིང་ཆོས་མ་ཡིན་པར་ཡང་ཞེས་བྱ་བ་ནི་རྣལ་འབྱོར་ལ་སྙོམས་པར་ཞུགས་པའི་རྣམ་པར་གཡེང་བ་ཚར་གཅོད་པ་སྟོན་པར་བྱེད་དེ། དེའི་ཚེ་ཆོས་མ་ཡིན་པར་འཛིན་པ་དང་ཆོས་མ་ཡིན་པ་མ་ཡིན་པར་འཛིན་པ་གཉི་ག་ཆོས་བདག་མེད་པ་ལ་རྣམ་པར་རྟོག་པ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་རོ་ཞེས་བྱ་བའི་དོན་ཏེ། དེ་ནི་བསྟན་པའི་ཆོས་ཀྱི་སྐུའོ།།

【明版】又言說法身要義者，經言「以是義故，如來常說筏喻法門，若解此者，法尚應捨，何況非法」故。「法尚應捨」，實想生故；「何況非法」者，理不應故。略說顯示菩薩欲得言說法身，不應作不實想故。

【宋元】又言說法身要義者，經言「以是義故，如來常說筏喻法門，若解此者，法尚應捨，何況非法」故，「法尚應捨」者，實想生故；「何況非法」者，理不應故。略說顯示菩薩欲得言說法身，不應作不實想。

【藏譯】དེ་བས་ན་འདི་སེམས་ཅན་གྱི་ཆེད་དུ་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གསུངས་སོ།། ཆོས་ཀྱི་རྣམ་གྲངས་གཟིངས་ལྟ་བུར་ཤེས་པ་རྣམས་ཀྱིས་ཆོས་ཀྱང་སྤང་བར་བྱ་ན་སྨོ། ཡང་དག་པའི་འདུ་ཤེས་བསྐྱེད་པའི་སྦྱོར་བ་ཉིད་དུ་ཆོས་མ་ཡིན་པ་སྨོ་འདི་དག་བསྟན་ཏོ་ཞེས་བྱ་བ་མདོར་བསྡུ་ན་ཡང་དག་པའི་འདུ་ཤེས་ཀྱིས་བསྟན་པའི་ཆོས་ཀྱི་སྐུ་ལ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔས་ཐོབ་པར་འདུན་པར་བྱའོ་ཞེས་ཡོངས་སུ་བསྟན་ཏོ།།

戊二、證得法身

分二：己一、智相法身；己二、福相法身

己一、智相法身

經曰:【復次,佛告慧命須菩提:「須菩提!於意云何? 如來得阿耨多羅三藐三菩提耶? 如來有所說法耶? 」須菩提言:「如我解佛所說義,無有定法如來得阿耨多羅三藐三菩提,亦無有定法如來可說。何以故? 如來所說法，皆不可取不可說，非法非非法。何以故? 一切聖人，皆以無為法得名。」】

【明版】論曰：此下證得法身，復有二種：一、智相法身；二、福相法身。為欲得智相至得法身住處故，經言：「須菩提！於意云何？如來得阿耨多羅三藐三菩提耶？」此為「依義」，顯示翻於正覺菩提耶，故說法者，正覺所攝故。經言「有法可說阿耨多羅三藐三菩提」者，是為「說相」，顯示至得法身故。

【宋元】為欲得智相，至得法身住處故，經言「須菩提！於意云何？有法如來於阿耨多羅三藐三菩提中正覺耶」，此為「依義」，顯示翻於正覺菩提耶，故說法者，正覺所攝故。經言「有法可說取阿耨多羅三藐三菩提」者，是為「說相」，顯示至得法身故。

【藏譯】ཡེ་ཤེས་ཀྱི་རང་བཞིན་གྱི་རྟོགས་པའི་ཆོས་ཀྱི་སྐུ་ཐོབ་པར་འདུན་པའི་རྟེན་ནི་རབ་འབྱོར་དེ་ཇི་སྙམ་སེམས། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གང་བླ་ན་མེད་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་ཞེས་གསུངས་པ་ཡིན་ཏེ། འདིས་དོན་ཉམས་པ་ལས་ནི་རྟོགས་པར་བྱ་བའི་བྱང་ཆུབ་ཏུ་ལྷག་པར་འཛིན་པ་ནི་མི་མཐུན་པའི་ཕྱོགས་སུ་སྟོན་ཏེ། ཆོས་བསྟན་པས་དེ་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་ཏུ་འཛིན་ཞེས་བྱའོ།། དེའི་ཕྱིར་ཆོས་གང་ཡང་བསྟན་ཏམ་ཞེས་གསུངས་པ་ཡིན་ཏེ། བླ་ན་མེད་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་ཅེས་བྱ་བའི་འོ།། རྒྱུ་ཅམ་ཡོངས་སུ་བརྗོད་པ་ལས་ནི་རྟོགས་པའི་ཆོས་ཀྱི་སྐུའོ་ཞེས་བསྟན་ཏོ།།

【明版】「無有定法」者，上座須菩提導佛意故。世諦故，有菩提及得，是為欲願「攝持」，以方便故，二俱為有。若如世尊意說者，二俱無有，為顯此故，經言「如我解世尊所說義」等。

【宋元】「無有定法」者，上座須菩提導佛意故。世諦故，有菩提及得，是為欲願「攝持」，以方便故，二俱為有。若如世尊意說者，二俱無有，為顯此故，言「如我解世尊所說義」等。

【藏譯】མ་ལགས་སོ་ཞེས་པས་ནི་གནས་བརྟན་རབ་འབྱོར་གྱིས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་དགོངས་པ་སྨྲས་པ་ཡིན་ཏེ། ཀུན་རྫོབ་ཏུ་བྱང་ཆུབ་ཏུ

འཛིན་པ་དང་བྲལ་བའི་འདུན་པ་དང་སྨོན་ལམ་སྟོན་ཏེ། རྣམ་གྲངས་ཀྱིས་ན་འདི་དག་གཉི་ག་ཡང་ཡོད་དོ་ཞེས་དགོངས་སོ།། བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་གསུངས་པ་དེས་ན་འདི་དག་གཉི་ག་ཡང་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ་ཞེས་བསྟན་ཏོ།། བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་གསུངས་པའི་དོན་བདག་གིས་ཇི་ལྟར་འཚལ་བ་ལྟར་ན་ཞེས་གསུངས་པ་སྟེ།

【明版】又經言「何以故？如來所說法不可取，不可說，非法，非非法」者，是「安立」第一義，由說法故，知得菩提，故於說法中，安立第一義。於中，「不可取」者，謂正聞時；「不可說」者，謂演說時；「非法」者，分別性；「非非法」者，法無我故。

【宋元】經言「何以故？如來所說法，不可取，不可說，非法、非非法」者，是「安立」第一義，由說法故，知得菩提，故於說法中，安立第一義，於中，「不可取」者，謂正聞時；「不可說」者，謂演說時；「非法」者，分別性故；「非非法」者，法無我故。

【藏譯】དེ་ཅིའི་སྐད་དུ་ཞེ་ན། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་ཆོས་གང་བསྟན་པ་ཞེས་གང་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ།། བཟུང་དུ་མ་མཆིས་པ་དང་། བརྗོད་དུ་མ་མཆིས་པ། དེ་ནི་ཆོས་ཀྱང་མ་ལགས། ཆོས་མ་མཆིས་པ་ཡང་མ་ལགས་ཞེས་བྱ་བ་འདིས་ནི་དོན་དམ་པ་རྣམ་པར་འཛོག་སྟེ། ཆོས་བསྟན་པ་རྟོགས་པའི་ཕྱིར་བྱང་ཆུབ་ཀྱིའོ།། ཆོས་ཉིད་ཀྱི་དབང་དུ་བྱས་ནས་དོན་དམ་པ་རྣམ་པར་འཛོག་སྟེ། དེ་ལ་བཟུང་དུ་མེད་པ་ནི་མཉན་དུ་མེད་པའོ།། བརྗོད་དུ་མེད་པ་ནི་བསྟན་པ་ཉིད་ཀྱི་ཆོས་མེད་པ་སྟེ། ཀུན་བརྟགས་པའི་རང་བཞིན་གྱིས་ཆོས་མ་ཡིན་པ་ཡང་མེད་པ་ནི་ཆོས་བདག་མེད་པས་སོ།།

【明版】經言「何以故？以無為故，得名聖人」者，無為者，無分別義也，是故菩薩，有學得名；無起無作中，如來轉依，名為清淨，是故如來，無學得名。於中，初無為義者，三摩鉢帝相應，及折伏散亂時顯了故；第二無為，唯第一義者，無上覺故。自此已後，一切住處中，皆顯以無為，故得名聖人應知。前諸住處中，未說無為得名，於此說阿耨多羅三藐三菩提中無為已竟。

【宋元】經言：「何以故？以無為故，得名聖人」者，無為者，無分別義也，是故菩薩有學得名。無起無作中，如來轉依，名為清淨，是故如來無學得名。於中初無為義者，三摩鉢帝相應，及折伏散亂時顯了故。第二無為，唯第一義者，無上覺故。自此已後，一切住處中，皆顯以無為，故得名聖人應知。前諸住處中，未說無為得名，於此說阿耨多羅三藐三菩提中無為已竟。

【藏譯】 དེ་ཅིའི་སྐད་དུ་ཞེ་ན། འཕགས་པའི་གང་ཟག་རྣམས་ནི་འདུས་མ་བགྱིས་ཀྱིས་རབ་ཏུ་ཕྱེ་བའི་སྐད་དུའོ་ཞེས་བྱ་བ་ནི་འདུ་བྱེད་མེད་པར་རྣམ་པར་མི་རྟོག་ཅེས་བྱ་བའི་དོན་ཏེ། དེས་སློབ་པའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་རབ་ཏུ་ཕྱེ་བའོ།། སྐྱེ་བ་མེད་པ་ནི་ཡོད་ཀྱང་འདུས་མ་བྱས་པ་སྟེ། དེ་བཞིན་གཤེགས་པའི་གནས་ཡོངས་སུ་གྱུར་པ་གང་ཡིན་པ་ནི་དེ་བཞིན་ཉིད་རྣམ་པར་དག་པས་རབ་ཏུ་ཕྱེ་བའི་ཕྱིར་རོ།། དེས་མི་སློབ་པའི་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་རབ་ཏུ་ཕྱེ་བ་ཡིན་ནོ།། དེ་ལ་འདུས་མ་བྱས་པའི་དོན་དང་པོས་ནི་རྣལ་འབྱོར་ལ་སྙོམས་པར་འཇུག་པ་སྟོན་ཏེ། དེ་ལ་རྣམ་པར་གཡེང་བ་ཚར་གཅོད་པ་ཡང་སྟོན་ཏོ།། གཉིས་པས་ནི་དེ་ལ་པ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པའི་དོན་ཅན་བླ་ན་མེད་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་བོ།། འདི་ལས་རྗེན་གོང་མ་ཐམས་ཅད་འདུས་མ་བྱས་པས་རབ་ཏུ་ཕྱེ་བ་ནི་འཕགས་པའི་གང་ཟག་གོ་ཞེས་བྱ་བའི་དབང་དུ་བྱས་པར་རིག་པར་བྱའོ།། འདུས་མ་བྱས་པས་རབ་ཏུ་ཕྱེ་བ་སྔར་མ་གསུངས་པར་འདིར་བླ་ན་མེད་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་བསྟན་པ་ལས་འདུས་མ་བྱས་པ་དོན་གྱིས་འཐོབ་པའི་ཕྱིར་རོ།།

己二、福相法身

經曰：【「須菩提！於意云何？若滿三千大千世界七寶，以用布施。須菩提！於意云何？

是善男子善女人，所得福德，寧為多不？」須菩提言：「甚多！婆伽婆！甚多！修伽陀！彼善男子善女人，得福甚多。何以故？世尊！是福德聚，即非福德聚，是故如來說福德聚。」佛言：「須菩提！若善男子善女人，以滿三千大千世界七寶，持用布施。若復於此經中，受持乃至四句偈等，為他人說，其福勝彼無量不可數。何以故？須菩提！一切諸佛阿耨多羅三藐三菩提法，皆從此經出。一切諸佛如來，皆從此經生。須菩提！所謂佛、法者，即非佛、法，是名佛、法。」

【明版】論曰：此下福相法身，為欲得福相至得法身住處故，經言「於意云何？若人滿三千大千世界七寶，以用布施」等。云何顯示？即彼所有言說法身，出生如來福相至得法身，於彼乃至說一四句偈，生福甚多，況復如來所有福相至得法身。

【宋元】福相至得法身住處，云何顯示？即彼所有言說法身，出生如來福相至得法身，於彼乃至說一四句偈，生福甚多，況復如來所有福相至得法身。

【藏譯】 བསོད་ནམས་ཀྱི་རང་བཞིན་རྟོགས་པའི་ཆོས་ཀྱི་སྐུའི་རྟེན་ལ་ཅི་ཞིག་ཡོངས་སུ་བསྟན་པར་འགྱུར་ཞེ་ན། གང་གི་ཕྱིར་རེ་ཞིག་བསྟན་པའི་ཆོས་ཀྱི་སྐུ་ལས་བསོད་ནམས་དང་བཅས་པའི་རང་བཞིན་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་རྣམས་ལས་རྟོགས་པའི་ཆོས་ཀྱི་སྐུ་སྐྱེ་བའི་ཕྱིར་རོ།། དེ་ཡང་རེ་ཞིག་ཚིག་བཞི་པའི་ཚིགས་སུ་བཅད་པ་བསྟན་པ་ཡང་དེ་ལྟ་བུའོ།། བསོད་ནམས་ཆེན་པོའི་སྐྱེ་མཆེད་ནི་ཐོག་མ་ཉིད་དུ་གང་འདི་བསོད་ནམས་ཀྱི་རང་བཞིན་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་རྣམས་ཀྱི་རྟོགས་པའི་ཆོས་ཀྱི་སྐུའོ།།

【明版】以何因緣於言說法身中，如是說一四句偈能生多福？為成就此義故，經言「何以故？如來阿耨多羅三藐三菩提從此出」者，於中普集十法行阿含故，「諸佛世尊從此生」者，世諦故，言佛出生，以有菩提故，即此二吽故，名為佛法，以菩提及佛故，經言「須菩提！佛法者，即非佛法」。

【宋元】以何因緣於言說法身中，如是說一四句偈，能生多福，為成就此義，故經言「何以故？如來阿耨多羅三藐三菩提從此出」者，於中普集十法行阿含故。「諸佛世尊從此生」者，世諦故，言佛出生，以有菩提故，即此二並故，名為佛、法，以菩提及佛故，經言：「須菩提！佛法佛法者，即非佛法。」

【藏譯】ཡང་རྒྱུ་ཅི་ཞིག་ཅེ་ན། བསྟན་པའི་ཆོས་ཀྱི་སྐུ་ལས་ཚིག་བཞི་པའི་ཚིགས་སུ་བཅད་པ་གཅིག་བསྟན་ན་ཡང་དེ་ལྟ་བུའི་བསོད་ནམས་རྒྱས་པར་འགྱུར་བ་ཡིན་ནོ།། དེ་ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་རྣམས་ཀྱི་བླ་ན་མེད་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་ནི་འདི་ལས་འབྱུང་སྟེ་ཞེས་སྨྲ་བར་བྱེད་པ་གསུངས་ཏེ། སྤྱོད་པ་བཅུ་ལུང་ཙུང་ཟད་ལ་བརྟེན་ནས་ཀུན་དུ་རྟོགས་པའི་ཕྱིར་རོ།། སངས་རྒྱས་བཅོམ་ལྡན་འདས་རྣམས་འདི་ལས་སྐྱེས་ཞེས་བྱ་བ་ནི་ཀུན་རྫོབ་ཀྱི་སངས་རྒྱས་ཏེ། དེ་ལས་བྱང་ཆུབ་འབྱུང་བ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར་རོ།། གཉི་ག་ལ་ཡང་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་ནི་མཆོད་རྟེན་ནོ།། གང་བྱང་ཆུབ་དེ་ཉིད་སངས་རྒྱས་སོ།། དེས་ན་རབ་འབྱོར་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་རྣམས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་རྣམས་ཞེས་བྱ་བ་ནི་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་དེ་དག་མེད་པར་ཞེས་གསུངས་པ་ཡིན་ཏེ།

【明版】復次，經言「其所生福，勝彼無量阿僧祇」者，此為「依義」，顯示對治福不生故。於中「其福」者，此為「說相」，顯示福相法身故；「勝彼」者，顯示欲願「攝持」故。

【宋元】復次，經言：「其所生福，勝彼無量阿僧祇」者，此為「依義」，顯示對治福不生故；於中「其福」者，此為「說相」，顯示福相法身故；「勝彼」者顯示欲願「攝持」故。

【藏譯】དེ་ལ་འདི་ཉིད་ནི་རེ་ཞིག་འདི་བསོད་ནམས་མང་པོ་འབྱུང་བའི་རྒྱུར་རིག་པར་བྱ་ལ། དོན་ཉམས་པ་ལས་ནི་མི་མཐུན་པའི་

ཕྱོགས་བསོད་ནམས་རབ་ཏུ་འབྱུང་བར་ཡོངས་སུ་བསྟན་ཏེ། བསོད་ནམས་ཞེས་བྱ་བའི་རྒྱུ་ཙམ་ཡོངས་སུ་བརྗོད་པ་ལས་ནི་བསོད་ནམས་ཀྱི་རང་བཞིན་གྱི་ཆོས་ཀྱི་སྐུ་ཡོངས་སུ་བསྟན་ཏོ།། བསོད་ནམས་མཆོག་ཏུ་བསྟན་པ་ཉིད་ཀྱིས་ཀྱང་དེ་ལ་སྨོན་ལམ་སྟོན་པར་བྱེད་དེ།

【明版】經言「世尊！是福聚，即非福聚，是故如來說福聚」，及言「須菩提！佛法佛法者，即非佛法，是名佛法」者，以此福聚及佛法，為攝取如來福相法身中「安立」第一義，為隨順無為得名故，相應三摩鉢帝及折伏散亂，不復顯了。言「甚多，婆伽婆，甚多，修伽陀」二語者，顯示攝心、持心，以攝自心，故言受持。「為他說」者，解釋句味故；「無量」者，過譬喻故；「阿僧祇」者，顯多故，已說欲住處竟。

【宋元】經言：「世尊！是福聚，即非福聚，是故如來說福聚」及言「須菩提！佛法佛法者即非佛法，是名佛法」者，以此福聚及佛法，為攝取如來福相法身中「安立」第一義故，為隨順無為得名故。相應三摩鉢帝及折伏散亂，不復顯了。言「甚多，婆伽婆！甚多，修伽陀」二語者，顯示攝心、持心，以攝自心，故言受持，「為他說」者，解釋句味故。「無量」者，過譬喻故；「阿僧祇」者，顯多故。

【藏譯】བཅོམ་ལྡན་འདས་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་དེ་ཉིད་ཕུང་པོ་མ་མཆིས་པའི་སླད་དུ་སྟེ། དེས་ན་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་ཞེས་བྱ་བ་གང་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ།། གང་ཡང་རབ་འབྱོར་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་རྣམས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་རྣམས་ཞེས་བྱ་བ་ནི་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་དེ་དག་མེད་པས་དེས་ན་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་རྣམས་ཞེས་བྱའོ་ཞེས་བྱ་བ་འདིས་ནི་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་དེ་ཡང་གང་གསུངས་པ་ཡིན་ཏེ། སུ་ཞིག་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་རྣམས་ཡོངས་སུ་འཛིན་པ་དེ་བསོད་ནམས་ཀྱི་རང་བཞིན་གྱི་ཆོས་ཀྱི་སྐུ་ནི་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་དེ་རྣམས་ཀྱི་ཡིན་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས་དོན་དམ་པ་རྣམ་པར་འཇོག་གོ།། འཕགས་པའི་གང་ཟག་རྣམས་ནི་འདུས་མ་བྱས་ཀྱིས་རབ་ཏུ་ཕྱེ་བ་ཡིན་ནོ་ཞེས་བྱ་བའི་རྗེས་སུ་ཞུགས་པ་ལས་རྣལ་འབྱོར་ལ་སྙོམས་པར་ཞུགས་པའི་རྣམ་པར་གཡེང་བ་ཚར་གཅོད་པ་སླར་ཡང་བསྟན་པ་ཡིན་ཏེ། བཅོམ་ལྡན་འདས་མང་ལགས་སོ།། བདེ་བར་གཤེགས་པ་མང་ལགས་སོ་ཞེས་ཚིག་གཉིས་སྨོས་པ་ནི་སེམས་ཉིད་དུ་བཟུང་བ་དེས་ན་བདག་ཏུ་བཟུང་བའི་སེམས་ཉིད་སྟོན་པར་བྱེད་དེ། ལྷག་པར་བཟུང་བ་ལྷུར་ལེན་པར་བསྟན་པ་ཡིན་ཏེ། ཚིག་དང་ཡི་གེས་བསྟན་པར་བྱའོ་ཞེས་བྱ་བའི་དོན་ཏོ།། དཔག་ཏུ་མེད་པ་ནི་དཔེའི་ཡུལ་མ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་དང་གྲངས་མེད་པ་ནི་མང་བ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར་རོ།།

丁五、於修道得勝中無慢

經曰：**【「須菩提！於意云何？須陀洹能作是念：『我得須陀洹果』不？」。須菩提言：「不也！世尊！何以故？實無有法名須陀洹。不入色聲香味觸法，是名須陀洹。」佛言：「須菩提！於意云何？斯陀含能作是念：『我得斯陀含果』不？」須菩提言：「不也！世尊！何以故？實無有法名斯陀含。是名斯陀含。」「須菩提！於意云何？阿那含能作是念：『我得阿那含果』不？」須菩提言：「不也！世尊！何以故？實無有法名阿那含。是名阿那含。」「須菩提！於意云何？阿羅漢能作是念：『我得阿羅漢果』不？」須菩提言：「不也！世尊！何以故？實無有法名阿羅漢。世尊！若阿羅漢作是念，我得阿羅漢，即為著我人眾生壽者。世尊！佛說我得無諍三昧，最為第一，世尊說我是離欲阿羅漢。世尊！我不作是念：我是離欲阿羅漢。世尊！我若作是念：『我得阿羅漢』。世尊則不記我無諍行第一。以須菩提實無所行，而名須菩提無諍無諍行。」】**

【明版】論曰：此下第五，為修道得勝中無慢，如前略為八種住處。已下十二，總名離障礙住處對治應知。何者十二障礙？一、慢；二、無慢而少聞；三、多聞而小攀緣作念修道；四、不小攀緣作念修道而捨眾生；五、不捨眾生而樂隨外論散動；六、雖不散動，而破影像相中無巧便；七、雖有巧便而福資糧不具；八、雖具福資糧而樂味懈怠及

利養等；九、雖離懈怠利養而不能忍苦；十、雖能忍苦而智資糧不具；十一、雖具智資糧而不自攝；十二、雖能自攝而無教授。

【宋元】已說欲住處竟，今說離障礙住處，有十二種障礙對治應知。何者十二障礙？一、慢；二、無慢而少聞；三、多聞而小攀緣作念修道；四、不小攀緣作念修道而捨眾生；五、不捨眾生而樂隨外論散動；六、雖不散動，而破影像相中無巧便；七、雖有巧便而福資糧不具；八、雖具福資糧而樂味懈怠及利養等；九、雖離懈怠利養而不能忍苦；十、雖能忍苦而智資糧不具；十一、雖具智資糧而不自攝；十二、雖能自攝而無教授。

【藏譯】དེས་ནི་འདུན་པའི་རྟེན་ཏོ།། གེགས་ཀྱིས་དབེན་པའི་རྟེན་ནི་གེགས་བཅུ་གཉིས་ཀྱི་གཉེན་པོར་རིག་པར་བྱ་སྟེ། གེགས་བཅུ་གཉིས་པོ་གང་དག་ཅེ་ན། མངོན་པའི་ང་རྒྱལ་ཅན་ཉིད་དང་། མངོན་པའི་ང་རྒྱལ་མེད་པར་གྱུར་ཀྱང་ཐོས་པ་ཉུང་བ་ཉིད་དང་། ཐོས་པ་མང་ཡང་དམིགས་པ་ཡིད་ལ་བྱེད་པ་ཆུང་ངུ་བསྒོམ་པ་དང་། དམིགས་པ་ཡིད་ལ་བྱེད་པ་ཆུང་ངུ་མ་ཡིན་ཡང་སེམས་ཅན་ཡལ་བར་འདོར་བ་ཉིད་དང་། ཡལ་བར་འདོར་བ་མ་ཡིན་ཡང་ཕྱི་རོལ་གྱི་བསྟན་བཅོས་ལ་རྗེས་སུ་ཆགས་པ་དང་། དེ་ལ་འཇུག་པར་བྱེད་པ་མ་ཡིན་ཡང་གཟུགས་བརྙན་གྱི་མཚན་མ་ཟིལ་གྱིས་གནོན་པ་ལ་མི་མཁས་པ་དང་། དེ་ལ་མཁས་ཀྱང་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཚོགས་མི་སོགས་པ་ཉིད་དང་། བསོད་ནམས་ཀྱི་ཚོགས་སོགས་ཀྱང་ལེ་ལོས་རྙེད་པ་དང་བཀུར་སྟིའི་བདེ་བའི་རོ་མྱང་བ་ཉིད་དང་། དེ་རོ་མྱོང་བ་མ་ཡིན་ཀྱང་སྡུག་བསྔལ་མི་བཟོད་པ་ཉིད་དང་། སྡུག་བསྔལ་བཟོད་པ་ཉིད་ཡིན་ཡང་ཡེ་ཤེས་ཀྱི་ཚོགས་མི་སོགས་པ་ཉིད་དང་། ཡེ་ཤེས་ཀྱི་ཚོགས་སོགས་ཀྱང་བདག་ཏུ་ཡང་དག་པར་འཛིན་པ་དང་། བདག་ཏུ་མི་འཛིན་ཡང་གདམས་ངག་དང་བྲལ་བ་ཉིད་དོ།།

【明版】此中為離慢故，經言「須陀洹能作是念，我得須陀洹果不」等，此為「依義」，顯示對治我得慢故。又復「須陀洹能作是念」者，即為「說相」，顯示無慢故，亦即是欲願「攝持」。經言「世尊！實無有法不入色聲香味觸」者，此為「安立」第一義。

【宋元】初中為離慢故，經言「須陀洹頗作是念：我得須陀洹果」等，此為「依義」，顯示對治我得慢故。又復「須陀洹頗作是念」者，即為「說相」，顯示無慢故，亦即是欲願「攝持」。經言：「世尊！無有所入，不入色聲香味觸」者，此為「安立」第一義。

【藏譯】དེ་ལ་མངོན་པའི་ང་རྒྱལ་གྱིས་དབེན་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། ཡང་རྒྱུན་དུ་ཞུགས་པ་འདི་སྙམ་དུ་ཞེས་རྒྱས་པར་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ།། དེ་ལ་དོན་ཉམས་པ་ནི་བདག་གིས་ཐོབ་པོ་ཞེས་མངོན་པའི་ང་རྒྱལ་ཅན་ཉིད་དེ་མི་མཐུན་པའི་ཕྱོགས་སུ་བསྟན་ཏོ།། རྒྱུན་དུ་ཞུགས་པ་འདི་སྙམ་དུ་ཞེས་བྱ་བས་ནི་རྒྱུ་ཙམ་བརྗོད་པ་ཉིད་ཀྱིས་མངོན་པའི་ང་རྒྱལ་མེད་པ་ཉིད་དུ་ཡོངས་སུ་སྟོན་ཏེ། དེ་ལ་ཡང་འདུན་པ་དང་སྨོན་ལམ་སྟོན་པ་ཡིན་ལ། བཅོམ་ལྡན་འདས་ཅི་ལ་ཡང་ཞུགས་པ་མ་མཆིས་སོ་ཞེས་བྱ་བས་ནི་དོན་དམ་པར་འཇོག་གོ།

【明版】若須陀洹如是念：「我得須陀洹果」，即為有我想，若有我想，則為有慢應知，如是乃至阿羅漢亦爾。上座須菩提自顯無諍行第一，及離欲阿羅漢共有功德者，以已所證，為令信故，以無有法得阿羅漢，及無所行故，說無諍無諍行，此中即為安立第一義。

【宋元】若須陀洹如是念：「我得須陀洹果」，即為有我想；若有我想，則為有慢應知，如是乃至阿羅漢亦爾。上座須菩提自顯無諍行第一，及阿羅漢共有功德者，以己所證，為令信故，以無有法得阿羅漢，及無所行故，說無諍行無諍行，此中即為安立第一義。

【藏譯】གལ་ཏེ་རྒྱུན་དུ་ཞུགས་པ་ད་འདི་སྙམ་དུ་བདག་གིས་རྒྱུན་དུ་ཞུགས་པའི་འབྲས་བུ་ཐོབ་བོ་སྙམ་དུ་སེམས་པར་གྱུར་ན་དེ་ཉིད་དེའི་བདག་ཏུ་འཛིན་པར་འགྱུར་རོ།། དེ་བས་ན་དེ་དེའི་མངོན་པའི་ང་རྒྱལ་དུ་འགྱུར་བར་ཤེས་པར་བྱའོ།། དེ་ལྟར་དགྲ་བཅོམ་པའི་བར་དུ་སྟེ། གནས་བརྟན་རབ་འབྱོར་གྱི་ཁྱད་པར་གྱིས་གནས་པ་དང་རྒྱ་བ་ཐུན་མོང་གི་དགྲ་བཅོམ་པའི་ཡོན་ཏན་གྱིས་བདག་ཉིད་ཁོང་དུ་ཆུད་ཅིང་མངོན་སུམ་དུ་གྱུར་པ་ཉིད་ཀྱིས་ཚིག་གཟུང་བར་བྱ་བའི་དོན་ཏོ།། ཇི་ལྟར་དགྲ་བཅོམ་པ་འགའ་ལ་ཡང་ཞུགས་པ་མེད་པ་དེ་བཞིན་དུ་འགའ་ལ་ཡང་གནས་པ་མེད་པར་བརྗོད་དེ། གནས་པ་དང་རྒྱ་བའི་དོན་དམ་པ་འདིར་ཡང་རྣམ་པར་འཇོག་གོ།།

丁六、不離佛出時

經曰:【佛告須菩提:「於意云何? 如來昔在然燈佛所，得阿耨多羅三藐三菩提法不? 」須菩提言:「不也! 世尊! 如來在然燈佛所，於法實無所得阿耨多羅三藐三菩提。」】

【明版】論曰: 此下第六，為不離佛出時。依離障礙十二種中，為離少聞故，經言「如來昔在然燈佛所，得阿耨多羅三藐三菩提法不」等，謂彼佛出世承事供養時，有法可取離此分別故，依義等及對治等，隨義相應應知。

【宋元】為離少聞故，經言「如來於然燈如來應供正遍知所，有法可取耶」等，謂彼佛出世承事供養時，有法可取離此分別故。依義等及對治等，隨義相應應知。

【藏譯】ཐོས་པ་ཉུང་བས་དབེན་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་དགྲ་བཅོམ་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་སངས་རྒྱས་མར་མེ་མཛད་ལས་གང་བླངས་པའི་ཆོས་དེ་གང་ཡང་ཡོད་དམ་ཞེས་གསུངས་ཏེ། འདིས་ནི་སངས་རྒྱས་འབྱུང་བ་ལ་འདི་ཆགས་པ་སྟེ། དེ་བས་ན་ཆོས་གང་བླངས་པ་ཞེས་བྱས་པས་རྣམ་པར་རྟོག་པ་དོར་རོ།། དོན་ཉམས་པ་ལས་ནི་མི་མཐུན་པའི་ཕྱོགས་ལ་སོགས་པ་ལ་སྦྱོར་བའི་སྦྱོར་བས་སོ།།

丁七、願淨佛土

經曰:【佛告須菩提:「若菩薩作是言:『我莊嚴佛國土』，彼菩薩不實語。何以故? 須菩提! 如來所說莊嚴佛土者，則非莊嚴，是名莊嚴佛土。是故須菩提! 諸菩薩摩訶薩，應如是生清淨心，而無所住，不住色生心，不住聲香味觸法生心，應無所住而生其心。】

【明版】論曰: 此下第七、為願淨佛土。依離障礙十二種中，為離小攀緣作念修道故，經言「須菩提! 若菩薩作是言: 我莊嚴佛國土」等。若念嚴淨土者，則於色等事分別生味著，為離此故，經言「是故須菩提，諸菩薩摩訶薩應如是生清淨心，而無所住，不住色聲香味觸法」等。

【宋元】為離小攀緣作念修道故，經言「須菩提若有菩薩如是言，我當成就嚴淨佛土」等。若念嚴淨土者，則於色等事分別生味著，為離此故，經言:「是故須菩提，菩薩應生如是不住心無所住，不住色聲香味觸法」等。

【藏譯】དམིགས་པ་ཡིད་ལ་བྱེད་པ་ཆུང་དུ་བསྒོམ་པས་དབེན་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། རབ་འབྱོར་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་གང་ལ་ལ་ཞིག་འདི་སྐད་དུ་བདག་གིས་ཞིང་བཀོད་པ་རྣམས་བསྒྲུབ་པོ་ཞེས་ཟེར་ན་ཞེས་རྒྱས་པར་གསུངས་པ་ཡིན་ཏེ། ཞིང་བཀོད་པ་ཡིད་ལ་བྱེད་པ་ན་གཟུགས་ལ་སོགས་པའི་རྣམ་པར་ཀུན་བརྟགས་པ་ལས་དེའི་རོ་མྱང་བར་འགྱུར་བའོ།། དེ་ཡོངས་སུ་སྤང་བའི་དོན་དུ་རབ་འབྱོར་དེ་ལྟ་བས་ན་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔས་འདི་ལྟར་མི་གནས་པར་སེམས་བསྐྱེད་པར་བྱའོ།། ཅི་ལ་ཡང་མི་གནས་པར་ཞེས་བྱ་བ་འདི་རྒྱས་པར་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ།།

丁八、成熟眾生

【「須菩提! 譬如有人，身如須彌山王。須菩提! 於意云何? 是身為大不? 」須菩提言:「甚大! 世尊! 何以故? 佛說非身，是名大身。彼身非身，是名大身。」】

【明版】論曰: 此下第八，為成熟眾生，依離障礙十二種中，為離捨眾生故，經言「須菩提! 譬如有人，身如須彌山王」如是等，此何所顯示? 為成熟欲界眾生故。彼羅睺阿脩羅王等，一切大身，量如須彌，尚不應見其自體，何況餘者。經言「如來說為非體」者，顯示法無我故;「彼體非體」者，顯示法體無生無作故。此即顯示自性與相及差別故。

【宋元】為離捨眾生故，經言「須菩提譬如有人，身如須彌山王」如是等，此何所顯示？為成熟欲界眾生故。彼羅绚阿修羅王等，一切大身量如須彌，尚不應見其自體，何況餘者，經言：「如來說為非體」者，顯示法無我故。「彼體非體」者，顯示法體無生無作故。此即顯示自性與相及差別故。

【藏譯】སེམས་ཅན་ཡལ་བར་འདོར་བས་དབེན་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། རབ་འབྱོར་འདི་ལྟ་སྟེ་དཔེར་ན་མི་ཞིག་གི་ལུས་འདི་ལྟ་བུར་གྱུར་ཏེ་ཞེས་རྒྱས་པར་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ།། འདིས་ཅི་བསྟན་ཞེ་ན། འདོད་པའི་ཁམས་ན་སེམས་ཅན་ཡོངས་སུ་སྨིན་པ་ལ་དགའ་བ་རྣམས་ཏེ། དེ་ལ་ལྷ་མིན་གྱི་དབང་པོ་སྒྲ་གཅན་གྱི་ལུས་ཆེ་བའི་ཚད་རི་རབ་ཙམ་སྟེ་དེ་ཡང་རེ་ཞིག་ལུས་མེད་པར་བལྟ་བར་བྱ་བ་གཞན་ལྟ་སྨོས་ཀྱང་ཅི་དགོས་ཞེས་བྱའོ།། དེ་ལ་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་དངོས་པོ་མ་མཆིས་པར་གསུངས་ཞེས་བྱ་བས་དེ་བཞིན་ཉིད་ཆོས་བདག་མེད་པར་སྟོན་ཏེ། དེ་དངོས་པོ་མེད་ཅེས་བྱ་བ་ནི་མ་བྱུང་བ་ཉིད་དང་འདུས་མ་བྱས་པ་དེ་བཞིན་ཉིད་དུ་ཡོངས་སུ་སྟོན་ཏོ་ཞེས་བྱ་བ་ནི་ངོ་བོ་ཉིད་དང་ཁྱད་པར་གྱི་མཚན་ཉིད་དག་གི་ཆོས་བདག་མེད་པ་ཡོངས་སུ་བསྟན་པ་ཡིན་ནོ།།

丁九、遠離隨順外論散亂

經曰：【佛言：「須菩提！如恆河中所有沙數，如是沙等恆河，於意云何？是諸恆河沙，寧為多不？」須菩提言：「甚多！世尊！但諸恆河，尚多無數，何況其沙。」佛言：「須菩提！我今實言告汝：若有善男子善女人，以七寶滿爾數恆河沙數世界，以施諸佛如來。須菩提！於意云何？彼善男子善女人，得福多不？」須菩提言：「甚多！世尊！彼善男子善女人，得福甚多。」佛言須菩提：「以七寶滿爾數恆河沙世界，持用布施。若善男子善女人，於此法門，乃至受持四句偈等，為他人說，而此福德，勝前福德無量阿僧祇。復次，須菩提！隨所有處，說是法門，乃至四句偈等，當知此處，一切世間天人阿脩羅，皆應供養，如佛塔廟。何況有人，盡能受持讀誦此經。須菩提！當知是人，成就最上第一希有之法。若是經典所在之處，則為有佛，若尊重似佛。」爾時，須菩提白佛言：「世尊！當何名此法門？我等云何奉持？」佛告須菩提：「是法門名為金剛般若波羅蜜。以是名字，汝當奉持。何以故？須菩提！佛說般若波羅蜜，則非般若波羅蜜。須菩提！於意云何？如來有所說法不？」須菩提言：「世尊！如來無所說法。」】

【明版】論曰：此下第九，為遠離隨順外論散亂。依離障礙十二種中，為離樂外，離散亂故，經說四種因緣，顯示此法勝異也：一、攝取福德；二、天等供養；三、難作；四、起如來等念。

【宋元】為離樂外論散亂故。經說「四種因緣」，顯示此法勝異也：一、攝取福德；二、天等供養；三、難作；四、起如來等念。

【藏譯】ཕྱི་རོལ་གྱི་བསྟན་བཅོས་སྙིང་པོ་མེད་པ་ལ་རྗེས་སུ་ཆགས་པས་དབེན་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས།

【明版】經言「須菩提！如恒河中所有沙數」等者，是「攝取福德」。經言「須菩提！隨所有處說是法門」等者，是「天等供養」。經言「須菩提！當知是人成就最上第一希有」等者，是「難作」。經言「若是經典所在之處」等者，是「起如來等念」。

【宋元】經言：「以此因緣得福多彼」者，是「攝取福德」。經言：「為他若說若授若解釋，彼地分即是支提相」者，是「天等供養」。經言：「當得具足最上希有」者，是「難作」。經言：「此地分即為教師住處，及餘可尊重」者，是「起如來等念」。

【藏譯】རབ་འབྱོར་འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། གང་གཱའི་ཀླུང་གི་བྱེ་མ་ཇི་སྙེད་པ་ཞེས་རྒྱས་པར་གསུངས་པ་ཡིན་ཏེ། འདིར་རྒྱ་བཞིས་ཆོས་

འདིའི་ཁྱད་པར་ཡོངས་སུ་སྟོན་ཏེ། བསོད་ནམས་ཡོངས་སུ་སྡུད་པ་དང་། ལྷ་ལ་སོགས་པ་མང་པོས་བཀུར་བ་དང་། དཀའ་བ་བྱེད་པའི་རྒྱུ་དང་། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ལ་སོགས་པས་དགོངས་ཤིང་ལྷན་ཅིག་ཏུ་འགྲོགས་པའོ།། འདི་ཉིད་འདི་ལས་བསོད་ནམས་མང་དུ་འབྱུང་བའི་རྒྱུར་ཞེས་བྱ་བ་ནི་བསོད་ནམས་ཡོངས་སུ་སྡུད་པའོ ། སའི་ཕྱོགས་དེ་མཆོད་རྟེན་དུ་གྱུར་ཞེས་བྱ་བས་ནི་ལྷ་ལ་སོགས་པ་མང་པོས་བཀུར་བའོ།། ངོ་མཚར་རབ་དང་ལྡན་པར་འགྱུར་ཞེས་བྱ་བས་ནི་དཀའ་བ་བྱེད་པའི་རྒྱུའོ།། ས་ཕྱོགས་དེ་ན་སྟོན་པ་ཡང་བཞུགས་ཏེ་བླ་མའི་གནས་གཞན་དག་ཀྱང་གནས་སོ་ཞེས་བྱ་བས་ནི་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ལ་སོགས་པས་དགོངས་ཤིང་ལྷན་ཅིག་ཏུ་འགྲོགས་པའོ།།

【明版】於中「說」者，為他直說故；「授」者，教授他故，顯示此樂外論散亂對治法勝異已。於如是法中，或起如言執義，為對治彼未來罪故，經言「佛說般若波羅蜜，則非般若波羅蜜」故，如般若波羅蜜非波羅蜜，如是亦無有餘法如來說者，為顯此義故，經言「須菩提！於意云何？如來有所說法不？」此顯示自相及平等相法門第一義也。

【宋元】於中「說」者，為他直說故，「授」者，教授他故；顯示此樂外論散亂對治法勝異已。於如是法中，或起如言執義，為對治彼未來罪故，經言:「如來所說般若波羅蜜即非般若波羅蜜」故，如般若波羅蜜非波羅蜜，如是亦無有餘法如來說者，為顯此義故，經言:「頗有法如來可說不？」此顯示自相及平等相法門第一義也。

【藏譯】དེ་ལ་གསུངས་པ་དང་གསུང་བར་འགྱུར་བའི་ཚུལ་གྱིས་བསྟན་པར་བྱ་བ་དང་སྟོན་པའི་ཚུལ་གྱིས་ཞེས་བྱ་སྟེ། ཕྱི་རོལ་པའི་བསྟན་བཅོས་སྙིང་པོ་མེད་པ་ལ་རྗེས་སུ་ཆགས་པའི་གཉེན་པོར་ཆོས་འདིའི་ཁྱད་པར་ཡོངས་སུ་བསྟན་པས་ཆོས་འདི་ཉིད་ལ་སྒྲ་ཇི་བཞིན་པར་མངོན་པར་ཞེན་པར་མི་བྱ་སྟེ། དེ་རྣམས་ཀྱི་མ་འོངས་པའི་སྐྱོན་གྱི་གཉེན་པོ་སྟོན་པར་བྱེད་དོ།། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་གང་གསུངས་པ་དེ་ཉིད་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་མེད་ཅེས་བྱ་བ་ནི་ཇི་ལྟར་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་ནི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་མེད་དེ། དེ་ལྟར་གཞན་དག་ཏུ་ཡང་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་ཆོས་འགའ་ཡང་མ་བསྟན་ཏོ་ཞེས་བྱ་བའི་དོན་ཡོངས་སུ་བསྟན་ཏེ། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་ཆོས་གང་གསུངས་པ་ཞེས་གསུངས་པ་ཡིན་ཏེ། ཆོས་ཀྱི་རྣམ་གྲངས་འདི་རང་དང་སྤྱིའི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་དོན་དམ་པ་ཡོངས་སུ་བསྟན་ཏོ།།

丁十、色及眾生身摶取中觀破相應行

經曰:【「須菩提！於意云何？三千大千世界所有微塵，是為多不？」須菩提言:「彼微塵甚多，世尊！」「須菩提！是諸微塵，如來說非微塵，是名微塵。如來說世界，非世界，是名世界。」】

【明版】論曰：此下第十，明色及眾生身摶取中觀破相應行。依離障礙十二種中，為離於影像相，自在中無巧便故，經言「須菩提！於意云何？三千大千世界所有微塵如是」等，彼不限量攀緣作意，菩薩恒於世界攀緣作意修習故，說三千大千世界，

【宋元】為離於影像相自在中無巧便故，經言:「須菩提所有三千大千世界地塵」如是等。彼不限量攀緣作意，菩薩恒於世界攀緣作意修習故，說三千大千世界。

【藏譯】གཟུགས་བརྙན་གྱི་མཚན་མ་ཟིལ་གྱིས་གནོན་པ་ལ་མི་མཁས་པས་དབེན་པའི་དབང་དུ་མཛད་ནས། རབ་འབྱོར་སྟོང་གསུམ་གྱི་སྟོང་ཆེན་པོའི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་ན་སའི་རྡུལ་ཇི་སྙེད་ཡོད་པ་ཞེས་རྒྱས་པར་གསུངས་པ་ཡིན་ཏེ། དམིགས་པ་ཆེན་པོ་ཡིད་ལ་བྱེད་པའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་རྣམས་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་ལ་དམིགས་པའི་ཡིད་ལ་བྱེད་པ་མང་དུ་བསྒོམ་པར་འགྱུར་ཏེ། དེའི་ཕྱིར་སྟོང་གསུམ་གྱི་སྟོང་ཆེན་པོའི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་སྨོས་པ་ཡིན་ནོ།།

【明版】於中為破色身影像相故，顯示二種方便：一、細作方便，如「三千大千世界所有微塵寧為多不」等。二、不念方便，如經:「是諸微塵，如來說非微塵，是名微塵」

故。

【宋元】於中為破色身影像相故；顯示二種方便：一、細作方便，如經「三千大千世界所有地塵寧為多不」等。二、不念方便，如經「所有地塵如來說非塵，是名地塵」故。

【藏譯】དེ་ལ་གཟུགས་ཀྱི་སྐུའི་གཟུགས་བརྙན་གྱི་མཚན་མ་ཟིལ་གྱིས་གནོན་པའི་དོན་དུ་ཐབས་རྣམ་པ་གཉིས་བསྟན་ཏེ། ཕྲ་མོར་བྱེད་པའི་ཐབས་ནི། སྟོང་གསུམ་གྱི་སྟོང་ཆེན་པོའི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་ན་སའི་རྡུལ་ཇི་སྙེད་ཡོད་པ་དེ་མང་བ་ཡིན་ནམ་ཞེས་གང་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ།། སྣང་བ་མེད་པར་བྱེད་པའི་ཐབས་ཀྱང་སའི་རྡུལ་གང་ལགས་པ་དེ་རྡུལ་མ་མཆིས་པར་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གསུངས་པའི་སྐད་དུ་སྟེ། དེས་ན་སའི་རྡུལ་ཞེས་བགྱིའོ་ཞེས་གང་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ།།

【明版】為破眾生身影像相故，經言「如來說世界，非世界，是名世界」故。於中世界顯眾生世也，但以名身名為眾生世，不念名身方便即是顯示故，彼影像相不復說細作方便也。

【宋元】為破眾生名身影像相故，經言：「所有世界如來說非世界，是名世界」故，於中世界者顯眾生世也。但以名身名為眾生世，不念名身方便即是顯示故，彼名身影像相，不復說細作方便也。

【藏譯】སེམས་ཅན་གྱིས་ལུས་ཀྱི་གཟུགས་བརྙན་གྱི་མཚན་མ་ཟིལ་གྱིས་གནན་པའི་དོན་དུ་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་གང་ལགས་པ་དེ་ཁམས་མ་མཆིས་པར་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གསུངས་ཏེ། དེས་ན་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་ཞེས་བགྱིའོ་ཞེས་གསུངས་པ་ཡིན་ཏེ། འདིར་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་ནི་སེམས་ཅན་གྱི་འཇིག་རྟེན་དུ་དགོངས་ཏེ། མིང་དང་གཟུགས་ཀྱིས་རབ་ཏུ་ཕྱེ་བ་ནི་སེམས་ཅན་གྱི་འཇིག་རྟེན་ནོ་ཞེས་བྱ་བ་ནི་སྣང་བ་མེད་པར་བྱེད་པའི་ཐབས་ལ་མཁས་པ་ཉིད་དོ།། དེ་ལ་གཟུགས་བརྙན་གྱི་མཚན་མ་ཟིལ་གྱིས་གནན་པའི་དོན་ཡོངས་སུ་བསྟན་གྱི་ཕྲ་མོར་བྱེད་པའི་ཐབས་ནི་མ་ཡིན་ནོ།།

丁十一、供養給侍如來

【佛言：「須菩提！於意云何？可以三十二大人相見如來不？」須菩提言：「不也！世尊！何以故？如來說三十二大人相，即是非相，是名三十二大人相。」】

【明版】論曰：此下第十一，明供養給侍如來。依離障礙十二種中，為離不具福資糧故，經言「於意云何？可以三十二大人相見如來不」者，顯示為福資糧故，親近供養如來時，不應以相成就見如來。云何見？應見第一義法身故。

【宋元】為離不具福資糧故，經言：「須菩提於意云何？以三十二大丈夫相見如來耶」者，顯示為福資糧故，親近供養如來時，不應以相成就見如來，云何見？應見第一義法身故。

【藏譯】བསོད་ནམས་ཀྱི་ཚོགས་མ་བསགས་པས་དབེན་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། རབ་འབྱོར་འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། སྐྱེས་བུ་ཆེན་པོའི་མཚན་སུམ་ཅུ་རྩ་གཉིས་པོ་དག་གིས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་དགྲ་བཅོམ་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་སངས་རྒྱས་སུ་བལྟའམ་ཞེས་བྱ་བ་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ།། འདིས་ཅི་བསྟན་ཞེ་ན། བསོད་ནམས་ཀྱི་ཚོགས་ཀྱི་དོན་དུ་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་མཆོད་ཅིང་བསྙེན་བཀུར་བར་བྱ་སྟེ། མཚན་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པར་བལྟ་བར་མི་བྱ་མོད་ཀྱི། འོན་ཀྱང་དོན་དམ་པའི་ཆོས་ཉིད་ཀྱིས་བལྟ་བར་བྱའོ་ཞེས་པའོ།།

丁十二、遠離利養及疲乏熱惱故不起精進及退失等

經曰：**【佛言：「須菩提！若有善男子善女人，以恆河沙等身命布施，若復有人，於此法門中，乃至受持四句偈等，為他人說，其福甚多無量阿僧祇。」爾時，須菩提聞說是經，**

深解義趣，涕淚悲泣，捫淚而白佛言：「希有！婆伽婆！希有！修伽陀！佛說如是甚深法門，我從昔來所得慧眼，未曾得聞如是法門。」「何以故？須菩提！佛說般若波羅蜜，即非般若波羅蜜。」「世尊！若復有人得聞是經，信心清淨，則生實相，當知是人成就第一希有功德。世尊！是實相者，則是非相，是故如來說名實相實相。世尊！我今得聞如是法門，信解受持，不足為難。若當來世，其有眾生得聞是法門，信解受持，是人則為第一希有。何以故？此人無我相、人相、眾生相、壽者相。何以故？我相，即是非相；人相、眾生相、壽者相，即是非相。何以故？離一切諸相，則名諸佛。」佛告須菩提：「如是，如是。若復有人得聞是經，不驚不怖不畏，當知是人甚為希有。何以故？須菩提！如來說第一波羅蜜，非第一波羅蜜。如來說第一波羅蜜者，彼無量諸佛亦說波羅蜜，是名第一波羅蜜。」】

【明版】論曰：此下第十二，遠離利養及疲乏熱惱故，不起精進及退失等。依離障礙十二種中，為離懈怠利養等樂味故，經言「須菩提！若有善男子、善女人，以恒河沙等身命布施」如是等，於中身有疲乏，心有熱惱，以此二種於彼精進，若退若不發，此何所顯示？如此捨爾許身，自所有福，不及此福。云何以一身著懈怠等故，而為障礙？

【宋元】為離懈怠利養等樂味故，經言：「須菩提！若復婦女丈夫，捨恒河沙」等，「自身如是」等。此何所顯示？如此捨爾許自身，所有福不及此福。云何以一身著懈怠等故，而為障礙？

【藏譯】ལེ་ལོ་དང་རྙེད་པ་དང་བཀུར་སྟིའི་བདེ་བ་ལ་གཅིག་ཏུ་རོ་མྱང་བས་དབེན་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། གང་སླར་ཡང་རབ་འབྱོར་སྐྱེས་པའམ་བུད་མེད་གང་གིས་ལུས་གང་གཱའི་ཀླུང་གི་བྱེ་མ་སྙེད་ཡོངས་སུ་བཏང་བས་ཞེས་རྒྱས་པར་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ།། འདིས་ཅི་བསྟན་ཞེ་ན། རེ་ཞིག་ལུས་ཡོངས་སུ་བཏང་བས་བསོད་ནམས་དེ་ཙམ་དུ་འགྱུར་མོད་ཀྱི། གང་གི་སྲིད་པར་ལུས་གཅིག་ལ་ལྟོས་པའི་ལེ་ལོས་བར་མ་ཆད་པར་བྱའོ་ཞེས་བྱ་བ་ཡིན་ནོ།།

【明版】何故此中上座須菩提流淚而言：「我未曾聞如是等法門」也？以聞此勝福甚多，過於捨無量身，更不說餘勝福故。

【宋元】云何以一身著懈怠等故，而為障礙？何故此中上座須菩提流淚而言：「我未曾聞如是等法門」也？以聞此勝福甚多，過於捨無量身，更不說餘勝福故。

【藏譯】གནས་བརྟན་རབ་འབྱོར་ཅིའི་ཕྱིར་འདི་མཆི་མ་འབྱིན་པར་བྱེད་ཅེ་ན། བདག་གིས་ཡེ་ཤེས་སྐྱེས་ཚུན་ཆད་ཆོས་ཀྱི་རྣམ་གྲངས་འདི་མ་ཐོས་སོ་ཞེས་གསུངས་ཏེ། ལུས་ཤིན་ཏུ་མང་པོ་བཏང་བས་བསོད་ནམས་མང་པོ་མཆོག་ཏུ་འགྱུར་བར་བདག་གིས་ཐོས་ན་འདིར་བསོད་ནམས་མཆོག་ཏུ་བསྟན་པ་འདི་ནི་མ་ཡིན་ཏེ།

【明版】若聞如是勝福故，發起精進已，若於此法中生如義想，為離此過故，經言「若復有人，得聞是經，信心清淨，則生實相，當知是人，成就第一希有功德」等，即於如是實相中，為離實相分別故，經言「是實相者，即是非相」如是等。

【宋元】若聞如是勝福故，發起精進已。若於此法中生如義想，為離此過故，經言：「於說此修多羅中生實想者，當成第一希有」等。即於如是實想中，為離實想分別故，經言「彼所有實想，即非實想」如是等。

【藏譯】དེ་ལྟར་བསོད་ནམས་མཆོག་ཏུ་འགྱུར་བར་ཐོས་པས་བརྩོན་འགྲུས་བརྩམས་ནས་ཆོས་གང་ལ་སྒྲ་ཇི་བཞིན་དུ་འདུ་ཤེས་པར་འགྱུར་རོ།། དེ་རྣམས་ཀྱི་སྐྱོན་ཡོངས་སུ་སྤང་བའི་དོན་དུ་གང་དག་མདོ་སྡེ་འདི་བཤད་པ་ལ་ཡང་དག་པར་འདུ་ཤེས་སྐྱེད་པར་འགྱུར་བ་དེ་དག་ནི་ངོ་མཚར་རབ་དང་ལྡན་པར་འགྱུར་རོ་ཞེས་བྱ་བ་འདི་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ།། འདི་ལ་ཡང་ཡང་དག་པའི་འདུ་ཤེས་ནི་ཡང་དག་པར་འདུ་

ཤེས་པའི་རྣམ་པར་རྟོག་པ་ཡིན་པ་ཡོངས་སུ་སྤང་བའི་དོན་དུ་ཡང་དག་པར་འདུ་ཤེས་པ་གང་ལགས་པ་དེ་ཉིད་འདུ་ཤེས་མ་མཆིས་ཞེས་རྒྱས་པར་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ། །

【明版】經言「世尊！我今得聞如是法門，信解受持不足為難。若當來世其有眾生，得聞是法門信解受持，是人則為第一希有」如是等，此何義？為令味著利養過懈怠諸菩薩，生慚愧故。於未來正法滅時，尚有菩薩於此法門受持故，無人等取及法取，云何汝等於正法興時，遠離修行，不生慚愧也？

【宋元】經言「世尊！我於此法門，若分別若信解不為希有，若當來世其有眾生，於此法門受持讀誦為他解釋，則為第一希有」如是等。此何義？為令味著利養過懈怠諸菩薩，生慚愧故。於未來正法滅時，尚有菩薩於此法門受持故。無人等取及法取，云何汝等於正法興時，遠離修行，不生慚愧也？

【藏譯】བཅོམ་ལྡན་འདས་བདག་ངོ་མཚར་མ་ལགས་ཀྱི་ཞེས་ཀྱང་རྒྱས་པར་ཏེ། དོན་ཅི་ཡིན་ཞེ་ན། མ་འོངས་པ་ན་བྱང་ཆུབ་སེམས་པ་རྙེད་པ་དང་བཀུར་སྟིའི་རོ་མྱང་བའི་སྐྱོན་གྱིས་ལེ་ལོར་གྱུར་པ་དེ་རྣམས་ངོ་ཚ་བ་ལ་ཡང་དག་པར་བསྐྱེ་བའི་དོན་དུ་སྟེ། དམ་པའི་ཆོས་རྣམ་པར་འཇིག་པའི་དུས་ན་འབྱུང་བར་འགྱུར་བའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་པའི་ཆེད་དུ་ཆོས་ཀྱི་རྣམ་གྲངས་འདི་ལེན་པར་འགྱུར་ཏེ། དེ་རྣམས་གང་ཟག་ཏུ་འཛིན་པར་མི་འགྱུར་ཞིང་ཆོས་སུ་ཡང་མ་ཡིན་ནོ། ། ཁྱེད་ཅག་དམ་པའི་ཆོས་ཀྱི་དགའ་སྟོན་བྱེད་པའི་ཚེ་ན་ཡང་བསྒྲུབ་པ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་པས་ངོ་ཚ་བའི་གནས་ལ་ཉེ་བར་བསྐྱེ་བར་བྱེད་དེ།

【明版】經言「此人無我相、人相、眾生相、壽者相」者，顯示無人取也。「我相即非相」等者，顯示無法取也。經言「何以故？離一切諸相即名諸佛」者，顯示諸菩薩順學相，諸佛世尊離一切相，是故我等亦應如是學。此等經文為離退精進故說，於中言「若分別、若信解」者，後句釋前句也。

【宋元】經言「是諸菩薩，無復我等想轉」者，顯示無人取也。「所有我想即非我想」者，顯示無法取也。經言「何以故？諸佛世尊離一切想」者，顯示諸菩薩順學相，諸佛世尊離一切想，是故我等亦應如是學，此等經文為離退精進故說，於中言「若分別、若信解」者，後句釋前句也。「受」者，受文字也；「攝」者，攝義也，為離不發起精進故。

【藏譯】དེ་དག་བདག་ཏུ་འདུ་ཤེས་འཇུག་པར་མི་འགྱུར་ཞེས་དང་། གང་ཟག་ཏུ་འཛིན་པར་མི་འགྱུར་བར་སྟོན་ཏོ། ། བདག་ཏུ་འདུ་ཤེས་པ་གང་ལགས་པ་དེ་ཉིད་འདུ་ཤེས་མ་མཆིས་པ་ཞེས་བྱ་བས་ནི་ཆོས་སུ་འཛིན་པ་མེད་པར་སྟོན་ཏོ། ། དེ་ཅིའི་སླད་དུ་ཞེ་ན། སངས་རྒྱས་བཅོམ་ལྡན་འདས་རྣམས་ནི་འདུ་ཤེས་ཐམས་ཅད་དང་བྲལ་བའི་སླད་དུའོ་ཞེས་པས་ནི་རྗེས་སུ་སློབ་པར་བྱེད་པའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་དེ་རྣམས་ཡོངས་སུ་སྟོན་ཏེ། སངས་རྒྱས་བཅོམ་ལྡན་འདས་ནི་འདུ་ཤེས་ཐམས་ཅད་དང་བྲལ་ན་དེ་ལས་བདག་ཅག་རྣམས་ཀྱིས་ཀྱང་དེ་ལྟར་བསླབ་པར་བྱའོ་ཞེས་པ་སྟེ། འདི་ལ་ཡི་སྙིད་བརྩོན་འགྲུས་ལྡོག་པས་དབེན་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། རྟོག་པ་མེད་པའི་རྒྱུད་ཅན་ནི་རྣམ་པར་གྲོལ་བར་འགྱུར་ཞེས་བྱ་བ་ནི་རྣམ་པར་བཤད་པའི་དགོངས་པའོ། ། ལེན་པར་འགྱུར་བ་ནི་ཡི་གེ་ལས་སོ། ། ཀུན་ཆུབ་པར་འགྱུར་བ་ནི་དོན་ལས་སོ། །

【明版】經言「若復有人，得聞是經，不驚、不怖、不畏」等者，以驚等故，不發起精進也。於聲聞乘中，世尊說有法及有空；於聽聞此經時，聞法無有，故驚；聞空無有，故怖；於思量時，於二不有理中，不能相應，故畏。更有別釋為三種無自性故應知，謂相生第一義等，無自性故。

【宋元】經言「須菩提！若聞說此修多羅章句時不驚」等者，以驚等故，不發起精進也。於聲聞乘中，世尊說有法及有空，於聽聞此經時，聞法無有，故驚；聞空無有，故

怖；於思量時，於二不有理中，不能相應，故畏。更有別釋為三種無自性故應知，謂相生第一義等，無自性故。

【藏譯】མི་རྟོམ་པས་དབེན་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། གང་འདིར་མདོའི་ཚིག་བཤད་པ་ལ་མི་སྐྲག་པར་འགྱུར་རོ་ཞེས་རྒྱས་པར་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ།། སྐྲག་པ་ནི་བརྩོན་འགྲུས་མི་རྟོམ་པ་སྟེ། ཉན་ཐོས་ཀྱི་ཐེག་པ་ལ་བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་ཆོས་ཙམ་གྱི་སྟོང་པ་ཉིད་ནི་ཡོད་དོ་ཞེས་བསྟན་ལ། ཐེག་པ་ཆེན་པོ་ལ་ནི་གཉིས་ཡང་ཀུན་དུ་བརྟགས་པའི་ངོ་བོ་ཉིད་ཀྱིས་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ་ཞེས་བསྟན་ཏེ། དེ་ལ་མཉན་པའི་དུས་ན་ཆོས་མེད་པར་ཐོས་ནས་སྐྲག་པར་འགྱུར་ལ། སྟོང་པ་ཉིད་དངོས་པོ་མེད་པར་ཐོས་ནས་དངང་བར་འགྱུར་ཞིང་སེམས་པའི་དུས་ན་གཉིས་ག་ཡང་དངོས་པོ་མེད་པས་སྦྱར་བར་བྱ་བ་དང་སྦྱོར་བར་བྱེད་པར་མི་ནུས་པའི་ཕྱིར་ཀུན་དུ་དངང་བར་འགྱུར་རོ།། གཞན་ཡང་ངོ་བོ་ཉིད་མེད་པ་གསུམ་གྱི་དབང་དུ་བྱས་ནས་རྣམ་གྲངས་སུ་རིག་པར་བྱའོ།། མཚན་ཉིད་དང་དོན་དམ་པ་ངོ་བོ་ཉིད་མེད་པའོ། །

【明版】經言「何以故？須菩提！如來說第一波羅蜜，非第一波羅蜜」者，此有何義？復說第二生慚愧處故，言此法如是勝上，汝等不應放逸，於中以於餘波羅蜜中勝故，名第一波羅蜜。又經言「如來說第一波羅蜜」者，彼無量諸佛亦說波羅蜜者，此言顯示一切諸佛同說第一，是故名第一。

【宋元】經言：「何以故？須菩提！如來說第一波羅蜜」者，此有何義？復說第二生慚愧處故，言此法如是勝上，汝等不應放逸。於中以於餘波羅蜜中勝故。名第一波羅蜜，經言：「如來說第一波羅蜜」者，「彼無量諸佛亦說波羅蜜」者，此言顯示一切諸佛同說第一，是故名第一。

【藏譯】 དེ་ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། རབ་འབྱོར་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་དམ་པ་འདི་ནི་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གསུངས་ཞེས་བྱ་བ་ལ། ཡང་དོན་ཅི་ཡིན་ཞེ་ན། ངོ་ཚའི་གནས་གཉིས་པ་ལ་ཉེ་བར་འགོད་དེ། དེ་ལྟར་ཆོས་འདི་གཙོ་བོར་གྱུར་པ་ཡིན་པས་བག་ཡོད་པར་བྱའོ་ཞེས་པའོ།། དེ་ལ་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་གཞན་རྣམས་ནི་གཙོ་བོ་ཉིད་ལས་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པའོ།། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་དམ་པ་གང་གསུངས་པ་དེ་དཔག་ཏུ་མེད་པའི་སངས་རྒྱས་ཞེས་བྱ་བ་འདིས་ནི་སངས་རྒྱས་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་ཀྱང་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་འདི་གསུངས་ཏེ་དེ་བས་ན་དམ་པ་ཞེས་བརྗོད་པར་བྱའོ་ཞེས་བྱ་བར་བསྟན་ཏོ།།

丁十三、忍苦

經曰：**【「須菩提！如來說忍辱波羅蜜，即非忍辱波羅蜜。何以故？須菩提！如我昔為歌利王割截身體。我於爾時，無我相，無眾生相，無人相，無壽者相，無相，亦非無相。何以故？須菩提！我於往昔節節支解時，若有我相、眾生相、人相、壽者相，應生瞋恨。須菩提！又念過去於五百世，作忍辱僊人，於爾所世，無我相，無眾生相，無人相，無壽者相。是故須菩提！菩薩應離一切相，發阿耨多羅三藐三菩提心。何以故？若心有住，則為非住。不應住色生心，不應住聲香味觸法生心，應生無所住心。是故佛說菩薩心不住色布施。須菩提！菩薩為利益一切眾生，應如是布施。」須菩提言：「世尊！一切眾生相，即非相。何以故？如來說一切眾生，即非眾生。」「須菩提！如來是真語者、實語者、如語者、不異語者。須菩提！如來所得法，所說法，無實無妄語。須菩提！譬如有人入闇，則無所見。若菩薩心住於事而行布施，亦復如是。須菩提！譬如人有目，夜分已盡，日光明照，見種種色。若菩薩不住於事行於布施，亦復如是。】**

【明版】論曰：此下第十三，明忍苦。依離障礙十二種中，為離不能忍苦故，經言「須菩提！如來說忍辱波羅蜜」等。於中有二：一、能忍；二、離不能忍。能忍有三：一、如所能忍；二、忍相；三、種類忍。

【宋元】為離不能忍苦故，經言：「復次須菩提，如來說羼提波羅蜜」等。

【藏譯】སྡུག་བསྔལ་མི་བཟོད་པ་ཉིད་ཀྱིས་དབེན་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། ཡང་རབ་འབྱོར་དེ་བཞིན་གཤེགས་པའི་བཟོད་པའི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་ཞེས་རྒྱས་པར་གསུངས་པ་ཡིན་ཏེ།

【明版】於中「如所能忍」，以何相生忍處？如忍差別顯示，對治彼因緣故。何者能忍？謂達法無我故，云何得顯示？如經言「如來說忍辱波羅蜜，即非忍辱波羅蜜」故。

【宋元】於中「如所能忍」，以何相生忍處？如忍差別顯示，對治彼因緣故。何者能忍？謂達法無我故，云何得顯示？如經言：「如來說羼提波羅蜜」故。

【藏譯】འདི་ལ་ཡང་ཇི་སྐད་དུ་སྨྲས་པའི་བཟོད་པ་དེ་རྟགས་གང་གིས་ཤེས་པར་བྱ། བཟོད་པའི་རྣམ་པ་ཇི་ལྟ་བུ། བཟོད་པའི་རྒྱ་གཉེན་པོ་གང་ཡིན་ཞེ་ན། དེ་བརྗོད་པར་བྱ་སྟེ། ཇི་ལྟར་བཟོད་པ་ནི་ཆོས་ལ་བདག་མེད་པ་སོ་སོར་རྟོགས་པས་དེ་ལྟར་དུ་ཡིན་ནོ་ཞེས་ཡོངས་སུ་བསྟན་པ་ནི་དེ་བཞིན་གཤེགས་པའི་བཟོད་པའི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་གང་ཡིན་པ་དེ་ཉིད་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་མེད་དོ་ཞེས་གང་གསུངས་པ་ཡིན་ཏེ།

【明版】云何應知「忍相」？若他於己起惡等時，由無有我等相故，不生瞋想，亦不於羼提波羅蜜中生有想，於非波羅蜜中生無想。此云何顯示？經言「如我昔為歌利王割截身體，我於爾時無有我等相，及無相亦非無相等」故。

【宋元】云何應知「忍相」？若他於己起惡等時，由無有我等想，故不生瞋想，亦不於羼提波羅蜜中生有想，於非波羅蜜中生無想。此云何顯示？如經：「如我昔為迦利王割截身分，我於爾時無有我想」等，及「無想，亦非無想」等。

【藏譯】རྟགས་ཅི་ཞིག་གིས་བཟོད་པར་རིག་པར་བྱ་ན་གལ་ཏེ་གནོད་པ་བྱེད་བཞིན་པ་ན་བདག་ལ་སོགས་པའི་འདུ་ཤེས་ཀྱི་གཞི་ལས་གནོད་སེམས་ཀྱི་འདུ་ཤེས་པ་ཡིན་ནོ།། འདི་བཟོད་པའི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་ཉིད་དུ་ཡང་འདུ་ཤེས་པ་མེད་དེ། ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་མེད་པར་ཡང་འདུ་ཤེས་པ་མ་ཡིན་པས་དེའི་རྣམ་པ་བསྟན་པ་ཡིན་ནོ།། གང་གི་ཚེ་ཀ་ལིང་ཀའི་རྒྱལ་པོས་ངའི་ཡན་ལག་དང་ཉིང་ལག་རྣམས་བཅད་པར་གྱུར་པ་དེའི་ཚེ་ན་ང་ལ་བདག་ཏུ་འདུ་ཤེས་མེད་དོ་ཞེས་རྒྱས་པར་གསུངས་པ་ཡིན་ཏེ།

【明版】何者「種類忍」？亦有二種：一、極苦忍；二、相續苦忍。云何顯示？經言「須菩提！我於往昔節節支解時，若有我相應生瞋恨」等。云何相續苦忍？經言「須菩提！又念過去於五百世作忍辱仙人」等。不忍因緣者，有三種苦：一、流轉苦；二、眾生相違苦；三、乏受用苦。

【宋元】何者「種類忍」？謂極苦忍相續苦忍。此云何顯示？如經：「如我昔為迦利王割截身分」，及言「我憶過去五百生中，作忍辱仙人」等。不忍因緣者，有三種苦：謂流轉苦，眾生相違苦，乏受用苦。

【藏譯】དེ་རྣམ་པ་ཅི་ལྟ་བུས་བཟོད་ཅེ་ན། སྡུག་བསྔལ་དྲག་པོ་བཟོད་ཅིང་སྡུག་བསྔལ་རྒྱུན་ཆགས་པ་ཡང་བཟོད་པ་སྟེ་དེ་ཇི་ལྟ་བུ་ཡིན་པ་ཡོངས་སུ་བསྟན་པའི་ཕྱིར་གང་གི་ཚེ་ཀ་ལིང་ཀའི་རྒྱལ་པོས་ངའི་ཡན་ལག་དང་ཉིང་ལག་རྣམས་བཅད་པར་གྱུར་པ་ཞེས་གང་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ།། གང་ཡང་ངས་མངོན་པར་ཤེས་ཏེ་འདས་པའི་དུས་ན་ང་ཚེ་རབས་ལྔ་བརྒྱར་བཟོད་པ་སྨྲ་བ་ཞེས་བྱ་བའི་དྲང་སྲོང་དུ་གྱུར་ཞེས་པ་ནི་བཟོད་པའི་རྒྱ་ཡང་སྡུག་བསྔལ་རྣམ་པ་གསུམ་སྟེ། འཁོར་བའི་སྡུག་བསྔལ་དང་། སེམས་ཅན་ལོག་པར་སྒྲུབ་པའི་སྡུག་བསྔལ་དང་། ལོངས་སྤྱོད་དང་བྲལ་བའི་སྡུག་བསྔལ་ལོ།།

【明版】於中經言「是故須菩提！菩薩應離一切相，發阿耨多羅三藐三菩提心」等，此為顯示流轉苦忍因緣對治。發菩提心者，以三種苦相故，則不欲發心故。說「應離一

切相」等，此中「一切相」者，為顯如是等三苦相也。若「著色」等，則於流轉苦中疲乏故，菩提心不生故。

【宋元】於中如經：「是故須菩提菩薩摩訶薩應離一切想，發阿耨多羅三藐三菩提心」等。此為顯示流轉苦忍因緣對治。發菩提心者，以三種苦想故。則不欲發心故。說「應離一切想」等。此中「一切想」者，為顯如是等三苦想也。若「著色」等，則於流轉苦中疲乏故。菩提心不生故。

【藏譯】དེ་ལ་རབ་འབྱོར་དེ་ལྟ་བས་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོས་འདུ་ཤེས་ཐམས་ཅད་རྣམ་པར་སྤངས་ཏེ་བླ་ན་མེད་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་ཏུ་སེམས་བསྐྱེད་པར་བྱའོ་ཞེས་གང་གསུངས་པ་ཡིན་ཏེ། འདིས་འཁོར་བའི་སྡུག་བསྔལ་མི་བཟོད་པའི་རྒྱུའི་གཉེན་པོ་བསྟན་པ་ཡིན་ནོ།། བྱང་ཆུབ་ཏུ་སེམས་བསྐྱེད་པ་ཡང་རྣམ་པ་གསུམ་སྟེ། སྡུག་བསྔལ་དུ་འདུ་ཤེས་པ་ཉིད་ཀྱིས་གང་སྐྱེད་པར་བྱེད་པར་མི་འདོད་པ་སྟེ། དེའི་ཕྱིར་འདུ་ཤེས་ཐམས་ཅད་རྣམ་པར་སྤངས་ཏེ་ཞེས་རྒྱས་པར་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ།། འདི་ནི་འདིར་རྣམ་པ་གསུམ་སྟེ། སྡུག་བསྔལ་དུ་འདུ་ཤེས་པ་དང་། གཟུགས་ལ་སོགས་པ་ལ་གནས་པར་མངོན་པར་འདོད་པའི་འདུ་ཤེས་ཐམས་ཅད་དང་། འཁོར་བའི་སྡུག་བསྔལ་འདི་དག་གིས་ཡོངས་སུ་དུབ་པས་ཡིད་བྱང་ཆུབ་ཏུ་སེམས་བསྐྱེད་པར་མི་བྱེད་པའོ།།

【明版】經言「不住色生心」等，如前說，「不住非法」者，謂非法無我也。於非法及法無我中皆不住故，為成就彼諸不住故，說遮餘事，經言「應生無所住心，何以故？若有心住即為非住」等。

【宋元】經言：「不應住色生心」等。如前說，「不住非法」者，謂非法無我也。於非法及法無我中皆不住故。為成就彼諸不往故，說遮餘事，如經「應生無所住心，何以故？若有心住即為非住」等。

【藏譯】གཟུགས་ལ་མི་གནས་པར་སེམས་བསྐྱེད་པར་བྱའོ་ཞེས་བྱ་བ་ནི་སྔ་མ་བཞིན་ནོ།། དེ་བཞིན་དུ་ཆོས་ལ་མི་གནས་པ་དང་། ཆོས་མེད་པ་ལ་ཡང་མི་གནས་པར་ཞེས་གསུངས་པ་ཡིན་ཏེ། ཆོས་ལ་ཡང་ནི་ཆོས་བདག་མེད་པ་ལ་ཡང་མི་གནས་པ་སྟེ། དེ་ལ་ཡང་མི་གནས་པ་ཉིད་ནི་འདི་ལ་སྒྲུབ་བཞིན་པའི་ངོ་བོ་ཉིད་དུ་ཀུན་དུ་རྟོག་པ་དགག་པའི་ཕྱིར་གནས་པ་གང་ཡིན་པ་དེ་ཉིད་མི་གནས་པའི་ཕྱིར་ཏེ་ཞེས་རྒྱས་པར་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ།།

【明版】經言「須菩提！菩薩為利益一切眾生，應如是布施」，乃至「一切眾生即非眾生」等，此顯示對治眾生相違苦忍，即為一切眾生而行於捨。

【宋元】經言：「如是菩薩為利益一切眾生，應如是布施」，乃至言「諸所有想即為非想」等。此顯示對治眾生相違苦忍，既為一切眾生而行於捨。

【藏譯】ཡང་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔས་སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་ལ་ཕན་གདགས་པའི་ཕྱིར་སྦྱིན་པ་ཡོངས་སུ་བཏང་བར་བྱའོ་ཞེས་གང་གསུངས་པ་དང་། གང་དུ་སེམས་ཅན་དུ་འདུ་ཤེས་གང་ཡིན་པ་དེ་ཉིད་ཀྱང་འདུ་ཤེས་མེད་པ་སྟེ་ཞེས་རྒྱས་པར་གསུངས་ཏེ། འདིས་ནི་སེམས་ཅན་གྱི་ལོག་པར་སྒྲུབ་པའི་སྡུག་བསྔལ་མི་བཟོད་པའི་རྒྱུའི་གཉེན་པོ་ཡོངས་སུ་སྟོན་ཏེ། སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་ཀྱི་དོན་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར་ཡོངས་སུ་གཏོང་བར་བྱེད་པར་བརྗོད་དོ།།

【明版】云何於彼應生瞋也？由不能無眾生及眾生相。以此因緣故，眾生相違時，即生疲乏故，顯示「人無我、法無我」等。

【宋元】云何於彼應生瞋也？由不能無眾生想，以此因緣故，眾生相違時，即生疲乏故，顯示「人無我、法無我」等。

【藏譯】དེ་ཉིད་ལ་བྱེད་པ་དང་བྱེད་པ་པོ་ངོ་སྐམ་དུ་ཞེན་པའི་སེམས་ཅན་དེ་ཉིད་ཀྱང་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ན་རྒྱུ་གང་ལས་

སེམས་ཅན་དུ་འདུ་ཤེས་ཏེ་སེམས་ཅན་ལོག་པར་སྒྲུབ་པ་ལ་སྐྱོ་བ་སྐྱེད་པར་བྱེད་ཅེས་གང་ཟག་ལ་བདག་མེད་པ་དང་ཆོས་ལ་བདག་མེད་པ་ཡང་ཡོངས་སུ་སྟོན་ཏོ།།

【明版】經言「須菩提！如來是真語者」等，此何所顯示？欲令信如來故能忍。於中「真語」者，為顯世諦相故；「實語」者，為顯世諦修行，有煩惱及清淨相故，於中實者，此行煩惱此行清淨故；「如語」者，為第一義諦相故；「不異語」者，為第一義諦修行，有煩惱及清淨相故。說此真語等，已於此中如言說性起執著，為遣此故，經言「須菩提！如來所得法所說法無實無妄語」故。「無實」者，如言說性非有故；「無妄」者，不如言說自性有故。

【宋元】「須菩提！如來是真語者」等，此何所顯示？欲令信如來故能忍，於中「真語」者，為顯世諦相故；「實語」者，為顯世諦修行，有煩惱及清淨相故，於中實者，此行煩惱此行清淨故；「如語」者，為第一義諦相故；「不異語」者，為第一義諦修行，有煩惱及清淨相故。說此真語等，已於此中，如言說性起執著，為遣此故，經言「須菩提如來正覺法」，及說「於中無實無妄，無實者如言說性非有故。無妄者不如言說自性有故。」

【藏譯】རབ་འབྱོར་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ནི་ཡང་དག་པར་གསུང་བ་ཞེས་རྒྱས་པས་ཅི་ཞིག་སྟོན་ཞེ་ན། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ལ་ཡང་དག་པར་ཡིད་ཆེས་པས་ཀྱང་བཟོད་པར་བྱའོ་ཞེས་བྱ་བ་ཡིན་ནོ།། དེ་ལ་ཀུན་རྫོབ་ཀྱི་བདེན་པའི་མཚན་ཉིད་ཀྱི་དབང་དུ་བྱས་ནས་ཡང་དག་པར་གསུང་བའོ།། དེ་སྒྲུབ་པ་ཀུན་ནས་ཉོན་མོངས་པ་དང་རྣམ་པར་བྱང་བའི་མཚན་ཉིད་ཀྱི་དབང་དུ་བྱས་ནས་བདེན་པ་གསུང་བའོ།། འདི་ནི་ཀུན་ནས་ཉོན་མོངས་པར་བྱ་བ་དང་རྣམ་པར་བྱང་བར་བྱའོ་ཞེས་བྱ་བ་ནི་བདེན་པའི་སྒྲུབ་པའོ།། དོན་དམ་པའི་བདེན་པའི་མཚན་ཉིད་ཀྱི་དབང་དུ་བྱས་ནས་དེ་བཞིན་ཉིད་གསུངས་པ་སྟེ། དེ་སྒྲུབ་པ་ཀུན་ནས་ཉོན་མོངས་པ་དང་རྣམ་པར་བྱང་བའི་མཚན་ཉིད་ཀྱི་དབང་དུ་བྱས་ནས་དེ་བཞིན་ཉིད་གསུང་བ་དང་ཡང་དག་པར་གསུང་བ་ཞེས་གསུངས་པ་ཡིན་ཏེ། འདིར་ཡང་ཡང་དག་པ་ནི་སྒྲ་ཇི་བཞིན་པའི་ངོ་བོ་ཉིད་དུ་མངོན་པར་ཞེན་པ་ཡོངས་སུ་སྤང་བའི་དོན་དུ་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་ཆོས་གང་མངོན་པར་སངས་རྒྱས་པའམ་བསྟན་པ་དེ་ལ་བདེན་པ་ཡང་མེད་བརྫུན་པ་ཡང་མེད་དོ་ཞེས་བྱ་བ་གསུངས་ཏེ། བདེན་པ་མེད་པ་ནི་སྒྲ་ཇི་བཞིན་པའི་ངོ་བོ་ཉིད་ཀྱིས་མེད་པའི་ཕྱིར་རོ།། བརྫུན་པ་མེད་པ་ནི་སྒྲ་ཇི་བཞིན་པ་མ་ཡིན་པའི་ངོ་བོ་ཉིད་ཀྱིས་ཡོད་པའི་ཕྱིར་རོ།།

【明版】經言「須菩提！譬如有人入闇」如是等，顯示乏受用苦忍因緣對治，若為果報布施，便著於事而行捨施。於彼喜於欲樂若受中不解出離，猶如入闇，不知我何所趣。彼喜欲樂亦爾。若不著於事而行布施，如有眼丈夫，夜過日出，見種種色，隨意所趣，應如是見。彼無明夜過，慧日出已，種種爾焰，如實見之，彼不知解出離欲樂苦受故，喜樂欲樂。

【宋元】「須菩提！譬如丈夫入闇」如是等，顯示乏受用苦忍因緣對治，若為果報布施，便著於事而捨施，彼於異施欲樂苦受中不解出離，猶如入闇，不知我何所趣。彼说欲樂亦爾，若不著於事而行布施，如有眼丈夫，夜過日出，見種種色，隨意所趣，應如是見。彼無明夜過，慧日出已，種種爾焰，如實見之，彼不知解出離欲樂苦受故，说樂欲樂。

【藏譯】རབ་འབྱོར་འདི་ལྟ་སྟེ་དཔེར་ན། མི་ཞིག་མུན་པར་ཞུགས་ཞེས་བྱ་བ་རྒྱས་པས་ལོངས་སྤྱོད་མ་ཚང་བའི་སྡུག་བསྔལ་ལ་མི་བཟོད་པའི་རྒྱུའི་གཉེན་པོ་ཡོངས་སུ་སྟོན་ཏེ། སུ་ཞིག་ལོངས་སྤྱོད་ཀྱི་དོན་དུ་སྦྱིན་པ་གཏོང་བ་དེ་ནི་དངོས་པོར་ལྷུང་བས་སྦྱིན་པ་གཏོང་བ་ཡིན་ཏེ། དེ་ལྟར་བ་ནི་བདེ་བ་འདོད་ཅིང་སྡུག་བསྔལ་མེད་པའི་ཆེད་དུའོ།། ཚོར་བས་ངེས་པར་འབྱུང་བ་སྐྱེད་པར་མི་བྱེད་དེ། ཇི་ལྟར་མུན་པར་ཞུགས་པ་ཅི་ནས་བདག་གིས་འགྲོ་བར་བྱའོ་སྙམ་པ་དེའི་ཕྱིར་འདོད་པའི་བདེ་བ་ཉིད་ལ་མངོན་པར་དགའ་ཞིང་གང་དངོས་པོར་མ་ལྷུང་བས་

སྦྱིན་པ་བྱིན་པ་དེ་ནི་རི་ལྟར་སིག་དང་ལྡན་པའི་མི་ནམ་ལངས་ཏེ་ཉི་མ་ཤར་ནས་གཟུགས་སྣ་ཚོགས་པ་མཐོང་བ་གང་ལས་བདག་གིས་འགྲོ་བར་བྱའོ་ཞེས་དེ་ལྟར་བལྟའོ།། དེ་ནི་མ་རིག་པའི་མཚན་མོ་འདས་ཤིང་ཡེ་ཤེས་ཀྱི་ཉི་མ་ཤར་བ་ན་རྣམ་པ་སྣ་ཚོགས་པའི་ཤེས་བྱ་ཡང་དག་པ་ཇི་ལྟ་བཞིན་དུ་མཐོང་བ་སྐྱེད་པར་བྱེད་དོ།། གཞན་དུ་འདོད་པའི་བདེ་བ་དང་སྡུག་བསྔལ་གྱིས་ཚོར་བ་ལས་ངེས་པར་འབྱུང་བ་དེའི་ཕྱིར་འདོད་པའི་བདེ་བ་ལ་མངོན་པར་དགའ་བ་མ་ཡིན་ནོ།།

丁十四、離寂靜味

經曰:【「復次，須菩提！若有善男子善女人，能於此法門，受持讀誦修行，則為如來以佛智慧，悉知是人，悉見是人，悉覺是人，皆得成就無量無邊功德聚。須菩提！若有善男子善女人，初日分以恒河沙等身布施，中日分復以恒河沙等身布施，後日分復以恒河沙等身布施，如是捨恒河沙等無量身，如是百千萬億那由他劫以身布施。若復有人，聞此法門，信心不謗，其福勝彼無量阿僧祇，何況書寫受持讀誦修行，為人廣說。須菩提！以要言之，是經有不可思議不可稱量無邊功德。此法門，如來為發大乘者說，為發最上乘者說。若有人能受持讀誦修行此經，廣為人說，如來悉知是人，悉見是人，皆成就不可思議不可稱無有邊無量功德聚。如是人等，則為荷擔如來阿耨多羅三藐三菩提。何以故？須菩提！若樂小法者，則於此經，不能受持讀誦修行，為人解說。若有我見眾生見人見壽者見，於此法門，能受持讀誦修行為人解說者，無有是處。須菩提！在在處處，若有此經，一切世間天人阿脩羅所應供養。當知此處，則為是塔，皆應恭敬，作禮圍繞，以諸華香而散其處。復次，須菩提！若善男子善女人，受持讀誦此經，為人輕賤。何以故？是人先世罪業，應墮惡道。以今世人輕賤故，先世罪業則為消滅。當得阿耨多羅三藐三菩提。須菩提！我念過去無量阿僧祇阿僧祇劫，於然燈佛前，得值八千四億那由他百千萬諸佛，我皆親承供養，無空過者。須菩提！如是無量諸佛，我皆親承供養，無空過者。若復有人，於後世末世，能受持讀誦修行此經，所得功德，我所供養諸佛功德，於彼百分不及一，千萬億分，乃至算數譬喻所不能及。須菩提！若有善男子善女人，於後世末世，有受持讀誦修行此經，所得功德，若我具說者，或有人聞，心則狂亂，疑惑不信。須菩提！當知是法門不可思議，果報亦不可思議。」】

【明版】論曰：此下第十四，離寂靜味。依離障礙十二種中，為離闕少智資糧故，經言「復次，須菩提！若有善男子、善女人，能於此法門受持讀誦修行」等。此中為離三摩提攀緣，顯示與法相應，有五種勝功德：一、如來憶念親近；二、攝福德；三、讚歎法及修行；四、天等供養；五、滅罪。

【宋元】為離闕少智資糧故，經言「須菩提若復善家子善家女，於此法門若受」等。此中為離三摩提攀緣，顯示與法相應，有五種勝功德：一、如來憶念親近；二、攝福德；三、讚歎法及修行；四、天等供養；五、滅罪。

【藏譯】ཡེ་ཤེས་ཀྱི་ཚོགས་མ་ཚང་བས་དབེན་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས་ཡང་རབ་འབྱོར་རིགས་ཀྱི་བུའམ་རིགས་ཀྱི་བུ་མོ་གང་དག་ཆོས་ཀྱི་རྣམ་གྲངས་འདི་ལེན་པ་ཞེས་རྒྱས་པར་གསུངས་པ་ཡིན་ཏེ། འདིར་ཏིང་ངེ་འཛིན་གྱི་རོ་མྱང་བས་དབེན་པའི་དོན་དུ་ཆོས་ཀྱི་རྣལ་འབྱོར་བྱ་བའི་ཡོན་ཏན་གྱི་ཁྱད་པར་རྣམ་པ་ལྔ་སྟོན་པར་བྱེད་དེ། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་དགོངས་ཤིང་ལྷན་ཅིག་ཏུ་འགྲོགས་པ་དང་། བསོད་ནམས་ཡོངས་སུ་འཛིན་པ་དང་ཆོས་སྒྲུབ་པ་ལ་བསྟོད་པ་དང་། ལྷ་ལ་སོགས་པས་བཀུར་བ་དང་། སྡིག་པ་ཟད་པར་བྱེད་པ་རྣམས་སོ།།

【明版】何者如來憶念親近？經言「受持讀誦」等，「如來以佛智知，彼如來以佛眼

見彼」等，於中，「受」者，習誦故；「持」者，不忘故；若「讀」若「誦」者，此說「受持」因故，為欲「受」，故「讀」；為欲「持」，故「誦」。又復「讀」者，習誦故；「持」者，總覽義故。

【宋元】何者如來憶念親近？如經：「受持讀誦者，如來以佛智知彼，如來以佛眼見彼」等。於中，「受」者，習誦故；「持」者，不忘故；若「讀」若「攝」者，此說「受持」因故。為欲「受」，故「讀」；為欲「持」，故「誦」。又復「讀」者，習誦故；「攝」者，總覽義故。

【藏譯】དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་དགོངས་ཤིང་ལྷན་ཅིག་ཏུ་འགྲོགས་པ་ཅི་ལྟ་བུ་ཞེ་ན། དེ་དག་ནི་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་མཁྱེན། དེ་དག་ནི་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གཟིགས་ཞེས་གང་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ།། དེ་ལ་ལེན་པ་དང་། གློག་པ་དང་། འཛིན་པ་དང་། མི་བརྗེད་པར་བྱེད་པ་དང་། སྣ་བར་བྱེད་པ་དང་། ཀུན་ཆུབ་པར་བྱེད་པ་ཞེས་གང་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ།། འཛིན་པའི་གཟུངས་ཀྱི་རྒྱུ་ལེན་པར་འདོད་པ་དང་། གློག་པ་དང་འཛིན་པར་འདོད་པ་དང་ཀུན་ཆུབ་པར་བྱེད་པའོ།། ཡང་སྣ་བར་བྱེད་པ་དང་། གློག་པར་བྱེད་པ་དང་། ཀུན་ཆུབ་པར་བྱེད་པ་ཞེས་དོན་འཛིན་པར་བྱེད་པའོ།།

【明版】何者攝福德？經言「皆得成就無量無邊功德聚」等。

【宋元】何者攝福德？如經：「是諸眾生，生如是無量福德聚」等。

【藏譯】ཇི་ལྟར་བསོད་ནམས་ཡོངས་སུ་འཛིན་ཞེ་ན། སེམས་ཅན་དེ་དག་ཐམས་ཅད་ནི་དཔག་ཏུ་མེད་པའི་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་བསྐྱེད་དོ་ཞེས་གང་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ།། མི་བརྗེད་པར་འགྱུར་ཞེས་ཀྱང་རྒྱས་པར་རོ།།

【明版】何者讚歎法及修行？經言「須菩提！以要言之，是經有不可思議、不可稱量」等，此為讚歎法。於中「不可思」者，唯自覺故；「不可稱」者，無有等及勝故。

【宋元】何者讚歎法及修行？如經：「復次須菩提，此法門不可思、不可稱」等。此為讚歎法，於中「不可思」者，唯自覺故；「不可稱」者，無有等及勝故。

【藏譯】ཇི་ལྟར་ཆོས་དེ་སྒྲུབ་པ་ལ་བསྔོད་པ་ལས་ཡིན་ཞེ་ན། རབ་འབྱོར་ཆོས་ཀྱི་རྣམ་གྲངས་འདི་ནི་བསམ་གྱིས་མི་ཁྱབ་ཅིང་མཚུངས་པ་མེད་དེ་ཞེས་རྒྱས་པར་གང་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ།། ཆོས་ཀྱི་བསྔོད་པ་ནི་འདི་ཡིན་ཏེ། དེ་ལ་བསམ་གྱིས་མི་ཁྱབ་པ་ནི་སོ་སོ་རང་གིས་རིག་པར་བྱ་བ་ཉིད་ཀྱིས་སོ།། མཚུངས་མེད་པ་ནི་མཉམ་པའི་ཁྱད་པར་མེད་པའི་ཕྱིར་རོ།།

【明版】經言「此法門如來為發大乘者說，為發最上乘者說」者，此成就不可稱義。於中餘乘不及，故「最上」；煩惱障智障淨故「最勝」，應知。經言「若有人能受持讀誦修行此經，廣為人說」等者，此為讚歎修行。於中「如來知見成就無量功德聚」者，是總說也。「不可思、不可稱、不可量」者，解釋故。

【宋元】經言「又此法門，如來為發最上乘者說，為發最勝乘者說」者，此成就不可稱義，於中餘乘不及，故「最上」；煩惱障智障淨，故「最勝」應知。經言：「若於此法門受持，乃至如來悉知見」等者，此為讚歎修行。於中「是諸眾生成就無量」者，是總說，「不可思、不可稱、不可量」者，解釋故。

【藏譯】དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གསུངས་པའི་ཆོས་ཀྱི་རྣམ་གྲངས་འདི་ཡང་ཐེག་པ་མཆོག་ལ་ཡང་དག་པར་ཞུགས་པའི་སེམས་ཅན་རྣམས་ཀྱི་དོན་ཞེས་བྱ་བ་ནི་མཚུངས་པ་མེད་པ་ཉིད་སྒྲུབ་པར་བྱེད་དོ། དེ་ལ་ཐེག་པ་གཞན་ལ་ལྟོས་ན་ཉོན་མོངས་པ་དང་ཤེས་བྱའི་སྒྲིབ་པ་རྣམ་པར་དག་པའི་ཕྱིར་མཆོག་ཏུ་རིག་པར་བྱ་ལ། གཙོ་བོར་རིག་པར་བྱ་སྟེ། ཆོས་ཀྱི་རྣམ་གྲངས་འདི་ལེན་པ་ནས་ཀུན་ཆུབ་པའི་བར་དེ་དག་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གཟིགས་ཞེས་གང་གསུངས་པ་ཡིན་ཏེ། འདི་དང་དེ་དག་ནི་སྒྲུབ་པ་ལ་བསྔོད་པ་ཡིན་ཏེ། སེམས་ཅན་དེ་དག་ཐམས་ཅད་ནི་དཔག་ཏུ

མེད་པ་དང་བསམ་གྱིས་མི་ཁྱབ་པ་དང་། མཚུངས་པ་མེད་པ་དང་། གཞལ་དུ་མེད་པ་དང་། ཚད་མེད་པ་དང་ལྡན་པར་འགྱུར་ཏེ་ཞེས་རྒྱས་པར་བཤད་པའོ།།

【明版】「如是人等，則為荷擔如來阿耨多羅三藐三菩提」者，謂肩負菩薩重擔故。經言「須菩提！若樂小法者，則於此經不能受持讀誦修行，為人解說」者，謂聲聞獨覺乘者故。經言「若有我等見，乃至受持無有是處」者，謂有人我見眾生，而自謂菩薩者故。

【宋元】「是等即為荷擔我菩提」者，謂肩負菩提重擔故。經言：「須菩提！下信解」者，「不能聞此法」者，謂聲聞獨覺乘者故。經言：「若有我等見」者，謂有人我見眾生，而自謂菩薩者。

【藏譯】དེ་དག་ཐམས་ཅད་ནི་ངའི་བྱང་ཆུབ་ཕྲག་པ་ལ་ཐོགས་པར་འགྱུར། བྱང་ཆུབ་ཀྱི་ཁུར་འཛེལ་བར་བྱེད་པར་འགྱུར་ཏེ། རབ་འབྱོར་ཆོས་ཀྱི་རྣམ་གྲངས་འདི་དམན་པ་ལ་མོས་པ་རྣམས་ཀྱིས་མཉན་པར་མི་ནུས་ཏེ། ཉན་ཐོས་དང་རང་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཐེག་པ་པ་རྣམས་ཀྱིས་སོ།། བདག་ཏུ་ལྟ་བ་རྣམས་ཀྱི་མ་ཡིན་ཞེས་པ་ནི་གང་ཟག་ཏུ་ལྟ་བའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་རྣམས་བཤད་པ་ཡིན་ནོ།།

【明版】何者天等供養？經言「須菩提！在在處處，若有此經，一切世間天人阿脩羅所應供養」等者。於中「以華鬘、燒香、薰香、塗香、末香、衣蓋幢旛等，供養恭敬，禮拜右繞」，故名「支提」。

【宋元】何者天等供養？如經：「復次，須菩提，隨所地分，解說此修多羅處，常應供養，彼地分即為支提」等，於中「以華鬘、燒香、熏香、塗香、末香，衣蓋幢幡」等，「供養、恭敬、禮拜、右遶」，故名「支提」。

【藏譯】ལྷ་ལ་སོགས་པས་བཀུར་བ་ཇི་ལྟ་བུ་ཞེ་ན། ཡང་རབ་འབྱོར་ས་ཕྱོགས་གང་ན་མདོ་སྡེ་འདི་སྟོན་པ་དེ་མཆོད་པར་བྱ་བ་དང་། སའི་ཕྱོགས་དེ་ཞེས་བྱ་བ་རྒྱས་པར་གང་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ།། དེ་ལ་མེ་ཏོག་དང་། བདུག་སྤོས་དང་། གདུགས་དང་། རྒྱལ་མཚན་དང་། བ་དན་ལ་སོགས་པ་རྣམས་ཀྱིས་མཆོད་པ་དང་། འདུད་ཅིང་ཕྱག་བྱ་བ་དང་། བསྐོར་བ་བྱེད་པ་དང་། ཡོན་དབུལ་ཞིང་གང་དུ་མཆོད་རྟེན་དུ་འགྱུར་བའོ།།

【明版】何者滅罪？經言「若善男子、善女人，受持讀誦此經，為人輕賤等故」者，此毀辱事有無量門，為顯示此故說輕賤。經言「當得阿耨多羅三藐三菩提」者，顯示滅罪故。

【宋元】何者滅罪？如經「彼若為人輕賤、甚輕賤」，乃至「當得菩提」等故。此毀辱事有無量門，為顯示此故復言甚輕賤。經言：「當得佛菩提」者，顯示罪滅故。

【藏譯】སྡིག་པ་ཟད་པར་བྱེད་པ་ཇི་ལྟ་བུ་ཞེ་ན། འདི་དག་ཡོངས་སུ་མནར་བར་འགྱུར་རོ།། དེ་ཡོངས་སུ་མནར་བའི་སྣོད་དུ་མ་ཉིད་ཡོངས་སུ་བསྟན་པའི་ཕྱིར་ཤིན་དུ་མནར་བར་འགྱུར་ཞེས་དང་། སངས་རྒྱས་ཀྱི་བྱང་ཆུབ་ཀྱང་ཐོབ་པར་འགྱུར་ཞེས་དང་། སྒྲིབ་པ་དང་སྡིག་པ་ཡོངས་སུ་ཟད་པར་འགྱུར་ཞེས་བསྟན་པས་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ།།

【明版】前所說「以此因緣，出生無量阿僧祇多福」者，今當解釋，彼無量阿僧祇義應知。威力者，成熟熾然故；多者，具足故。於中，經言「須菩提！我念過去無量阿僧祇阿僧祇劫」等者，此顯示威力故，即是福聚威力，以彼所有福聚遠絕高勝故。此中「阿僧祇劫」者，乃至「然燈佛」，故應知「過阿僧祇」者，更過前故。「親承」者，供養故。「不空過」者，常不離供養故。

【宋元】前所說「以此因緣出生無量阿僧祇多福」者，今當解釋。彼無量阿僧祇義應知，威力者，成熟熾然故。多者，具足勝大故。於中，如經：「須菩提，我憶阿僧祇過阿僧祇劫前」如是等，此顯示威力故，即是福聚威力，以彼所有福聚遠絕高勝故。此中「阿僧祇劫」者，乃至「然燈佛」，故應知「過阿僧祇」者，更過前故。「親近」者，供養故。「不空過」者，常不離供養故。

【藏譯】དེའི་ཕྱིར་གཞན་ཡང་ལྷུང་བ་ལས་འབྱུང་བ་དང་། བསོད་ནམས་ཆེས་མང་ཞིང་གཞལ་དུ་མེད་པ་གྲངས་མེད་པ་འབྱུང་བར་འགྱུར་རོ་ཞེས་ཀྱང་གསུངས་སོ།། དེ་ནི་གཞལ་དུ་མེད་པ་དང་གྲངས་མེད་པའི་རྣམ་པར་བཤད་པ་ཡིན་པར་རིག་པར་བྱ་སྟེ། ཤིན་དུ་གདུང་བ་འབྱུང་བར་འགྱུར་བ་ཉིད་དང་། མང་པོ་ཉིད་འབྱུང་བར་འགྱུར་བས་ཀྱང་ངོ་།། དེ་ལ་རབ་འབྱོར་ངས་མངོན་པར་ཤེས་ཏེ་བསྐལ་པ་གྲངས་མེད་པའི་ཆེས་གྲངས་མེད་པ་ཞེས་རྒྱས་པར་གང་གསུངས་པ་ཡིན་ཏེ། འདི་དག་གིས་ནི་རབ་ཏུ་གྱུར་པར་སྟོན་པར་བྱེད་ལ། འདི་ནི་འདིའི་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་འབྱུང་བ་གང་རེ་ཞིག་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་དེ་མཆོག་ཏུ་ཐལ་གྱིས་གནོན་པ་ཡིན་ནོ།། དེ་ལ་ཇི་སྲིད་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་མར་མེ་མཛད་ནས་བསྐལ་པ་གྲངས་མེད་པར་རིག་པར་བྱ་སྟེ། དེ་ལས་ཆེས་གྲངས་མེད་པ་གཞན་གྱིས་མཉེས་པར་བྱས་པའོ་ཞེས་བྱ་བ་ནི་མདོར་བསྡུས་པའོ།། ཐུགས་བྱུང་བར་མ་བྱས་པ་ནི་ང་རྒྱལ་མེད་པའོ།།

【明版】經言「須菩提！若有善男子、善女人，於後末世有受持讀誦修行此經，所得功德若我具說者，或有人聞心則狂亂」，如是等此顯示多故，或為狂因，或得亂心果應知。此之彼威力及彼多等，何人能說？！是故經言「須菩提！當知是法門不可思議，果報亦不可思議。」此顯示彼福體及果不可測量故。

【宋元】若復經言：「須菩提，若善男子善女人所得福聚若我說」者，「若有人聞心則狂亂」如是等。此顯示多故。或為狂因，或得亂心果應知，此之彼威力及彼多等，何人能說？！是故經言：「復次須菩提，此法門不可思議，果報亦不可思議」，此顯示彼福體及果不可測量故。

【藏譯】སླར་ཡང་རབ་འབྱོར་གལ་ཏེ་རིགས་ཀྱི་བུའམ་རིགས་ཀྱི་བུ་མོ་དེ་རྣམས་ཀྱི་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་ངས་བརྗོད་ན་ཞེས་རྒྱས་པར་གང་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ།། འདིས་མང་པོ་ཉིད་དུ་སྟོན་པར་བྱེད་དེ། དེ་ལ་སྨྱོ་སྨྱོ་པོ་ནི་རྒྱུ་ཡིན་ལ་སེམས་འཁྲུགས་པ་ནི་འབྲས་བུར་རིག་པར་བྱའོ།། དེ་ནི་བསོད་ནམས་འབྱུང་བ་ཇི་ལྟ་ཞེ་ན། ཡང་རབ་འབྱོར་ཆོས་ཀྱི་རྣམ་གྲངས་འདི་ནི་བསམ་གྱིས་མི་ཁྱབ་པ་ཉིད་དེ། འདིའི་རྣམ་པར་སྨིན་པ་ཡང་བསམ་གྱིས་མི་ཁྱབ་ཅེས་གང་གསུངས་པ་ཡིན་ཏེ། འདིས་ནི་བསོད་ནམས་ཀྱི་འབྲས་བུ་དེ་རྟོག་གེ་ལ་མི་བརྟེན་པར་ཡོངས་སུ་སྟོན་པར་བྱེད་དོ།།

丁十五、於證道時遠離喜動

經曰：**【爾時，須菩提白佛言：「世尊！云何菩薩發阿耨多羅三藐三菩提心？云何住？云何修行？云何降伏其心？」佛告須菩提：「菩薩發阿耨多羅三藐三菩提心者，當生如是心：我應滅度一切眾生，令入無餘涅槃界。如是滅度一切眾生已，而無一眾生實滅度者。何以故？須菩提！若菩薩有眾生相、人相、壽者相，則非菩薩。何以故？須菩提！實無有法，名為菩薩發阿耨多羅三藐三菩提心者。】**

【明版】論曰：此下第十五，於證道時遠離喜動。依離障礙十二種中，為遠離自取故，經言「須菩提白佛言：世尊！云何菩薩發菩提心住修行」等。何故復發起此初時問也？將入證道菩薩，自見得勝處，作是念：我如是住，如是修行，如是降伏心，我滅度眾生，為對治此故，須菩提問：「當於彼時，如所應住，如所修行，如所應降伏心」，及世尊答「當生如是心」等。

【宋元】為遠離自取故，經言：「須菩提言，云何菩薩大乘中發心應住」等。何故復發起此初時問也？將入證道菩薩，自見得勝處，作是念：我如是住，如是修行，如是降伏心，我滅度眾生，為對治此故，須菩提問：「當於彼時如所應住，如所應修行，如所應降伏其心。」世尊答「應生如是心」等。

【藏譯】བདག་ཏུ་འཛིན་པས་དབེན་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་ཐེག་པ་ལ་ཡང་དག་པར་ཞུགས་པས་ཇི་ལྟར་ཞེས་རྒྱས་པར་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ།། དེ་ཅི་ཡིན་ཞེ་ན། དང་པོར་དྲིས་པ་ཉིད་སྟོན་པར་བྱེད་དེ། མངོན་པར་རྟོགས་པའི་མཐའ་ལས་གནས་བཞིན་པའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་བདག་ཉིད་ཀྱི་ཁྱད་པར་རྟོགས་པར་བལྟ་བར་བྱ་སྟེ། ངའི་དེ་ལ་གནས་པའོ་ཞེས་སོ།། དེ་ལྟར་སྒྲུབ་པ་དང་ངའི་དེ་ལྟར་སེམས་རབ་ཏུ་བཟུང་བར་བྱའོ།། ངའི་སེམས་ཅན་ཡོངས་སུ་མྱ་ངན་ལས་འདའ་བར་བྱའོ་ཞེས་རྒྱས་པའོ།། དེའི་གཉེན་པོར་དེ་ལ་གནས་པ་དང་། ཡང་ཇི་ལྟར་གནས་པར་བྱ་བ་དང་། བསྒྲུབ་པར་བྱ་བ་དང་སེམས་རབ་ཏུ་གཟུང་བར་བྱ་བའོ།། དེ་ཞུས་པར་གྱུར་པ་དང་བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་ལུང་བསྟན་ཏེ། ཇི་ལྟར་སེམས་བསྐྱེད་པར་བགྱི་ཞེས་རྒྱས་པར་ཏེ། སེམས་ཅན་ཡོངས་སུ་མྱ་ངན་ལས་འདའ་བར་བྱའོ་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སེམས་ཅན་འགའ་ཡང་ཡོངས་སུ་མྱ་ངན་ལས་འདའ་བར་གྱུར་པ་མེད་དོ་ཞེས་བྱ་བས་ནི་བདག་ཏུ་འཛིན་པའི་གཉེན་པོར་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ།།

【明版】又經言「須菩提！若菩薩有眾生」等者，為顯我執取，或隨眠故。若言我正行菩薩乘，此為我取，對治彼故，經言「須菩提！實無有法名為菩薩發阿耨多羅三藐三菩提心」者。

【宋元】又經言：「須菩提，若菩薩眾生」等想轉者，為顯我執取或隨眠故。若言我正行菩薩乘，此為我取，對治彼故，經言：「須菩提！無有法發行菩薩乘」者。

【藏譯】རབ་འབྱོར་གལ་ཏེ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་ཅན་དུ་འདུ་ཤེས་འཇུག་ན་ཞེས་བྱ་བ་ནི་ཡང་དག་པར་འཛིན་པ་ལས་སམ་བག་ལ་ཉལ་ལས་སོ་ཞེས་དགོངས་སོ།། ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་ཐེག་པ་ལ་གནས་པ་ཞེས་པ་ནི་བདག་ཏུ་འཛིན་པའི་གཉེན་པོར་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ།། རབ་འབྱོར་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་ཐེག་པ་ལ་ཡང་དག་པར་ཞུགས་པ་ཞེས་བྱ་བའི་ཆོས་དེ་གང་ཡང་མེད་པའི་ཕྱིར་རོ་ཞེས་བྱ་བས་ཀྱང་ངོ་།།

丁十六、求教授

經曰：**【「須菩提！於意云何？如來於然燈佛所，有法得阿耨多羅三藐三菩提不？」須菩提白佛言：「不也！世尊！如我解佛所說義，佛於然燈佛所，無有法得阿耨多羅三藐三菩提。」佛言：「如是，如是。須菩提！實無有法，如來於然燈佛所得阿耨多羅三藐三菩提。須菩提！若有法如來得阿耨多羅三藐三菩提者，然燈佛則不與我授記：『汝於來世，當得作佛，號釋迦牟尼。』以實無有法，得阿耨多羅三藐三菩提，是故然燈佛與我授記，作如是言：『摩那婆！汝於來世，當得作佛，號釋迦牟尼。』何以故？須菩提！言如來者，即實真如。須菩提！若有人言如來得阿耨多羅三藐三菩提者，是人不實語。須菩提！實無有法，佛得阿耨多羅三藐三菩提。須菩提！如來所得阿耨多羅三藐三菩提，於是中不實不妄語。是故如來說一切法皆是佛法。須菩提！所言一切法一切法者，即非一切法，是故名一切法。】**

【明版】論曰：此下第十六，求教授。依離障礙十二種中，為離無教授故，經言「須菩提！於意云何？如來於然燈佛所有法得阿耨多羅三藐三菩提不？」如是等。

【宋元】為離無教授故，經言：「須菩提！有法如來於燃燈如來所」等。

【藏譯】གདམས་ངག་དང་མི་ལྡན་པས་དབེན་པའི་དབང་དུ་མཛད་ནས་རབ་འབྱོར་འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་མར་མེ་མཛད་ལས་ཆོས་དེ་གང་ཡང་ཡོད་དམ་ཞེས་རྒྱས་པར་ཏེ།

【明版】又經言「須菩提！若有法如來得阿耨多羅三藐三菩提者，然燈佛則不與我授記，汝於來世當得作佛」等。此有何意？若菩提法可說，如彼然燈如來所說者，我於彼時便得菩提，然燈如來則不授記言我得等，以彼法不可說故。我於彼時不得菩提，是故與我授記，此是其義應知。

【宋元】又經言:「須菩提！若有法如來得正覺者，燃燈如來則不授記，汝當得」等。此有何意？若正覺法可說，如彼燃燈如來所說者，我於彼時便得正覺，燃燈如來則不授記，言汝當得等。以彼法不可說故。我於彼時不得正覺，是故與我授記，此是其義應知。

【藏譯】རབ་འབྱོར་གལ་ཏེ་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་མར་མེ་མཛད་ལས་གང་བླ་ན་མེད་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་ཆོས་དེ་གང་ཡང་ཡོད་དམ་ཞེས་བྱ་བ་དང་། ལུང་སྟོན་པར་མི་འགྱུར་བ་ཞིག་ན་ཞེས་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ།། འདིའི་དགོངས་པ་ཅི་ཡིན་ཞེ་ན། གལ་ཏེ་རྟོགས་པར་བྱ་བའི་ཆོས་ཐོབ་པར་འགྱུར་བ་དེ་ནི། ཇི་ལྟར་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་མར་མེ་མཛད་ཀྱིས་བརྙེས་པ་དེ་བཞིན་དུ། ང་ཉིད་ཀྱང་མངོན་པར་རྫོགས་པར་སངས་རྒྱས་པར་གྱུར་ཏོ་ཞེས་བྱའོ།། ཡང་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་མར་མེ་མཛད་ཀྱིས་ལུང་སྟོན་པར་མི་འགྱུར་བ་ཞིག་ན་ཞེས་རྒྱ་ཆེར་གསུངས་ཏེ། དེའི་ཕྱིར་ཆོས་དེ་མངོན་པར་ཐོབ་པ་མེད་པ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར་དེའི་མཐའ་ལས་མངོན་པར་རྫོགས་པར་སངས་རྒྱས་ཏེ། དེ་བས་ན་ང་ལུང་བསྟན་ཏོ་ཞེས་པ་ནི་འདིར་འདིའི་དགོངས་པ་ཡིན་པར་རིག་པར་བྱའོ།།

【明版】又何故彼法不可說？經言「須菩提！言如來者，即實真如」故，如清淨故名為如來，以如不可說故作此說。清淨如名為真如，猶如真金。或言：然燈如來所，於法不得菩提，世尊後時自得菩提，為離此取故，經言「須菩提！若有人言，如來得阿耨多羅三藐三菩提者，是人不實語」等故。

【宋元】又何故彼法不可說？如經:「須菩提！如來者，即是真如故。」如清淨故，名為如來，以如不可說故，作此說，清淨如名為真如，猶如真金。或言燃燈如來所，於法不得正覺，世尊後時自得正覺，為離此取故，經言:「須菩提！若人如是言，如來正覺阿耨多羅三藐三菩提者」等。

【藏譯】ཅིའི་ཕྱིར་ཆོས་དེ་མངོན་པར་ཐོབ་པ་མེད་ཅེ་ན། རབ་འབྱོར་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ཞེས་བྱ་བ་ནི་ཡང་དག་པའི་དེ་བཞིན་ཉིད་ཅེས་གསུངས་ཏེ། དེ་ལ་དེ་བཞིན་ཉིད་ཀྱི་ཚིག་བླ་དྭགས་ནི། རྣམ་པར་དག་པས་རབ་ཏུ་ཕྱེ་བའི་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་སྟེ། དེ་བཞིན་ཉིད་ཀྱང་ཐོབ་པ་མེད་པའོ་ཞེས་དགོངས་པའོ།། རྣམ་པར་དག་པའི་དེ་བཞིན་ཉིད་དང་ཡང་དག་པའི་དེ་བཞིན་ཉིད་ཅེས་བརྗོད་པ་དེ་ལ། ཡང་དག་པ་ནི་གསེར་ལྟ་བུའོ།། གལ་ཏེ་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་མར་མེ་མཛད་ལས་ཆོས་དེ་མངོན་པར་རྫོགས་པར་སངས་མ་རྒྱས་ལ། བཅོམ་ལྡན་འདས་ཉིད་ཀྱིས་ཕྱིས་མངོན་པར་རྫོགས་པར་སངས་རྒྱས་སོ་ཞེས་འཛིན་པ་སྤང་བའི་ཕྱིར། རབ་འབྱོར་གང་ལ་ལ་ཞིག་འདི་སྐད་དུ་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་བླ་ན་མེད་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་མངོན་པར་རྫོགས་པར་སངས་རྒྱས་སོ་ཞེས་ཟེར་ན་ཞེས་རྒྱ་ཆེར་གསུངས་སོ།།

【明版】又經言「須菩提！如來所得阿耨多羅三藐菩提，於是中不實不妄語」者，顯示真如無二故。云何「不實」？謂言說故，「不妄」者，謂彼菩提,不無世間言說故。

【宋元】又經言「須菩提，如來所正覺法，於是中不實不妄」者，顯示真如無二故。云何「不實」？謂言說故。「不妄」者，謂彼正覺，不無世間言說故。

【藏譯】རབ་འབྱོར་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་ཆོས་གང་མངོན་པར་རྫོགས་པར་སངས་རྒྱས་པའི་ཆོས་དེ་ནི་བདེན་པ་ཡང་མེད་བརྫུན་པ་ཡང་མེད་ཅེས་པས་ནི་དེ་བཞིན་ཉིད་གཉིས་སུ་མེད་པ་གསལ་བར་སྟོན་ཏེ། ཅི་ལྟར་བདེན་པ་མ་ཡིན་ན། ཐོབ་པར་བྱ་བ་ཅི་ལྟ་བའོ།། ཅི་ལྟར་བརྫུན་པ་མ་ཡིན་ན། མངོན་པར་རྫོགས་པར་འཚང་རྒྱ་བ་ཇི་ལྟ་བ་སྟེ། དེ་ལ་ནི་གང་དུ་ཡང་མངོན་པར་ཐོབ་པའི་འཇུག་པ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་པ་ཉིད་ཀྱིས་སོ།།

【明版】經言「是故如來說一切法皆是佛法」者，此何義？顯一切法，法如清淨故。「如」者，遍一切法故，此是其義；又彼一切法，法體不成就，為安立第一義故。經言「須菩提！所言一切法一切法者，即非一切法，是名一切法」故。

【宋元】經言「是故如來說一切法，即是佛法」者，此何義？顯一切法,法如清淨故。「如」者，遍一切法故，此是其義；又彼一切法，法體不成就，為安立第一義故。經言「須菩提，一切法者悉是非法，是名一切法」故。

【藏譯】དེ་བས་ན་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་ཆོས་ཐམས་ཅད་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་ཞེས་གསུངས་པའི་དགོངས་པ་ཅི་ཞེ་ན། གང་གི་ཕྱིར་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་རྣམས་དེ་བཞིན་ཉིད་རྣམ་པར་དག་པས་རབ་ཏུ་ཕྱེ་བ་སྟེ། ཆོས་ཐམས་ཅད་དེ་བཞིན་ཉིད་ཀྱི་རྗེས་སུ་སོང་བའོ་ཞེས་པ་འདིའི་དགོངས་པའོ།། ཆོས་ཐམས་ཅད་ཀྱང་ཆོས་སུ་མ་གྲུབ་པོ་ཞེས་དོན་དམ་པའི་རྣམ་པར་བཞག་པས། རབ་འབྱོར་ཆོས་ཐམས་ཅད་ཅེས་བྱ་བ་ནི་དེ་དག་ཐམས་ཅད་ཆོས་མེད་པ་ཡིན་ཏེ་དེས་ན་ཆོས་ཐམས་ཅད་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་ཞེས་བྱའོ་ཞེས་གསུངས་སོ།།

丁十七、證道

經曰：【「須菩提！譬如有人，其身妙大。」須菩提言：「世尊！如來說人身妙大，則非大身，是故如來說名大身。」佛言：「須菩提！菩薩亦如是。若作是言：『我當滅度無量眾生。』則非菩薩。」佛言：「須菩提！於意云何？頗有實法名為菩薩不？」須菩提言：「不也！世尊！實無有法名為菩薩。」「是故佛說一切法，無我無眾生無人無壽者。」】

【明版】論曰：此下第十七，為入證道故，經言「須菩提！譬如有人，其身妙大」，如是等顯示入證道時，得智慧故離慢。云何得智？有二種智故：一、攝種性智；二、平等智。

【宋元】為人證道故，經言：「須菩提譬如有人，妙身大身」如是等。顯示人證道時，得智慧，故離慢。云何得智？有二種智故。謂攝種性智及平等智。

【藏譯】མངོན་པར་རྟོགས་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། རབ་འབྱོར་འདི་ལྟ་སྟེ་དཔེར་ན་སྐྱེས་བུ་ཞིག་མིའི་ལུས་དང་ལྡན་ཞིང་ལུས་ཆེན་པོར་གྱུར་ཞེས་རྒྱ་ཆེར་གསུངས་པ་ཡིན་ཏེ། འདིས་ནི་མངོན་པར་རྟོག་པའི་ཡེ་ཤེས་ཐོབ་པ་དང་། མངོན་པའི་ང་རྒྱལ་མེད་པ་གསལ་བར་བསྟན་ཏོ།། ཅི་ལྟར་ཡེ་ཤེས་ཐོབ་པས་ཤེ་ན། ཡེ་ཤེས་རྣམ་པ་གཉིས་ཏེ་བར་བཟུང་ནས་ཏེ། རིགས་ཡོངས་སུ་འཛིན་པའི་ཡེ་ཤེས་དང་། མཉམ་པ་ཉིད་ཀྱི་ཡེ་ཤེས་སོ།།

【明版】若得智已，得生如來家，得決定紹佛種，此為「攝種性智」，得此已能得妙身。於中「妙身」者，謂至得身成就，身得畢竟轉依故。大身者，一切眾生身攝身故。若於此家，長夜願生，既得生已，便得彼身，是名「妙身平等智」。

【宋元】若得智已，得生如來家，得決定紹佛種，此為「攝種性智」，得此智已能得妙身。若於此家，長夜願生，既得生已，便得彼身，是名「妙身平等智」。

【藏譯】ཡེ་ཤེས་གང་ཞིག་ཐོབ་པས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པའི་རིགས་སུ་སྐྱེས་པ་ནི་སངས་རྒྱས་སུ་རིགས་ངེས་པར་གྱུར་པ་སྟེ། དེ་ནི་རིགས་ཡོངས་སུ་འཛིན་པའི་ཡེ་ཤེས་ཡིན་ལ། དེ་ཐོབ་པས་ནི་ལུས་དང་ལྡན་པར་འགྱུར་རོ།། འདིས་ནི་གང་དུ་ཚེ་རབས་མང་པོར་མངོན་པར་དགའ་བར་བྱེད་པ་སྟེ། རིགས་སུ་སྐྱེས་པར་གྱུར་པ་དེ་ནི་ལུས་དང་ལྡན་པར་འགྱུར་ཏེ། དེའི་ཕྱིར་ལུས་དང་ལྡན་པ་ཞེས་བརྗོད་པར་བྱའོ།།

【明版】復有五種平等因緣：一、粗惡平等；二、法無我平等；三、斷相應平等；四、無希望心相應平等；五、一切菩薩證道平等。得此等故，得為大身，攝一切眾生大身故，

於彼身中，安立非自非他故。

【宋元】復有五種平等因緣：一、粗惡平等；二、法無我平等；三、斷相應平等；四、無希望心相應平等；五、一切菩薩證道平等。得此等故，得為大身，攝一切眾生大身故。於彼身中，安立非自非他故。

【藏譯】མཉམ་པ་ཉིད་ཀྱི་ཡེ་ཤེས་ཀྱང་མཉམ་པ་ཉིད་རྣམ་པ་ལྔ་ཉེ་བར་བཟུང་ནས་ཏེ། གནས་ངན་ལེན་མཉམ་པ་ཉིད་དང་། བདག་མེད་པ་མཉམ་པ་ཉིད་དང་། སྤོང་བ་ལ་བརྩོན་པ་མཉམ་པ་ཉིད་དང་། ཟང་ཟིང་མེད་པའི་སེམས་ལ་བརྩོན་པ་མཉམ་པ་ཉིད་དང་། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་མངོན་པར་རྟོགས་པ་མཉམ་པ་ཉིད་དོ།། དེ་དག་ཐོབ་པས་ལུས་ཆེན་པོར་གྱུར་པ་སྟེ། སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་ཀྱི་ལུས་ཉེ་བར་ལེན་པའི་ཕྱིར་རོ།། དེའི་ལུས་དེ་ནི་རང་གི་མ་ཡིན་ཞིང་གཞན་གྱི་མ་ཡིན་ལ་གནས་པར་ཤུས་པའོ།།

【明版】經言「世尊！如來說人身妙大，則非大身，是故如來說名大身」等者，於此妙身等中，安立第一義。如是等是為得智慧。

【宋元】經言：「如來所說，有人妙身大身即非身，是故如來說名妙身大身」等。此於妙身等中，安立第一義，如是等是為得智慧。

【藏譯】དེས་ན་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་སྐྱེས་བུ་མིའི་ལུས་དང་ལྡན་ཞིང་ལུས་ཆེན་པོ་ཞེས་གང་གསུངས་པ་དེ་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་ལུས་མ་མཆིས་པར་གསུངས་ཏེ་དེས་ན་ཞེས་རྒྱ་ཆེར་གསུངས་སོ།། དེ་ལ་ལུས་དང་ལྡན་པ་དང་ལུས་ཆེན་པོས་ནི་འདིར་དོན་དམ་པའི་ཚུལ་རྣམ་པར་འཇོག་པར་བྱེད་དེ། དེ་ལྟར་རེ་ཞིག་ཡེ་ཤེས་ཐོབ་པ་ལས་སོ།།

【明版】云何離慢？經言「須菩提！菩薩亦如是。若作是言：我當滅度無量眾生」等。此云何可知？若作是念：「我滅度眾生，我是菩薩」，應知此是慢者，非實義菩薩。為顯示此故，經言「是故佛說一切法無眾生」等，「若菩薩有眾生念，則不得妙身大身」故。

【宋元】云何離慢？如經：「若菩薩作是言」等。此云何可知？若作是念：「我滅度眾生，我是菩薩」，應知此是慢者，非實義菩薩，為顯示此故，經言：「是故如來說一切法無眾生，若菩薩有眾生念，則不得妙身大身」故。

【藏譯】ཅི་ལྟར་མངོན་པའི་ང་རྒྱལ་མེད་པ་ལས་ཤེ་ན། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་གང་ཞིག་འདི་སྐད་དུ་ཞེས་རྒྱ་ཆེར་གང་གསུངས་པ་སྟེ། འདིས་ཅི་ཤེས་པར་བྱེད་ཅེ་ན། གང་ཞིག་འདི་སྙམ་དུ་བདག་གིས་སེམས་ཅན་རྣམས་ཡོངས་སུ་མྱ་ངན་ལས་འདའ་བར་བྱའོ་སྙམ་ན་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་དེ་བདག་ཉིད་མངོན་པའི་ང་རྒྱལ་ཅན་དུ་རིག་པར་བྱ་བ་སྟེ། ཡང་དག་པའི་དོན་དུ་ན་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཞེས་མི་བྱ་བའོ།། དེ་བས་ན་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་ཆོས་ཐམས་ཅད་ནི་སེམས་ཅན་མེད་པ་ཞེས་གསུངས་པས་ཅི་ཞིག་གསལ་བར་བྱས་ཤེ་ན། གལ་ཏེ་སེམས་ཅན་ཡོད་པར་གྱུར་ན། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་དེ་ལྟར་ལུས་དང་ལྡན་པ་དང་ལུས་ཆེན་པོར་གྱུར་པ་གང་ལས་ཡིན་ཞེས་པའོ།།

丁十八、上求佛地

分六：戊一、國土淨具足；戊二、無上見智淨具足；戊三、福自在具足；戊四、身具足；戊五、語具足；戊六、心具足

戊一、國土淨具足

經曰：**【「須菩提！若菩薩作是言：『我莊嚴佛國土。』是不名菩薩。何以故？如來說莊嚴佛土莊嚴佛土者，即非莊嚴，是名莊嚴佛國土。須菩提！若菩薩通達無我、無我法者，如來說名真是菩薩菩薩。」】**

【明版】論曰：此下第十八，上求佛地。應知彼地復有六種具足攝轉依具足：一、國土淨具足；二、無上見智淨具足；三、福自在具足；四、身具足；五、語具足；六、心

具足。經言「須菩提！若菩薩作是言：我莊嚴佛國土，是不名菩薩」如是等，此義為於共見正行中轉故，為斷彼故，安立第一義，經言「即非莊嚴，是名莊嚴國土」等。

【宋元】彼為淨國土三摩鉢帝故。經言：「須菩提若菩薩作是言，我當成就莊嚴國土，則非菩薩」，此義為於共見正行中轉故。為斷彼故安立第一義，經言：「即非莊嚴如來，說名莊嚴國土」等。

【藏譯】དེ་ལས་གོང་དུ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ས་ཡོངས་སུ་ཚོལ་བ་དང་ཞིང་རྣམ་པར་དག་པ་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། རབ་འབྱོར་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་གང་ཞིག་འདི་སྐད་དུ་བདག་གིས་ཞིང་བཀོད་པ་རྣམས་བསྒྲུབ་བོ་ཞེས་ཟེར་ན། དེ་ཡང་དེ་བཞིན་དུ་བརྗོད་པར་བྱའོ་ཞེས་གསུངས་ཏེ། དེ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཞེས་མི་བྱའོ་ཞེས་པའི་དོན་ཏོ།། དེར་ལྟ་བ་དང་བཅས་པ་ནི་ཡང་དག་པའི་སྒྲུབ་པ་ལ་འཇུག་པར་བྱེད་དེ། དེས་ན་དེ་སྤང་བར་བྱ་བའི་ཕྱིར་དོན་དམ་པ་རྣམ་པར་འཇོག་པར་བྱེད་དེ། དེ་དག་བཀོད་པ་མེད་པར་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གསུངས་པའི་ཕྱིར་ཏེ། དེས་ན་ཞིང་བཀོད་པ་རྣམས་ཞེས་བྱའོ་ཞེས་སོ།།

【明版】又經言「須菩提！若菩薩通達無我無我法」者，此言為二種無我故，謂人無我、法無我。又經言「如來說名菩薩」，菩薩者，為於彼二種無我中二種正覺故。此等云何顯示？若言我成就，即為人我；取莊嚴國土者，是法我取，此非菩薩。

【宋元】又經言「須菩提，若菩薩信解無我法」，無我法者，此言為二種無我故。謂人無我、法無我。又經言「如來說名菩薩」，菩薩者，為於彼二種無我中二種正覺故。此等云何顯示？若言我成就，即為人我取；莊嚴國土者，是法我取，此非菩薩。

【藏譯】རབ་འབྱོར་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་གང་ཞིག་འདི་སྐད་དུ། ཆོས་རྣམས་ནི་བདག་མེད་པ་ཆོས་རྣམས་ནི་བདག་མེད་པའོ་ཞེས་མོས་པ་ཞེས་པ་ནི་བདག་མེད་པ་རྣམ་པ་གཉིས་ཀྱི་དབང་དུ་བྱས་ནས་གསུངས་པ་སྟེ། གང་ཟག་གི་བདག་མེད་པ་དང་ཆོས་ཀྱི་བདག་མེད་པའོ།། དེ་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཞེས་བརྗོད་དོ་ཞེས་པ་ནི་བདག་མེད་པ་རྣམ་པ་གཉིས་པོ་དེ་ཉིད་རྟོགས་པར་བྱང་ཆུབ་པ་རྣམ་པ་གཉིས་ཀྱི་དབང་དུ་བྱས་ནས་གསུངས་པ་སྟེ། འདིས་ཅི་ཞིག་གསལ་བར་བྱས་ཤེ་ན། གང་ཞིག་བདག་གིས་བསྒྲུབ་བོ་ཞེས་གང་ཟག་ཏུ་འཛིན་པ་དང་། ཞིང་བཀོད་པ་རྣམས་ཞེས་ཆོས་སུ་འཛིན་པ་སྟེ། དེ་དག་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་རྣམས་ལ་མེད་ཅེས་པའོ།།

戊二、無上見智淨具足

經曰：**【「須菩提！於意云何？如來有肉眼不？」須菩提言：「如是，世尊！如來有肉眼。」佛言：「須菩提！於意云何？如來有天眼不？」須菩提言：「如是，世尊！如來有天眼。」佛言：「須菩提！於意云何？如來有慧眼不？」須菩提言：「如是，世尊！如來有慧眼。」佛言：「須菩提！於意云何？如來有法眼不？」須菩提言：「如是，世尊！如來有法眼。」佛言：「須菩提！於意云何？如來有佛眼不？」須菩提言：「如是，世尊！如來有佛眼。」佛言：「須菩提！於意云何？如恆河中所有沙，佛說是沙不？」須菩提言：「如是，世尊！如來說是沙。」佛言：「須菩提！於意云何？如一恆河中所有沙，有如是等恆河，是諸恆河所有沙數佛世界，如是世界，寧為多不？」須菩提言：「彼世界甚多，世尊！」佛言：「須菩提！爾所世界中，所有眾生，若干種心住，如來悉知。何以故？如來說諸心住，皆為非心住，是名為心住。何以故？須菩提！過去心不可得，現在心不可得，未來心不可得。】**

【明版】論曰：此下第二，為無上見智淨具足故，經言「須菩提！於意云何？如來有肉眼不」如是等。於中二種：一、為見淨；二、為智淨。如來不唯有慧眼，為令知見淨

勝故，顯示有五種眼。若異此則唯求慧眼見淨故。於中略說有四種眼，謂色攝、第一義諦攝、世諦攝、一切種一切應知攝。

【宋元】為見智淨具足故，經言:「須菩提於意云何? 如來有肉眼不」如是等。如來不唯有慧眼，為令知見淨勝故。顯示有五種眼，若異此則唯求慧眼見淨故。於中略說有四種眼：謂色攝，第一義諦攝，世諦攝，一切種一切應知攝。

【藏譯】ལྷན་མེད་པའི་མཐོང་བ་དང་ཡེ་ཤེས་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། རབ་འབྱོར་འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ལ་ཤའི་སྤྱན་མངའ་སྙམ་འམ་ཞེས་རྒྱ་ཆེར་གསུངས་སོ།། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ནི་གཟིགས་པ་རྣམ་པར་དག་པ་ཕུལ་དུ་བྱུང་བ་མངའ་བ་ཉིད་དུ་ཤེས་པར་བྱ་བའི་ཕྱིར། ཤེས་རབ་ཀྱི་སྤྱན་ཁོ་ན་མངའ་བ་མ་ཡིན་ཏེ། སྤྱན་རྣམ་པ་ལྔ་མངའ་བ་ཉིད་གསལ་བར་སྟོན་ཏོ།། གཞན་དུ་ན་ཤེས་རབ་ཀྱི་སྤྱན་ཁོ་ནས་གཟིགས་པ་རྣམ་པར་དག་པ་ཚོལ་བར་འགྱུར་རོ།། དེ་ལ་བསྡུས་ན་སྤྱན་རྣམ་པ་བཞི་སྟེ། གཟུགས་འཛིན་པར་བྱེད་པ་དང་། དོན་དམ་པའི་བདེན་པ་འཛིན་པར་བྱེད་པ་དང་།། ཀུན་རྫོབ་ཀྱི་བདེན་པ་འཛིན་པར་བྱེད་པ་དང་། རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་དུ་ཤེས་བྱ་ཐམས་ཅད་འཛིན་པར་བྱེད་པའོ།།

【明版】色攝復有二種，謂法界、修果，此為五眼粗境界故，是初「色攝」。第一義智力故，世智不顛倒轉，是故「第一義諦攝」在先。於中為人說法，若彼法為彼人施設，此智說名法眼。「一切應知」中，一切種無功用智，說名佛眼。此等名為「見淨」。

【宋元】色攝復有二種：謂法果、修果。此為五眼粗境界故。是初「色攝」。第一義智力故，世智不顛倒轉，是故「第一義諦攝」在先。於中為人說法，若彼法為彼人施設，此智說名法眼。「一切應知」中，一切種無功用智，說名佛眼，此等名為「見淨」。

【藏譯】གཟུགས་འཛིན་པར་བྱེད་པ་ཡང་རྣམ་པ་གཉིས་ཏེ། ལས་ཀྱི་འབྲས་བུ་དང་། བསྒོམས་པའི་འབྲས་བུའོ།། དེས་ན་རྣམ་པ་ལྔར་འགྱུར་རོ།། རྒྱ་ཆེ་བའི་ཡུལ་ཅན་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར་གཟུགས་འཛིན་པ་ནི་དང་པོའོ།། དོན་དམ་པ་མཁྱེན་པའི་དབང་གིས་ཀུན་རྫོབ་ལ་མཁྱེན་པ་ཕྱིན་ཅི་མ་ལོག་པར་འཇུག་སྟེ། དེའི་ཕྱིར་དོན་དམ་པའི་བདེན་པ་འཛིན་པ་སྔ་མའོ།། དེ་ལ་ཆོས་དང་གང་ཟག་ཏུ་མངོན་པར་བརྗོད་པ་ནི་ཆོས་དང་གང་ཟག་ཏུ་བཏགས་པའོ།། དེ་དག་མཁྱེན་པ་ནི་ཆོས་ཀྱི་སྤྱན་ཞེས་བརྗོད་པར་བྱ་སྟེ། འདི་ནི་ཇི་སྙེད་པ་གཟིགས་པ་རྣམ་པར་དག་པའོ།།

【明版】如經「須菩提！於意云何？如恒河中所有沙」如是等，此為「智淨」。於中「心住」者，謂三世心。「若干種」者，應知有二種，謂染及淨，即是共欲心、離欲心等。「世」者，說過去等分。於此二中，安立第一義故，經言「如來說諸心住，皆為非心住，乃至過去心不可得」等。

【宋元】如經說「恒河等」譬喻，「所有若干種心住我悉知」等，此為智淨。於中「心住」者，謂三世心。「若干種」者，應知有二種，謂染及淨，即是共欲心、離欲心等。「世」者，謂過去等分。於此二中安立第一義故。經言:「心住者即為非住，乃至過去心不可得」等。

【藏譯】དཔེར་མཛད་པ་དེ་དག་གི་བསམ་པ་ཐ་དད་པའི་སེམས་ཀྱི་རྒྱུན་ངས་རབ་ཏུ་ཤེས་སོ་ཞེས་གང་གསུངས་པ་འདི་ནི་ཡེ་ཤེས་རྣམ་པར་དག་པ་སྟེ། དེ་ལ་སེམས་ཀྱི་རྒྱུན་ནི་དུས་གསུམ་པའི་སེམས་རྣམས་སོ།། དེ་ལ་བསམ་པ་ཐ་དད་པ་ནི་རྣམ་པ་གཉིས་སུ་རིག་པར་བྱ་སྟེ། ཀུན་ནས་ཉོན་མོངས་པ་དང་རྣམ་པར་བྱང་བའམ་འདོད་ཆགས་དང་བཅས་པ་དང་འདོད་ཆགས་དང་བྲལ་བ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པའོ།། ཡང་ན་འདས་པ་ལ་སོགས་པའི་དབྱེ་བས་སོ།། དེ་ལྟར་གཉིས་ཀ་ཡང་དོན་དམ་པར་རྣམ་པར་འཇོག་པར་བྱེད་དེ། སེམས་ཀྱི་རྒྱུན་ཞེས་བྱ་བ་ནི་རྒྱུན་མེད་ཅེས་པ་དང་། འདས་པའི་སེམས་ཀྱང་དམིགས་སུ་མེད་ཅེས་བྱ་བ་རྒྱ་ཆེར་གསུངས་སོ།།

【明版】於中「過去心不可得」者，已滅故；「未來」者，未有故；「現在」者，第

一義故。為應知中證故，安立「見」，為教彼彼眾生寂靜心故，安立「智」。於此「智淨」中，說心住即非心住；如是「見淨」中，何故不說眼即非也？以一住處故，見智淨後安立第一義故，初亦得成就。

【宋元】於中「過去心不可得」者，已滅故。「未來」者，未有故。「現在」者，第一義故。為應知中證故，安立「見」。為教彼彼眾生寂靜心故，安立「智」。於此「智淨」中，說心住即非心住，如是「見淨」中，何故不說眼即非也？以一住處故，見智淨後安立第一義故，初亦得成就。

【藏譯】དེ་ལ་འདས་པའི་སེམས་དམིགས་སུ་མེད་པ་ནི་ཞེ་བར་ཞི་བས་སོ།། མ་འོངས་པ་ནི་མ་བྱུང་བས་སོ།། ད་ལྟར་བྱུང་བ་ནི་དོན་དམ་པར་ཏེ། མངོན་སུམ་གྱི་ཤེས་བྱའི་དངོས་པོའི་དབང་དུ་བྱས་ནས་མཐོང་བ་རྣམ་པར་གཞག་པའོ།། དེ་ནས་སེམས་ཅན་རྣམས་ཀྱི་བསམ་པ་ཇི་ལྟ་བར་འདོམས་པའི་དབང་དུ་བྱས་པའི་ཡེ་ཤེས་ཏེ། འདིར་སེམས་ཀྱི་རྒྱུན་ནི་རྒྱུན་མེད་པའོ་ཞེས་ཇི་སྐད་གསུངས་པའོ།། དེ་བཞིན་དུ་གཟིགས་པ་རྣམ་པར་དག་པ་ལ་སྤྱན་ནི་སྤྱན་མེད་པའོ་ཞེས་ཅིའི་ཕྱིར་མ་གསུངས་ཤེ་ན། ཡེ་ཤེས་གཟིགས་པ་རྣམ་པར་དག་པ་ནི་རྟེན་གཅིག་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར་དང་། མཐར་ཐུག་དོན་དམ་པ་རྣམ་པར་གཞག་པ་ལས་ནི་དང་པོ་ཉིད་ནས་གྲུབ་པར་འགྱུར་ཞེས་པའོ།།

戊三、福自在具足

經曰：【「須菩提！於意云何？若有人以滿三千大千世界七寶持用布施，是善男子善女人，以是因緣，得福多不？」須菩提言：「如是！世尊！此人以是因緣，得福甚多。」佛言：「如是如是，須菩提！彼善男子善女人，以是因緣，得福德聚多。須菩提！若福德聚有實，如來則不說福德聚福德聚。」】

【明版】論曰：此下第三，為福自在具足故，經言「須菩提！於意云何？若有人以滿三千大千世界」等，於中亦安立第一義故，經言「須菩提！若福德聚有實」等。

【宋元】為自在具足故，經言：「此三千大千世界」等。於中亦安立第一義故，經言：「須菩提！若福聚有實」等。

【藏譯】བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕྱུང་པོ་དབང་དུ་གྱུར་པ་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པའི་དབང་དུ་མཛད་ནས། གང་གིས་སྟོང་གསུམ་གྱི་སྟོང་ཆེན་པོའི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་འདི་ཞེས་རྒྱ་ཆེར་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ།། འདིར་ཡང་དོན་དམ་པ་རྣམ་པར་འཇོག་པར་བྱེད་དེ། ཡང་རབ་འབྱོར་གལ་ཏེ་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོར་གྱུར་ན་ཞེས་རྒྱ་ཆེར་གསུངས་སོ།།

戊四、身具足

經曰：【「須菩提！於意云何？佛可以具足色身見不？」須菩提言：「不也！世尊！如來不應以色身見。何以故？如來說具足色身，即非具足色身，是故如來說名具足色身。」佛言：「須菩提！於意云何？如來可以具足諸相見不？」須菩提言：「不也！世尊！如來不應以具足諸相見。何以故？如來說諸相具足，即非具足，是故如來說名諸相具足。」】

【明版】論曰：此下第四，為身具足故，於中復有二種：一、為好具足；二、為相具足。為好具足故，經言「須菩提！於意云何？佛可以具足色身見不」如是等，於中亦以安立第一義故，經言「如來說非具足等」。為相身具足故，經言「須菩提！於意云何？如來可以具足諸相見不」如是等。

【宋元】於身具足中為好具足故。經言：「須菩提！於意云何？以色身成就見如來不」如是等，於中亦以安立第一義故，經言：「如來說非成就」等。為相身具足故，經言：「須

菩提！於意云何？可以相具足見如來不」如是等。

【藏譯】སྐུ་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་དང་དཔེ་བྱད་ཀྱི་སྐུ་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། རབ་འབྱོར་འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། གཟུགས་ཀྱི་སྐུ་ཡོངས་སུ་གྲུབ་པས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པར་བལྟ་བར་བྱ་སྙམ་མ་མ་ཞེས་རྒྱ་ཆེར་གསུངས་སོ།། མཚན་གྱི་སྐུ་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། རབ་འབྱོར་འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། མཚན་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པར་བལྟ་བར་བྱ་སྙམ་མམ་ཞེས་རྒྱ་ཆེར་གསུངས་སོ།།

戊五、語具足

經曰：**【佛言：「須菩提！於意云何？汝謂如來作是念：我當有所說法耶？須菩提！莫作是念。何以故？若人言如來有所說法，則為謗佛，不能解我所說故。何以故？須菩提！如來說法說法者，無法可說，是名說法。」】**

【明版】論曰：此下第五，為語具足故，經言「須菩提！於意云何？汝謂如來作是念：我當有所說法耶」如是等，於中安立第一義故，經言「如來說法，說法者」等。

【宋元】為語具足故，經言：「須菩提！於意云何？汝謂如來作是念：我說法也」如是等。於中安立第一義故，經言：「如來說法，說法者」等。

【藏譯】གསུང་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། རབ་འབྱོར་འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་འདི་སྙམ་དུ་ངས་ཆོས་བསྟན་ཏོ་ཞེས་རྒྱ་ཆེར་གསུངས་སོ།།

戊六、心具足

分六：己一、為念處；己二、為正覺；己三、為施設大利法；己四、為攝取法身；己五、為不住生死涅槃；己六、為行住淨

己一、為念處

經曰：**【爾時，慧命須菩提白佛言：「世尊！頗有眾生，於未來世，聞說是法，生信心不？」佛言：「須菩提！彼非眾生，非不眾生。何以故？須菩提！眾生眾生者，如來說非眾生，是名眾生。」】**

【明版】論曰：此下第六，心具足。於心具足中，復有六種：一為念處，二為正覺，三為施設大利法，四為攝取法身，五為不住生死涅槃，六為行住淨，應知。於心具足中，為念處故，經言「世尊！頗有眾生於未來世，聞說是法生信心不」如是等，此處「於諸眾生」中，顯示如世尊念處故；「彼非眾生」者，第一義故；「非不眾生」者，世諦故；「是人即為希有第一」者，顯示說第一義，是不共及相應故。此文如前說。

【宋元】於「心具足」中為「念處」故，經言：「世尊！頗有眾生於未來世，聞說是法」等，此處「於諸眾生」中，顯示如世尊念處故；「彼非眾生」者，第一義故。「非不眾生」者，世諦故。「是人即為希有第一」者，顯示說第一義，是不共及相應故。此文如前說。

【藏譯】ཐུགས་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་དྲན་པ་ཉེ་བར་གཞག་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། བཅོམ་ལྡན་འདས་མ་འོངས་པའི་དུས་ན་སེམས་ཅན་གང་དག་འདི་ལྟ་བུའི་ཆོས་བཤད་པ་འདི་ཐོས་ནས་ཞེས་རྒྱ་ཆེར་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ།། འདིས་ནི་གང་གི་ཕྱིར་བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་སེམས་ཅན་གང་དག་ལ་དགོངས་པ་ཉེ་བར་བཞག་པ་དེ་ཡོངས་སུ་གསལ་བར་བསྟན་ཏེ། དེ་དག་སེམས་ཅན་མ་ཡིན་པ་ནི་དོན་དམ་པ་ལས་སོ།། སེམས་ཅན་མེད་པ་མ་ཡིན་པ་ནི་ཀུན་རྫོབ་ལས་སོ།། འདི་ལས་གཞན་པ་ནི་དོན་དམ་པ་བསྟན་པ་ལས་སོ།། ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་དོན་རྣམས་ཀྱི་འཐད་པའི་དོན་གསལ་བར་སྟོན་པ་ནི་དེ་རྣམས་ཉིད་སྔ་མ་བཞིན་ནོ།།

己二、為正覺

經曰:【佛言:「須菩提! 於意云何? 如來得阿耨多羅三藐三菩提耶? 」須菩提言:「不也! 世尊! 世尊，無有少法如來得阿耨多羅三藐三菩提。」佛言:「如是如是，須菩提! 我於阿耨多羅三藐三菩提，乃至無有少法可得，是名阿耨多羅三藐三菩提。復次，須菩提! 是法平等，無有高下，是名阿耨多羅三藐三菩提。以無眾生無人無壽者，得平等阿耨多羅三藐三菩提，修一切善法得阿耨多羅三藐三菩提。須菩提! 所言善法善法者，如來說非善法，是名善法。】

【明版】論曰: 此下第二，於彼心具足中，為正覺故，經言「須菩提! 於意云何? 如來得阿耨多羅三藐三菩提耶」如是等，於中「無有法」者，為離有見過，已顯示菩提及菩提道故。彼復顯示菩提，有二種因緣，謂阿耨多羅語故，三藐三佛陀語故。

【宋元】於彼心具足中為正覺故，經言:「頗有法如來於阿耨多羅三藐三菩提，得正覺也」如是等。於中「無有法」者，為離有見過，已顯示菩提及菩提道故。彼復顯示菩提，有二種因緣，謂阿耨多羅語故。三藐三佛陀語故。

【藏譯】ཐུགས་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་མངོན་པར་རྫོགས་པར་བྱང་ཆུབ་པའི་དབང་དུ་མཛད་ནས། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གང་བླ་ན་མེད་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་ཏུ་མངོན་པར་རྫོགས་པར་སངས་རྒྱས་པའི་ཆོས་དེ་གང་ཡང་ཡོད་སྙམ་མམ་ཞེས་རྒྱ་ཆེར་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ།། དེ་ལ་ཆོས་དེ་གང་ཡང་མེད་དོ་ཞེས་ལྟ་བའི་སྐྱོན་ཡོངས་སུ་སྤངས་ནས་བྱང་ཆུབ་དང་བྱང་ཆུབ་ཀྱི་ལམ་ཡོངས་སུ་ཚོལ་བར་བྱེད་དེ། དེ་ཡང་བྱང་ཆུབ་གཉིས་དང་རྡེས་པའི་ཚིག་གཉིས་ཀྱིས་སྟོན་པར་བྱེད་དོ།།

【明版】於中經言「無有少法如來得阿耨多羅」者，此為「阿耨多羅語」故，此顯示菩提自相故，菩提解脫相故，彼中無微塵許法有體，是故亦不可得，亦無所有，應知。

【宋元】於中經言「微塵許法不可得不可有」者，此為「阿耨多羅語」故。此顯示菩提自相故，菩提解脫相故。彼中無微塵許法有體，是故亦無可得，亦無所有應知。

【藏譯】དེ་ནི་བླ་ན་མེད་པའི་སྒྲ་དང་ཡང་དག་པའི་སྒྲ་ཉེ་བར་བཟུང་ནས་ཏེ། རྗེས་སུ་ཡོང་། དེ་ལ་ཆོས། ཡོད་པ། ཨ་ནུ་ར་བི་ཏ་ཏྲ་སམྱོན་བི་ཏྲ་ཏེ། ཞེས་པ་ནི་ཨ་ནུཏྟ་རའི་སྒྲ་ཉེ་བར་བཟུང་བ་སྟེ་བྱང་ཆུབ་ཀྱི་རང་གི་མཚན་ཉིད་སྟོན་པར་བྱེད་དོ།། རྣམ་པར་གྲོལ་བའི་མཚན་ཉིད་ཀྱི་བྱང་ཆུབ་དེ་ལ་སྐྱེ་བའི་ཆོས་རྡུལ་ཙམ་ཡང་ཡོད་པ་མ་ཡིན་པ་སྟེ། དེ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར་དམིགས་སུ་མེད་པའོ།། དེ་ཉིད་ཀྱིས་ན་ཡོད་པ་མ་ཡིན་པར་ཤེས་པར་བྱའོ།། ཡང་རབ་འབྱོར། ཆོས་དེ་ནི་མཉམ་པ་ས་མཿ ས་ཏྲཱཿ། ཞེས་པས་ནི་ཡང་དག་པར་རྫོགས་ཀྱི་ཕྱིར་དམིགས་སུ་མེད་པའོ།། དེ་ཉིད་ཀྱིས་རྗེས་སུ་ཡོང་། དེ་ལ་ཆོས། ཡོད་པ། ཨ་ནུ་ར་བི་ཏ་ཏྲ་སམྱོན་བི་ཏྲ་ཏེ། ཞེས་པ་ནི་ཨ་ནུཏྟ་རའི་སྒྲ་ཉེ་བར་བཟུང་བ་སྟེ་བྱང་ཆུབ་ཀྱི་རང་གི་མཚན་ཉིད་སྟོན་པར་བྱེད་དོ།། རྣམ་པར་གྲོལ་བའི་མཚན་ཉིད་ཀྱི་བྱང་ཆུབ་དེ་ལ་སྐྱེ་བའི་ཆོས་རྡུལ་ཙམ་ཡང་ཡོད་པ་མ་ཡིན་པར་ཤེས་པར་བྱའོ།།

【明版】經言「復次，須菩提! 是法平等」者，為「三藐三佛陀語」故，顯示菩提者人平等相。於中「平等」者，以菩提法故得知是佛，此中經言「無有高下」者，顯示一切諸佛第一義中，壽命等無高下故。

【宋元】經言:「復次須菩提是法平等」者，為「三藐三佛陀語」故，顯示菩提者人平等相。於中「平等」者，以菩提法故，得知是佛。此中經言「無有高下」者，顯示一切諸佛第一義中，壽命等無高下故。

【藏譯】ཡང་རབ་འབྱོར། ཆོས་དེ་ནི་མཉམ་པ་ས་མཿས་ཏྲཱཿ །ཞེས་པས་ནི་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་སྒྲ་ཉེ་བར་བཟུང་ནས་བྱང་ཆུབ་ལས་གང་ཟག་གི་མཚན་ཉིད་སྟོན་པར་བྱེད་དེ། དེ་ལ་ཆོས་དེ་ནི་མཉམ་པ་སྟེ་ཞེས་པ་ནི་ཆོས་གང་གིས་བྱང་ཆུབ་དང་སངས་རྒྱས་སུ་གདགས་པའོ། ། དེ་ལ་མི་མཉམ་པ་གང་ཡང་མེད་པས་ཞེས་པས་ནི། སངས་རྒྱས་ཐམས་ཅད་དོན་དམ་པར་སྐུ་ཚེ་ལ་སོགས་པ་ཡང་མི་མཉམ་པ་མེད་པར་སྟོན་པར་

བྱེད་དོ།།

【明版】經言「以無眾生無人無壽者，得平等阿耨多羅三藐三菩提」者，顯示菩提，於生死法平等相故。經言「一切善法得阿耨多羅三藐三菩提」者，顯示菩提道故。經言「所言善法善法者，如來說非善法。是名善法」等者，此安立第一義相故。

【宋元】經言：「無壽者，無眾生得彼平等阿耨多羅三藐三菩提」者，顯示菩提，於生死法平等相故，經言：「一切善法得正覺」者，顯示菩提道故，經言：「所言善法、善法者，如來說非善法」等，此安立第一義相故。

【藏譯】བླ་ན་མེད་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་དེ་ནི་སྲོག་མེད་པ་ཉིད་ཀྱིས་མཉམ་པའོ་ཞེས་སོ།། འཁོར་བ་པའི་ཆོས་ཀྱི་སྤྱིའི་མཚན་ཉིད་ལས་བྱང་ཆུབ་སྟོན་པར་བྱེད་པ་ནི། དགེ་བའི་ཆོས་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་མངོན་པར་སངས་རྒྱས་སོ་ཞེས་གསུངས་སོ།། བྱང་ཆུབ་ཀྱི་ལམ་ཡོངས་སུ་སྟོན་པ་ནི། དེ་རྣམས་དེ་ལྟར་ཡང་སྟེ། དེ་རྣམས་ཀྱང་དོན་དམ་པའི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་རྣམ་པར་འཛོག་པར་བྱེད་དོ།།

己三、為施設大利法

經曰：【「須菩提！三千大千世界中，所有諸須彌山王，如是等七寶聚，有人持用布施，若人以此般若波羅蜜經，乃至四句偈等，受持讀誦，為他人說，於前福德，百分不及一，千分不及一，百千萬分不及一，歌羅分不及一，數分不及一，優波尼沙陀分不及一，乃至算數譬喻所不能及。須菩提！於意云何？汝謂如來作是念，我度眾生耶？須菩提！莫作是見。何以故？實無有眾生如來度者。」佛言：「須菩提！若有實眾生如來度者，如來則有我人眾生壽者相。須菩提！如來說有我者，則非有我，而毛道凡夫生者以為有我。須菩提！毛道凡夫生者，如來說名非生，是故言毛道凡夫生。】

【明版】論曰：此下於彼心具足中，為施設大利法故，經言「三千大千世界中，所有諸須彌山王」如是等，於中為安立第一義教授故，經言「汝謂如來作是念：我度眾生耶？」如是等。

【宋元】於彼心具足中，為施設大利法故，經言：「三千大千世界中，所有須彌」如是等。於中為安立第一義教授故，經言：「如來頗作是念我度眾生耶？」如是等。

【藏譯】ཐུགས་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་དོན་ཆེན་པོ་རྣམ་པར་གཞག་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། སྟོང་གསུམ་གྱི་སྟོང་ཆེན་པོའི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་ན་རི་རབ་ཇི་སྙེད་ཡོད་པ་ཞེས་རྒྱ་ཆེར་གསུངས་སོ།། དོན་ཆེན་པོ་གདམས་ངག་རྣམ་པར་བཞག་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་འདི་སྙམ་དུ་ངས་སེམས་ཅན་རྣམས་བསྒྲལ་ལོ་ཞེས་དགོངས་སོ་སྙམ་ན་ཞེས་རྒྱ་ཆེར་གསུངས་སོ།།

【明版】又經言「如來則有我人眾生壽者相」等者，此有何義？如來如爾焰而知，是故若有眾生相，如來則為有我取。若實無我，而言有我取，為離此著故，經言「須菩提！如來說有我者，則非有我」如是等。是故但小兒凡夫有如是取故，經言「須菩提！毛道凡夫生者，如來說名非生，是故言毛道凡夫生」故。

【宋元】「如來則有我等取」者，此有何義？如來如爾焰而知，是故若有眾生想，如來則為有我取。若實無我，而言有我取，為離此著故，經言：「須菩提！我取者即為非取」是如等。是故但小兒凡夫有如是取故，經言：「須菩提！凡夫、凡夫者，如來說非凡夫，是名凡夫」故。

【藏譯】དེ་ཉིད་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་བདག་ཏུ་འཛིན་པར་འགྱུར་ཞེས་པའི་དགོངས་པ་ཅི་ཞེ་ན། གང་གི་ཕྱིར་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་

ཞེས་བྱ་ཇི་ལྟ་བ་མཁྱེན་པས་དེའི་ཕྱིར་སེམས་ཅན་དུ་དགོངས་པར་གྱུར་ན། དེ་ཉིད་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་བདག་ཏུ་འཛིན་པར་འགྱུར་ཞེས་བལྟ་བར་བྱའོ།། གལ་ཏེ་བདག་མེད་ཀྱང་རེ་ཞིག་བདག་ཏུ་འཛིན་པ་ཡོད་དོ་སྙམ་དུ་མངོན་པར་ཞེན་པ་སྤང་བའི་ཕྱིར། རབ་འབྱོར་བདག་ཏུ་འཛིན་ཞེས་བྱ་བ་ནི་དེ་འཛིན་པ་མེད་པར་ཞེས་རྒྱ་ཆེར་གསུངས་སོ།། བྱིས་པ་སོ་སོའི་སྐྱེ་བོ་རྣམས་ཀྱིས་དེ་ཡོད་པར་བཟུང་ཡང་བཟུང་དུ་མེད་དོ་ཞེས་པ་ནི། རབ་འབྱོར་བྱིས་པ་སོ་སོའི་སྐྱེ་བོ་རྣམས་ཞེས་བྱ་བ་ནི། དེ་དག་སྐྱེ་བོ་མེད་པར་ཞེས་རྒྱ་ཆེར་གསུངས་ཏེ་དེ་རྣམས་དེ་བཞིན་ནོ།།

己四、為攝取法身

經曰：**【「須菩提！於意云何？可以相成就得見如來不？」須菩提言：「如我解如來所說義，不以相成就得見如來。」佛言：「如是如是！須菩提！不以相成就得見如來。」佛言：「須菩提！若以相成就觀如來者，轉輪聖王應是如來，是故非以相成就得見如來。」爾時，世尊而說偈言：**

「若以色見我，以音聲求我，是人行邪道，不能見如來。

彼如來妙體，即法身諸佛，法體不可見，彼識不能知。

須菩提！於意云何？如來可以相成就得阿耨多羅三藐三菩提耶？須菩提！莫作是念：如來以相成就得阿耨多羅三藐三菩提。】

【明版】論曰：此下於彼心具足中，為攝取法身故，經言「須菩提！於意云何？可以相成就得見如來不」如是等。於中，初偈顯示如所不應見不可見故。云何不可見？諸見世諦故。

【宋元】於彼心具足中，為攝取法身故，經言「須菩提！於意云何？應以相成就見如來不」如是等。於中，初偈顯示如所不應見不可見故。云何不可見？諸見世諦故。

【藏譯】ཐུགས་ལྡན་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་ཆོས་ཀྱི་སྐུ་ཡོངས་སུ་འཛིན་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། རབ་འབྱོར་འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། མཚན་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པར་བལྟ་བར་བྱ་སྙམ་མམ་ཞེས་རྒྱ་ཆེར་གསུངས་སོ།། དེ་ལ་ཚིགས་སུ་བཅད་པ་དང་པོས་ནི་ཇི་ལྟར་མི་མཐོང་བ་དང་གང་གིས་མི་མཐོང་བ་གསལ་བར་བསྟན་ཏེ། ཅི་ལྟར་མི་མཐོང་ཞེ་ན་ལྟ་བ་ལ་སོགས་པའི་ཐ་སྙད་རྣམས་ཀྱིས་སོ།།

【明版】「是人行邪靜」者，定名為靜，「以得禪」者，說名寂靜，說名寂靜者故。又復，禪名思惟修故。於中「思」者意所攝，「修」者識所攝，言「寂靜」者，即說覺及識，此世諦所攝應知。

【宋元】「是人行邪靜」者，定名為靜，以得禪者，說名寂靜者故，又復禪名思惟修故。於中思者意所攝，修者識所攝，言寂靜者，即說意及識，此世諦所攝應知。

【藏譯】སྒོང་བར་བརྗོད་པ་ནི་བསམ་གཏན་ཏེ་གང་གི་བསམ་གཏན་པ་དེ་ལྟར་སྒོང་བ་པ་ཞེས་བརྗོད་པ་སྟེ། དེ་ཡང་བསམ་པ་དང་སྒོམ་པའོ།། དེ་ལ་བསམ་པས་ནི་དེ་མ་ཡིན་པར་བཟུང་ལ། བསྒོམས་པས་ནི་ལོག་པར་ཤེས་པ་སྟེ། སྒོང་བས་ཞུགས་པས་ནི་ལོག་པར་ཤེས་པའི་ཐ་སྙད་བཟུང་བར་རིག་པར་བྱའོ།།

【明版】「彼不能見」者，謂彼世諦行者。第二偈顯示如彼不應見，及不應因緣。謂初分次分，於中偈言「以法應見佛」者，法者，謂真如義也。

【宋元】「彼不應見佛」者，謂彼世諦行者。第二偈顯示如彼不應見，及不應見因緣，謂初分次分，於中偈言「以法應見佛」者，法者，謂真如義也。

【藏譯】གང་གིས་མི་མཐོང་ཞེ་ན་ཐ་སྙད་ལ་ཞུགས་པའི་སྐྱེ་བོ་རྣམས་ཀྱིས་སོ།། ཚིགས་སུ་བཅད་པ་གཉིས་པའི་ཕྱེད་སྔ་མས་ནི་གང་མི་མཐོང་བ་དང་ཕྱེད་ཕྱི་མས་ནི་རྒྱུ་གང་གིས་མི་མཐོང་བ་གསལ་བར་བསྟན་ཏེ། དེ་ལ། སངས་རྒྱས་རྣམས་ནི་ཆོས་ཉིད་བལྟ།། ཞེས་པ་ནི་ཆོས་འདི་

ལ་དེ་བཞིན་གཤེགས་པའི་དོན་དུ་དགོངས་པའོ།།

【明版】此何因緣？偈言：「導師法為身」故，以如為緣故，出生諸佛淨身，此不可見，但應見法，故彼不應見。復何因緣故不可見？以彼法真如相故，非如言說而知，唯自證知故。不如言說者，非見實不能知故。

【宋元】此何因緣？偈言：「導師法為身」故。以如為緣故，出生諸佛淨身，此不可見，但應見法，故彼不應見。復何因緣故不可見？以彼法真如相故，非如言說而知，唯自證知故。不如言說者，非見實不能知故。

【藏譯】རྒྱུ་གང་གི་ཕྱིར་ཞེ་ན། འདྲེན་པ་རྣམས་ནི་ཆོས་ཀྱི་སྐུ།། ཞེས་གསུངས་ཏེ། གང་གི་ཕྱིར་དེ་བཞིན་ཉིད་ལ་དམིགས་པ་ཀུན་ཏུ་འགྲོ་བའི་སངས་རྒྱས་རྣམས་ནི་རྣམ་པར་དག་པའི་སྐུ་སྟེ། དེའི་ཕྱིར་དེ་རྣམས་ཆོས་ཉིད་དུ་བལྟ་བར་བྱ་སྟེ་འདི་ནི་དེར་བལྟའོ།། ཅི་སྟེ་ཡང་རྒྱུ་གང་གིས་བལྟ་བྱ་མ་ཡིན་ཞེ་ན། གང་གི་ཕྱིར་དེ་བཞིན་ཉིད་ཀྱི་མཚན་ཉིད་ཆོས་ཉིད་ནི་སྒྲ་ཇི་བཞིན་པས་རྣམ་པར་ཤེས་པར་བྱ་བ་མ་ཡིན་ལ། སོ་སོ་རང་གིས་རིག་པར་བྱ་བ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར་སྒྲ་ཇི་བཞིན་མ་ཡིན་པས་ཀྱང་མི་མཐོང་བས་ནི་རྣམ་པར་ཤེས་པ་མི་ནུས་ཞེས་ཏེ།

【明版】為顯示此義故，偈言：「法體不可見，彼識不能知」故。於此住處中得顯示，以法身應見如來，非以相具足故。

【宋元】為顯示此義故。偈言：「法體不可見，彼識不能知」。於此住處中得顯示，以法身應見如來，非以相具足故。

【藏譯】དོན་འདི་གསལ་བར་སྟོན་པ་ནི། ཆོས་ཉིད་ཤེས་པར་བྱ་མིན་པས།། དེས་ནི་རྣམ་པར་ཤེས་མི་ནུས།། ཞེས་གསུངས་སོ།། དེ་བཞིན་དུ་འདིར་ཆོས་ཀྱི་སྐུའི་རྗེན་ནི་དེ་བཞིན་གཤེགས་པར་བལྟ་བར་བྱ་བ་མ་ཡིན་པ་ནི། མཚན་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པས་མ་ཡིན་ཞེས་པས་སྟོན་པར་འགྱུར་ཏེ།

【明版】若爾，如來雖不應以相具足見，應相具足為因得阿耨多羅三藐三菩提，為離此著故，經言「須菩提！於意云何？如來可以相成就得阿耨多羅三藐三菩提，須菩提！莫作是念等」者，此義明相具足，體非菩提，亦不以相具足為因也，以相是色自性故。

【宋元】若爾，如來雖不應以相具足見，應以相具足為因，得阿耨多羅三藐三菩提，為離此著故，經言：「須菩提！於意云何？如來可以相具足，於阿耨多羅三藐三菩提正覺也。」如是等。

【藏譯】མཚན་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་དེ་བཞིན་གཤེགས་པར་བལྟ་བར་བྱ་བ་མ་ཡིན་པའོ།། མཚན་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པའི་རྒྱུ་ལས་བླ་ན་མེད་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་བརྙེས་སོ་སྙམ་དུ་མངོན་པར་ཞེན་པ་སྤང་བའི་ཕྱིར་དུ་འདི་ལྟར། རབ་འབྱོར་འདི་ཇི་སྙམ་དུ་སེམས། མཚན་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་བླ་ན་མེད་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་ཏུ་མངོན་པར་རྫོགས་པར་སངས་རྒྱས་སོ་སྙམ་དུ་འཛིན་ན་ཞེས་རྒྱ་ཆེར་གསུངས་པ་ཡིན་ཏེ། དེ་རྣམས་ལ་ནི་དེ་ལྟ་བུའོ།།

己五、為不住生死涅槃

經曰：【「須菩提！汝若作是念，菩薩發阿耨多羅三藐三菩提心者，說諸法斷滅相。須菩提！莫作是念。何以故？菩薩發阿耨多羅三藐三菩提心，說諸法斷滅相，何以故？菩薩摩訶薩發阿耨多羅三藐三菩提心者，於法不說斷滅相故。須菩提！若善男子善女人，以滿恆河沙等世界七寶，持用布施。若有菩薩，知一切法無我，得無生法忍。此功德勝前所得福德。須菩提！以諸菩薩不取福德故。」須菩提白佛言：「世尊！菩薩不取福德？」

佛言：「須菩提！菩薩受福德，不取福德，是故菩薩取福德。」

【明版】論曰：此下於彼心具足中，為不住生死涅槃故。於中有二：一為不住涅槃，二為不住生死。為不住涅槃故，「須菩提！汝若作是念：菩薩發阿耨多羅三藐三菩提心者，說諸法斷滅相」如是等。於中經言「於法不說斷滅」者，謂如所住法而通達，不斷一切生死影像法，於涅槃自在行利益眾生事，此中為遮一向寂靜故，顯示不住涅槃。

【宋元】於彼心具足中，為不住生死涅槃故，經言：「須菩提！汝若作是念，發行菩薩乘者」如是等。於中經言：「於法不說斷滅」者，謂如所住法而通達，不斷一切生死影像法，於涅槃自在行利益眾生事，此中為遮一向寂靜故，顯示不住涅槃。

【藏譯】ཐུགས་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་འཁོར་བ་དང་མྱ་ངན་ལས་འདས་པ་ལ་མི་གནས་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། རབ་འབྱོར་ཡང་ཁྱོད་སྙམ་དུ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་ཐེག་པ་ལ་ཡང་དག་པར་ཞུགས་པ་རྣམས་ཀྱིས་ཞེས་རྒྱ་ཆེར་གསུངས་ཏེ། དེ་ལ་ཆོས་གང་ལ་ལ་ཞིག་བཤིག་པར་བཏགས་པ་མེད་པ་ནི། ཇི་ལྟར་གནས་པའི་ཆོས་ཉིད་དོ།། ཆད་པ་མེད་པ་ནི་སོ་སོར་རྟོགས་པས་ཏེ་འཁོར་བ་པའི་ཆོས་རྣམས་གཟུགས་བརྙན་དང་སྤྲུལ་པ་ལྟ་བུར་དབང་དུ་གྱུར་པས་སླར་ཡང་སེམས་ཅན་གྱི་དོན་ལ་རབ་ཏུ་འཇུག་པར་བྱེད་དོ།། འདིས་ནི་རེ་ཞིག་ཞི་བ་བགྲོད་པ་གཅིག་པུ་པའི་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་བཀག་པས་མྱ་ངན་ལས་འདས་པ་ལ་རབ་ཏུ་མི་གནས་པ་ཉིད་གསལ་བར་བསྟན་ཏོ།།

【明版】若不住涅槃，應受生死苦惱，為離此著，顯示不住流轉，故經言「須菩提！若善男子、善女人，以滿恒河沙等世界七寶持用布施」如是等。於中經言「無我無生法忍」者何義？如來於有為法得自在故。無彼生死法我，又非業煩惱力生故。無生，故名無我。無生者，此中云何得顯示？如說攝取餘福，尚於生死中不受苦惱，何況菩薩於無我無生法中，得忍已，所生福德，勝多於彼。

【宋元】若不住涅槃，應受生死苦惱，為離此著故，經言「須菩提！若善男子、善女人」乃至「是故菩薩取福德」等。於中經言「無我無生法忍」者何義？如來於有為法得自在故。無彼生死法我，又非業煩惱力生故，無生故名無我者，無生者此中云何得顯示？如說攝取餘福，尚於生死中不受苦惱，何況菩薩於無我無生法中，得忍已，所生福德勝多於彼。

【藏譯】དེ་ནས་མྱ་ངན་ལས་འདས་པ་ལ་རབ་ཏུ་མི་གནས་ཤིང་འཁོར་བར་ཡོངས་སུ་ཉོན་མོངས་པ་དང་འགྲོགས་པ་ཡོངས་སུ་སྤང་བའི་ཕྱིར་དུ་འདི་ལྟར། ཡང་རབ་འབྱོར་རིགས་ཀྱི་བུའམ་ཞེས་རྒྱ་ཆེར་གསུངས་ཏེ། དེ་ལ་བདག་མེད་ཅིང་སྐྱེ་བ་མེད་པའི་ཆོས་རྣམས་ལ་ཞེས་པའི་དོན་ཅི་ཞེ་ན་ཆོས་གང་ཞིག་གི་རབ་ཏུ་འཇུག་པ་སྤྲུལ་པ་ལྟ་བུའི་བདག་ཉིད་ལ་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་དབང་བརྙེས་པ་དེ་ནི་འཁོར་བ་པའི་ཆོས་ཀྱི་བདག་ཉིད་མ་ཡིན་ཞིང་དེ་བཞིན་དུ་ལས་དང་ཉོན་མོངས་པ་ལས་བྱུང་བ་མ་ཡིན་ཞིང་དབང་དུ་གྱུར་པ་དེ་ནི། བདག་མེད་ཅིང་སྐྱེ་བ་མེད་པ་ཞེས་བྱ་སྟེ། འདིའི་ཤེས་པར་བྱེད་པ་ཅི་ཞེ་ན། གཞན་དུ་ཡང་ཇི་སྐད་བཤད་པའི་བསོད་ནམས་ཡོངས་སུ་བཟུང་བས་འཁོར་བར་ཡོངས་སུ་ཉོན་མོངས་པར་མི་འགྱུར་ན། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་བདག་མེད་ཅིང་སྐྱེ་བ་མེད་པ་ལ་བཟོད་པ་རྣམས་ནི་ལྟ་ཅི་སྨོས་ཏེ། སྐྱེ་བ་མེད་པ་ལ་བཟོད་པ་ཐོབ་པས་ནི་བསོད་ནམས་ཆེས་མང་པོ་སྐྱེ་བར་འགྱུར་བས་སོ།།

【明版】經言「須菩提！以諸菩薩不取福德」者，此顯示不住生死故。若住生死，即受福聚。又經言「須菩提白佛言：世尊！菩薩不取福德」者，此有何義？以世尊於餘處說應受福聚故，經言「佛言：須菩提！菩薩受福德不取福德，是故菩薩取福德」者，此顯示以方便應受而不應取故。受者說有故，取者修彼道故，如福聚及果中，皆不應著。

【宋元】經言：「須菩提！菩薩不應受福聚」者，此顯示不住生死故。若住生死即受福聚，經言：「須菩提言：不應受福聚耶」者，此有何義？以世尊於餘處說應受福聚故，

經言：「世尊言：受福聚，不取福聚是名受福，而不取」者，此顯示以方便應受而不應取，如前已說。

【藏譯】ཡང་རབ་འབྱོར་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་ཡོངས་སུ་གཟུང་བར་མི་བྱའོ་ཞེས་པ་དེས་ནི་འཁོར་བར་རབ་ཏུ་མི་གནས་པ་ཉིད་གསལ་བར་སྟོན་པར་བྱེད་དེ། འཁོར་བར་རབ་ཏུ་མི་གནས་པས་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་ཡོངས་སུ་འཛིན་པར་བྱེད་དོ།། ཚེ་དང་ལྡན་པ་རབ་འབྱོར་གྱིས་གསོལ་བ། བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་ཡོངས་སུ་གཟུང་བར་མི་བྱའོ་ཞེས་པའི་དགོངས་པ་ཅི་ཞེ་ན། བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་གཞན་དུ་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་ཡོངས་སུ་གཟུང་བར་བྱའོ་ཞེས་གསུངས་སོ།། བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་བཀའ་སྩལ་པ། ཡོངས་སུ་བཟུང་མོད་ཀྱི་ལོག་པར་མི་བཟུང་སྟེ། དེ་ནས་ཡོངས་སུ་གཟུང་བར་བྱའོ་ཞེས་རྣམ་གྲངས་ཀྱིས་ཡོངས་སུ་གཟུང་བར་བྱ་བ་སྟོན་ཏོ།། ཇི་ལྟར་ལོག་པར་མི་བཟུང་བ་ནི་སྔར་བཤད་པ་དེ་བཞིན་ཏེ་དེ་རྣམས་ཉིད་དོ།།

己六、為行住淨

分三：庚一、威儀行住；庚二、名色觀破自在行住；庚三、不染行住

庚一、威儀行住

經曰：【「須菩提！若有人言：如來若去、若來、若住、若坐、若臥，是人不解我所說義。何以故？如來者，無所至去，無所從來，故名如來。」】

【明版】論曰：此下心具足中，為行住淨。於中復有三種：一、威儀行住；二、名色觀破自在行住；三、不染行住，應知。為威儀行住故，經言「須菩提！若有人言，如來若去、若來」等，於中行者，謂去、來；住者，謂餘威儀。

【宋元】於行住心具足中，為威儀行住故，經言：「須菩提若有人言，如來若去若來」等。於中行者，謂去、來；住者，謂餘威儀。

【藏譯】ཐུགས་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་རྒྱ་བ་དང་གནས་པའི་སྤྱོད་ལམ་གྱི་དབང་དུ་བྱས་ནས། ཡང་རབ་འབྱོར་གང་ལ་ལ་ཞིག་འདི་སྐད་དུ་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་བཞུད་དམ་བྱོན་ཏམ་ཞེས་རྒྱ་ཆེར་གསུངས་ཏེ། དེ་ལ་རྒྱུ་བ་ནི་འཆག་པ་དང་གནས་པའོ།། ལྷག་མ་ནི་སྤྱོད་ལམ་མོ།།

庚二、名色觀破自在行住

經曰：【「須菩提！若善男子善女人，以三千大千世界微塵。復以爾許微塵世界，碎為微塵阿僧祇。須菩提！於意云何？是微塵眾，寧為多不？」須菩提言：「彼微塵眾甚多！世尊！何以故？若是微塵眾實有者，佛則不說是微塵眾。何以故？佛說微塵眾，則非微塵眾，是故佛說微塵眾。世尊！如來所說三千大千世界，則非世界，是故佛說三千大千世界。何以故？若世界實有者，則是一合相。如來說一合相，則非一合相，是故佛說一合相。」佛言：「須菩提！一合相者，則是不可說，但凡夫之人，貪著其事。何以故？須菩提！若人如是言：佛說我見人見眾生見壽者見。須菩提！於意云何？是人所說，為正語不？」須菩提言：「不也！世尊！何以故？世尊！如來說我見人見眾生見壽者見，即非我見人見眾生見壽者見，是名我見人見眾生見壽者見。」「須菩提！菩薩發阿耨多羅三藐三菩提心者，於一切法，應如是知，如是見，如是信，如是不住法相。何以故？須菩提！所言法相法相者，如來說即非法相，是名法相。」】

【明版】論曰：此下第二，為破名色身自在行住故，經言「須菩提！若善男子善女人，以三千大千世界微塵」如是等，於中細末方便，及無所見方便等，此破如前說應知。經言「彼微塵眾甚多，世尊！」者，是細末方便。經言「若是微塵眾實有者，佛則不說是微塵眾」等者，是為無所見方便。

【宋元】為破名色身自在行住故，經言：「須菩提若善男子善女人，以三千大千世界所有微塵」等。於中細末方便及無所見方便等。此破如前說應知。經言：「彼微塵聚甚多」者，是細末方便。經言：「世尊！若微塵聚有者，世尊則不說微塵聚」等，是為無所見方便。

【藏譯】གཟུགས་དང་མིང་གི་ལུས་རྣམ་པར་སྒོམ་པ་ལ་དབང་འབྱོར་བའི་རྒྱ་བ་དང་གནས་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། ཡང་རབ་འབྱོར་རིགས་ཀྱི་བུའམ་རིགས་ཀྱི་བུ་མོ་གང་ལ་ལ་ཞིག་གིས་སྟོང་གསུམ་གྱི་སྟོང་ཆེན་པོའི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་ན་སའི་རྡུལ་ཇི་སྙེད་ཡོད་པ་དེ་དག་ཅེས་རྒྱ་ཆེར་གསུངས་པ་ཡིན་ཏེ། འདི་ལ་ཡང་ཕྲ་མོར་བྱེད་པའི་ཐབས་དང་སྣང་བ་མེད་པར་བྱེད་པའི་ཐབས་ཏེ། དེ་སྒོམ་པ་ནི་སྔ་མ་བཞིན་དུ་རིག་པར་བྱའོ།། རྡུལ་ཕྲ་རབ་ཀྱི་ཚོགས་དེ་མང་བ་ཡིན་སྙམ་མམ་ཞེས་པས་ནི་འདིར་ཇི་སྙེད་པ་སྟེ། ཕྲ་མོར་བྱེད་པའི་ཐབས་སོ།། བཅོམ་ལྡན་འདས་གལ་ཏེ་ཚོགས་ཤིག་མཆིས་པར་གྱུར་ན། བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་རྡུལ་ཕྲ་རབ་ཀྱི་ཚོགས་ཞེས་བཀའ་མི་སྩལ་བའི་སླད་དུའོ་ཞེས་པ་དེ་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པ་ནི་སྣང་བ་མེད་པར་བྱེད་པའི་ཐབས་སོ།།

【明版】此說有何義？若微塵眾第一義是有者，世尊則不說非聚。經言「佛說微塵眾，則非微塵眾，是故佛說微塵眾」，以此聚體不成故。若異此者，雖不說亦自知，是聚何義須說。

【宋元】此說有何義？若微塵聚第一義中是有者，世尊則不說非聚，世尊說「微塵聚非聚，是名微塵聚」者，以此聚體不成就故。若異此者，雖不說亦自知，是聚何義須說。

【藏譯】དེ་ལྟར་བཤད་པར་གྱུར་པ་ཅི་ཞེ་ན། གལ་ཏེ་རྡུལ་ཕྲ་རབ་ཀྱི་ཚོགས་དོན་དམ་པར་ཡོད་པར་གྱུར་ན། བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་དེ་ཚོགས་མེད་པའོ་ཞེས་མི་གསུང་བའི་ཕྱིར་རོ།། བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་རྡུལ་ཕྲ་རབ་ཀྱི་ཚོགས་དེ་ཚོགས་མ་མཆིས་པར་གསུངས་པས་ན་དེ་ལྟར་བཤད་པའོ།། རྡུལ་ཕྲ་རབ་ཀྱི་ཚོགས་ཞེས་བྱ་བ་གང་ཡིན་པ་དེ་ཉིད་ཚོགས་པའི་བདག་ཉིད་དུ་མ་གྲུབ་པ་ཅིག་ཤོས་མ་བཤད་པ་ལ་ཡང་ཚོགས་ཀྱི་བློར་འགྱུར་བ་ནི་ཅིའི་དོན་དུ་སྨྲར་བརྗོད་ཅེ་ན།

【明版】經言「如來所說三千大千世界」等者，此是無所見方便，此破名身，亦如前說應知。於中「世界」者，謂明眾生世故，彼唯名身得名故。

【宋元】經言：「如來說即非世界」者，此是無所見方便，此破名身亦如前說應知，於中「世界」者，為明眾生世故。彼唯名身得名。

【藏譯】དེ་ཁམས་མ་མཆིས་པར་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གསུངས་ཤེས་པ་སྣང་བ་མེད་པར་བྱེད་པའི་ཐབས་ཉིད་དེ་མིང་གི་ལུས་བསྒོམ་པ་ནི་སྔ་མ་བཞིན་དུ་རིག་པར་བྱའོ།། འདིར་ཁམས་གསུམ་གྱི་འཇིག་རྟེན་ནི་སེམས་ཅན་གྱི་འཇིག་རྟེན་ལ་དགོངས་པ་སྟེ། དེ་ཡང་མིང་གི་ཚོགས་ཀྱིས་རབ་ཏུ་ཕྱེ་བའོ།།

【明版】經言「若世界實有者，則是一合相」者，於中為並說，若世界、若微塵界故。有二種摶取：謂一摶取及差別摶取。眾生類眾生世界有者，此為一摶取；微塵有者，此為差別摶取，以取微塵眾集故。

【宋元】經言：「世尊！若世界是有者，即為有摶取」者，於中為並說，若世界、若微塵界故。有二種摶取，謂一摶取及差別摶取。眾生類眾生世界有者，此為一摶取；微塵有者，此為差別摶取，以取微塵聚集故。

【藏譯】བཅོམ་ལྡན་འདས་གལ་ཏེ་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་ཤིག་མཆིས་པར་གྱུར་ན་དེ་ཉིད་རིལ་པོར་འཛིན་པར་འགྱུར་ཞེས་པ་ནི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་གང་ཡིན་པ་དང་རྡུལ་ཕྲ་རབ་གང་ཡིན་པ་གཉི་གའི་དབང་དུ་མཛད་ནས་གསུངས་པའོ།། རིལ་པོར་འཛིན་པ་ནི་རྣམ་པ་གཉིས་ཏེ། གཅིག་ཏུ་རིལ་པོར་འཛིན་པ་དང་། རྣམ་པར་ཐ་སྙེ་རིལ་པོར་འཛིན་པའོ།། དེ་ལ་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་ལ་ཡོད་པ་ནི་ཕུང་པོ་རྣམས་ལ་སེམས་ཅན་དོ་

ཞེས་གཅིག་ཏུ་རིལ་པོར་འཛིན་པར་འགྱུར་ལ། རྡུལ་ཕྲ་རབ་ལ་ཡོད་པ་ནི་རྣམ་པར་ཕྱེ་སྟེ་རིལ་པོར་འཛིན་པར་འགྱུར་ཏེ། རྡུལ་ཕྲ་རབ་ཀྱི་ཚོགས་བཟུང་བས་རིལ་པོར་འཛིན་པའོ།།

【明版】經言「如來說一合相則非一合相」等者，此上座須菩提安立第一義故，世尊為成就如是義故，經說「一合相者，即是不可說」等。此何所顯示？世言說故，有彼摶取第一義故。彼法不可說，彼小兒凡夫如言說取，非第一義。已說無所見方便，破義未說，無所見中入相應三昧時不分別，謂如所不分別。

【宋元】經言：「如來說摶取即非摶取」者，此上座須菩提安立第一義故。世尊為成就如是義故，說「摶取者，即是不可以言說說」等。此何所顯示？世諦言說故，有彼摶取第一義故。彼法不可說，彼小兒凡夫如言說取，非第一義，已說無所見方便，破義未說，無所見中入相應三昧時不分別，謂如所不分別。

【藏譯】འདིར་འཛིན་པ་ཞེས་བྱ་བ་ཡང་འཕགས་པ་རབ་འབྱོར་གྱིས་དོན་དམ་པར་རྣམ་པར་འཇོག་པར་བྱེད་དེ། བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་དོན་དེ་ཉིད་སྒྲུབ་པར་མཛད་པ། རིལ་པོར་འཛིན་པ་ཉིད་ནི་ཐ་སྙད་དེ་ཞེས་རྒྱ་ཆེར་ཏེ། ཅིས་ཤེས་པར་བྱེད་ན་ཐ་སྙད་ལས་སོ།། རིལ་པོར་འཛིན་པ་དེ་ཡང་དོན་དམ་པར་ནི་བརྗོད་དུ་མེད་པ་ཉིད་ཀྱིས་སོ།། དེ་ཡང་བྱིས་པ་སོ་སོའི་སྐྱེ་བོ་རྣམས་ཀྱིས་བཟུང་བ་ནི་ཐ་སྙད་ཇི་ལྟ་བར་ཏེ་དོན་དམ་པར་ནི་མ་ཡིན་ནོ་ཞེས་བྱའོ།། སྣང་བ་མེད་པར་བྱེད་པའི་ཐབས་བསྒོམ་པ་བཤད་ནས་སྣང་བ་མེད་པར་བྱེད་པའི་རྣལ་འབྱོར་དང་སྙོམས་པར་འཇུག་པ་དེ་ཡང་སྒྲུབ་པར་བྱེད་དེ། དེ་ཡང་རྣམ་པར་མི་རྟོག་ཅེས་བྱ་བ་ནི་ཇི་ལྟ་བར་རྣམ་པར་མི་རྟོག་པའོ།།

【明版】及何人何法何方便，云何不分別，此後具說。經言「須菩提！若人如是言，佛說我見」等，此等顯示如所不分別。云何得顯示？如外道說我，如來說為我見故，安置人無我；又為說有此我見故，安置法無我，若有彼我見是見所攝，如是觀察菩薩入相應三昧時，不復分別，即此觀察，為入方便。

【宋元】及何人何法何方便，云何不分別，此後具說。經言：「須菩提！若有人如是言：如來說我見」等，此等顯示如所不分別。云何得顯？如外道說我，如來說為我見故，安置人無我；又為說有此我見故，安置法無我，若有彼我見是見所攝，如是觀察菩薩入相應三昧時，不復分別，即此觀察，為入方便。

【藏譯】གང་དང་གང་ཞིག་གང་གིས་གང་དུ་རྣམ་པར་མི་རྟོག་པ་དེ་དེ་ལས་གོང་དུ་སྟོན་པར་བྱེད་པ་ནི། རབ་འབྱོར་གང་ལ་ལ་ཞིག་འདི་སྐད་དུ་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་བདག་ཏུ་ལྟ་བར་གསུངས་སོ་ཞེས་ཟེར་ན་ཞེས་རྒྱ་ཆེར་གསུངས་ཏེ། འདིས་ནི་ཇི་ལྟར་རྣམ་པར་མི་རྟོག་པ་དེ་གསལ་བར་བསྟན་པ་ཡིན་ནོ།། ཅི་ལྟར་ཞེ་ན་གཞན་མུ་སྟེགས་ཅན་གྱིས་བདག་ཏུ་བརྗོད་པ་དང་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་བདག་ཏུ་གསུངས་པ་དེ་གང་ཟག་གི་བདག་མེད་པར་རྣམ་པར་འཇོག་གོ།། བདག་ཏུ་ལྟ་བ་དེ་ཡང་ལྟ་བ་མ་མཆིས་པར་གསུངས་པ་ནི་ཆོས་ཀྱི་བདག་མེད་པར་འཇོག་སྟེ། གལ་ཏེ་བདག་ཏུ་ལྟ་བ་དེ་ལ་ལྟ་བར་འཛིན་པ་མེད་པ་དེ་ལྟར་སྒོར་བར་བྱེད་ན་རྣལ་འབྱོར་ལ་སྙོམས་པར་འཇུག་པར་འགྱུར་ཏེ། དེ་ལྟར་རྣམ་པར་མི་རྟོག་པ་དེ་ནི་དེར་འཇུག་པའི་ཐབས་ཡིན་ནོ།།

【明版】經言「須菩提！菩薩發阿耨多羅三藐三菩提心」者，此顯示無分別人。經言「於一切法」者，此顯示於何法不分別，經言「應如是知、如是見、如是信」者，此顯示增上心、增上智故，於無分別中知見勝解。於中，若智依止奢摩他，故知；依止毘鉢舍那，故見。此二依止三摩提故，勝解以三摩提自在故，解內攀緣影像，彼名勝解。

【宋元】經言：「須菩提菩薩乘發行」者，此顯示何人無分別。經言：「於一切法」者，此顯示於何法不分別，經言：「應如是知，應如是見，應如是勝解」者，此顯示增上心、

增上智故。於無分別中知見勝解。於中，若智依止奢摩他，故知；依止毘鉢舍那，故見。此二依止三摩提故，勝解以三摩提自在故，解內攀緣影像，彼名勝解。

【藏譯】རབ་འབྱོར་འདི་ལྟར་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་ཐེག་པ་ལ་ཡང་དག་པར་ཞུགས་ཞེས་བྱ་བ་འདི་ནི་སྔ་རྣམ་པར་མི་རྟོག་པར་བྱེད་པ་དེ་ཡོངས་སུ་བསྟན་ཏོ།། ཆོས་ཐམས་ཅད་ཅེས་བྱ་བ་འདིས་ནི་གང་ལ་རྣམ་པར་མི་རྟོག་པར་བྱ་བ་དེ་བསྟན་ཏོ།། ཤེས་པར་བྱ་བ་ལྟ་བར་བྱ་མོས་པར་བྱ་ཞེས་བྱ་བ་འདིས་ནི་ལྷག་པའི་སེམས་དང་ལྷག་པའི་ཤེས་རབ་ལས་བརྩམས་ཏེ། ཤེས་པ་དང་མཐོང་བ་དང་མོས་པ་རྣམས་ཀྱིས་ཏེ། གང་གིས་རྣམ་པར་མི་རྟོག་པར་བྱ་བ་དེ་བསྟན་ཏོ།། དེ་ལ་ཞི་གནས་ལ་བརྟེན་པ་ནི་ཤེས་རབ་བོ།། ལྷག་མཐོང་ལ་བརྟེན་པ་ནི་ཡེ་ཤེས་སོ།། མཐོང་བ་གཉིས་ག་ཡང་འདིར་མོས་པའི་ཏིང་ངེ་འཛིན་ཏེ། ཏིང་ངེ་འཛིན་གྱི་དབང་གིས་གཟུགས་བརྙན་གྱི་དམིགས་པ་ལ་ལྷག་པར་མོས་པར་བྱེད་དོ།།

【明版】經言「如是不住法相」者，此正顯示無分別。經言「所言法相法相者，如來說即非法相，是名法相」者，此顯示法相中不共義及相應義，如前已說，如是一切住處中，相應三摩提方便亦爾應知。欲願及攝散二種，如前所說，更無別義，是故不復說其方便。

【宋元】經言：「如是知解已，而不住法想」者，此正顯示無分別。經言：「法想，法想者即非法想，是名法想」者，此顯示法想中不共義及相應義。如前已說，如是一切住處中，相應三摩提方便亦爾應知。欲願及攝散二種，如前所說，更無別義，是故不復說其方便。

【藏譯】ཅི་ནས་ཆོས་སུ་འདུ་ཤེས་པ་ལ་ཡང་མི་གནས་པ་དེ་ལྟར་མོས་པར་བྱའོ་ཞེས་བྱ་བས་ནི། རྣམ་པར་རྟོག་པ་གང་ཡིན་པ་དེ་ཡོངས་སུ་བསྟན་ཏེ་དེ་རྣམས་ནི་ཉིད་དོ།། ཆོས་སུ་འདུ་ཤེས་པས་ནི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་དོན་གྱི་རིགས་པའི་དོན་སྟོན་པར་བྱེད་དེ། འདི་ནི་རྣལ་འབྱོར་ལ་སྙོམས་པར་འཇུག་པའི་ཐབས་ཏེ་རྟེན་ཐམས་ཅད་དུ་རིག་པར་བྱའོ།། འདུན་པ་དང་སྨོན་ལམ་དང་རྣམ་པར་གཡེང་བ་ཚར་གཅོད་པ་སྔ་དེ་ཙམ་ཉིད་དུ་བྱའོ།། དེའི་ཕྱིར་དེ་དག་གིས་ཐབས་བཤད་ཟིན་ཏེ། དེ་ལྟ་བུ་ཉིད་དོ། །

庚三、不染行住

經曰：【「須菩提！若有菩薩摩訶薩以滿無量阿僧祇世界七寶，持用布施。若有善男子善女人，發菩薩心者，於此般若波羅蜜經，乃至四句偈等，受持讀誦，為他人說，其福德勝彼無量阿僧祇。云何為人演說而不名說，是名為說。」爾時，世尊而說偈言：「一切有為法，如星翳燈幻，露泡夢電雲，應作如是觀」】

【明版】論曰：此下第三為不染行住，於中二種：一為說法不染，二為流轉不染。為說法不染故，經言「須菩提！若有菩薩摩訶薩，以滿無量阿僧祇世界七寶」如是等，此何所顯示？以有如是大利益故，決定應演說，如是演說而無所染。

【宋元】為說法無染故，經言：「須菩提若有菩薩，以滿無量阿僧祇世界七寶」等。此何所顯示？以有如是大利益故，決定實演說，如是演說而無所染。

【藏譯】སེམས་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་སྟོན་པ་ལ་ཀུན་ནས་ཉོན་མོངས་པ་མེད་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། ཡང་རབ་འབྱོར་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་གང་གིས་ཞེས་རྒྱ་ཆེར་གསུངས་སོ།། འདིས་ཅི་ཞིག་བསྟན་ཞེ་ན། ཆོས་འདི་དོན་ཆེན་པོ་དང་ལྡན་པའི་ཕྱིར་གདོན་མི་ཟ་བར་ཡང་དག་པར་རབ་ཏུ་གསལ་བར་བྱ་བའོ།། དེ་ལྟ་མོད་ཀྱི་ཅི་ནས་ཀྱང་ཀུན་ནས་ཉོན་མོངས་པར་མི་འགྱུར་བ་དེ་ལྟར་རབ་ཏུ་གསལ་བར་བྱ་བའོ།།

【明版】經言「云何為人演說？而不名說，是名為說」者，此有何義？顯示不可言說，故不演說，彼法有可說體，應如是演說。若異此者，則為染說，以顛倒義故，又如是說

時，不求信敬等，亦為無染說法。

【宋元】經言：「云何演說，而不演說，是名演說」者，此有何義？顯示不可言說，故不演說，彼法有可說體，應如是演說，若異此者則為染說，以顛倒義故。又如是說時不求信敬等，亦為無染說法。

【藏譯】ཇི་ལྟར་ཡང་དག་པར་རབ་ཏུ་སྟོན་ཞེ་ན། ཇི་ནས་ཀྱང་རབ་ཏུ་མི་སྟོན་པ་བཞིན་དུ་སྟེ། དེས་ན་ཡང་དག་པར་རབ་ཏུ་སྟོན་པ་ཞེས་བྱའོ་ཞེས་པའི་དགོངས་པ་ཅི་ཞེ་ན། བརྗོད་དུ་མེད་པར་བསྟན་པའི་བདག་ཉིད་ཀྱི་ཆོས་ནི་བསྟན་པར་བྱར་མེད་པ་སྟེ། གཞན་དུ་ཀུན་ནས་ཉོན་མོངས་པས་བསྟན་པར་འགྱུར་ཏེ། དོན་ཕྱིན་ཅི་ལོག་པའི་ཕྱིར་རོ་ཞེས་དེ་ལྟར་བསྟན་པ་ལ་ལྟག་པར་དང་བ་དང་དོན་དུ་གཉེར་བ་མེད་དོ། ། དེའི་ཕྱིར་ཀུན་ནས་ཉོན་མོངས་པ་མེད་པར་ཆོས་བསྟན་པར་འགྱུར་ཏེ་དེ་ནི་དེ་བཞིན་ནོ།།

【明版】為流轉無染故，經說「偈言：一切有為法，如星翳燈幻」等，此偈顯示四種有為相：一自性相，二者所住味相，三隨順過失相，四隨順出離相。

【宋元】於彼心具足中，為生死不染故。說星翳燈等偈，此義如前說。

【藏譯】སེམས་ལྡན་སྒྲུབ་ཚོགས་པ་འཁོར་བར་ཀུན་ནས་ཉོན་མོངས་པ་མེད་པའི་དབང་དུ་བྱས་ནས། སྐར་མ་རབ་རིབ་མར་མེ་དང་། ཞེས་པའི་ཚིགས་སུ་བཅད་པ་སྟེ། དོན་ནི་སྔར་ཇི་ལྟ་བ་བཞིན་ཏེ་བཤད་ཟིན་ཏོ།།

【明版】於中，自性相者，共相見識此相如星，應如是見。何以故？無智闇中，有彼光故，有智明中，無彼光故。人法我見如翳，應如是見。何以故？以取無義故。識如燈，應如是見。何以故？渴愛潤取緣，故熾然。

於中，著所住味相者，味著顛倒境界故，彼如幻，應如是見。何以故？以顛倒見故。

於中，隨順過失相者，無常等隨順故；彼露譬喻者，顯示相體無有，以隨順無常故；彼泡譬喻者，顯示隨順苦體，以受如泡故。若有受皆是苦，以三苦故，隨有應知，彼苦生故，是苦苦；破滅故，是壞苦；不相離故，是行苦。復於第四禪及無色中，立不苦不樂受，以勝故。

於中隨順出離相者，隨順人法無我，以攀緣故，得出離故。說無我以為出離也。隨順者，謂過去等行，以夢等譬喻，顯示彼過去行，以所念處故如夢。現在者不久時住，故如電，未來者彼粗惡種子似虛空，引心出，故如雲。如是知三世行轉生已，則通達無我，此顯示隨順出離相故。

甲三、勸信

經曰：**【佛說是經已，長老須菩提，及諸比丘比丘尼、優婆塞優婆夷、菩薩摩訶薩、一切世間天人阿脩羅乾闥婆等，聞佛所說，皆大歡喜，信受奉行。】**

【明版】論曰：偈言：

若聞如是義　於大乘無覺　我念過於石　究竟無因故

下人於深法　不能覺及信　世人多如此　是故法荒唐。

【宋元】

若聞如是義　於大乘無覺　我念過有石　究竟無因故

下人於此深大法　不能覺知及信向　世間眾人多如此　是以此法成荒廢

【藏譯】ཨེ་ཏྲད་ཤྲཱི་མཉྫུ་གྷོ་ཥེ་ཎ་ཤུ་བྷྲ། ཡེ་ཥྚཾ་མ་ནྟ་ཡཱ་ན་མ་བརྟྟེ་མེ་བ། ཏྲ་ན་སྨྲ་ཏོ་བེ་ཧྣི་ན་བྲཧྨ་ཎོ་པི། གུ་ཧཻ་ར་ཐྲཱ་བྲཱ་ཧྣ་སུ་ནཱ་ན་བཻ་མི། ཧྲི་ཏོ་ཏེ་གུ་ཧྱེ་ཙྪ་སུ་ཏྲ་ར་ཏྣ་སྨྲ། བོ་དྷྱ་ཤྭ་ཀཱ་ཏྲི་ཏེ་ན་ཏཱ་ཧི། མོ་ཀྵཾ། སྭཱ་ཡེ་ཁ་ཙེ་པཾ་བི་ཛ་ཨེ་ཀ་ཡོ་ཀཿ ཏེ་ན་ཏ་ཏྲ་ཛྙེ་ཁེ་ལ་ཏྲ་སྦྱ་ཡཱ་ཏཿ[3]

འཕགས་པ་བཅོམ་ལྡན་འདས་མ་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་རྡོ་རྗེ་གཅོད་པའི་གནས་བདུན་གྱི་རྒྱ་ཆེར་འགྲེལ་པ། སློབ་དཔོན་དབྱིག་གཉེན་གྱིས་མཛད་པ་རྫོགས་སོ།། །།

ཞེས་པ་འདི་ནི་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པ་གཞོན་ནུ་དཔལ་བའི་ཞལ་སྔ་ནས་གསར་འགྱུར་མཛད་པའི་འཕྲོ་ཙུང་ཟད་ལུས་པ། རྗེ་དམ་པ་དེའི་དགོངས་པ་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པའི་སླད་དུ་འགྱུར་བར་གྱིས་ཤིག་ཅེས། ཞྭ་དམར་ཅོད་པན་འཛིན་པ་བཞི་པ། དཔལ་ཆོས་ཀྱི་གྲགས་པ་ཡེ་ཤེས་དཔལ་བཟང་པོའི་ཞལ་སྔ་ནས་བཀའ་སྩལ་བ་སྤྱི་བོས་མནོས་ཏེ། ཞ་ལུ་ལོ་ཙྪ་བ་འགོས་ཆོས་སྐྱོང་བཟང་པོས། ལུགས་གཉིས་ཀྱི་མདུན་ས་ཆེན་པོ་པོ་བྲང་སྣེ་ཐུ་གདོང་རྩེར། ཆོས་ཀྱི་རྗེ་ཆོས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ཆེན་པོ་དཔལ་ངག་གི་དབང་ཕྱུག་གྲགས་པ་ཕྱོགས་ཐམས་ཅད་ལས་རྣམ་པར་རྒྱལ་བའི་དཔལ་གྱི་མངའ་ཐང་ཆེན་པོ་ལ་བརྟེན་ནས་ལེགས་པར་བསྒྱུར་བའོ།།

དུས་གསུམ་རྒྱལ་བ་སྐྱེད་མ་རྡོ་རྗེའི་མཚན་ཅན་ཟབ་མོའི་དགོངས་འགྲེལ་རབ་གསལ་བ།།

ཀུན་མཁྱེན་གཉིས་པ་དབྱིག་གཉེན་ཞེས་གྲགས་དཔལ་ལྡན་ཤིང་རྟ་ཆེན་པོས་རྣམ་པར་བཀོད།།

གང་དེ་ཁ་བ་ཅན་པའི་དཔལ་དུ་གཞོན་ནུའི་མཚན་ཅན་མཁས་གྲུབ་མཆོག་གིས་བསྒྱུར།།

དེ་ཉིད་རྫོགས་པར་བསྒྱུར་བའི་དགེ་བས་འདྲེན་པ་མཆོག་དེའི་དགོངས་པ་རྫོགས་གྱུར་ཅིག

སླར་ཡང་རྒྱ་དཔེ་ལ་གཏུགས་ཤིང་སློབ་དཔོན་ཀ་མ་ལ་ཤཱི་ལས་མཛད་པའི་འགྲེལ་པར་བརྗོད་བྱ་རིས་མ་ཐུན་པ་རྣམས་དང་སྦྱར་ཏེ་ཚིག་སྦྱད་དང་འཕྲུགས་སྣེབ་པ་སོགས་ཙུང་ཟད་ལེགས་ཆར་འགྱུར་བ་རྣམས་འབད་ཅིང་དག་པར་བགྱིས་སོ།། །།

3 此段二頌梵文，未譯成藏文，直接為藏文轉寫。